

ධම් දානය සඳහා නොමිලයේ බෙදා දීම පිණිසයි.



අනිත්‍යතාවය ලෝකයට අයිති විදියටත් ප්‍රකට වෙනවා, ලෝකෝත්තර විදියටත් ප්‍රකට වෙනවා. ඔය ප්‍රකට වෙලා කියෙන්නෙ ලෝකයට අයිති විදියට. ඇහැක් හටගන්නා. ඒ ඇහැ නැති වුණො. ඔය කියෙන ඇහැක් ගැන නේද කියන්නේ? ඒ ඇහැ කියෙන්නේ කොහේද? අජ්ඣන්තයි. ඇහෙන්න දකින රූපයත් හටගන්නා. ඒකත් නිරුද්ධ වුණො. ඒක කියෙන්නේ කොහේද? බාහිරයේ. දැන් අජ්ඣන්ත-බහිරුද්ධ දෙක හටගෙන නේද? අභ්‍යන්තරයේ මගේ ඇහැ කියෙනවා, ඇහෙන්න දකින්න ඇහැට බාහිර රූපය එළියේ කියෙනවා. දැන් ලෝකයට අනුවෙලාද නැද්ද? අනුවෙලා. එකකොට එකක අනිත්‍යය - ඇහැත් හටගෙන නිරුද්ධ වෙනවා, රූපයත් හටගෙන නිරුද්ධ වෙනවා, නමුත් මේ ලෝකයට අයිති ඇතිවීමක්, නැතිවීමක්.

අපට දැන් ලෝකෝත්තර දර්ශනයට එන්න වෙනවා. ලෝකය ඉක්මවා යන දැක්මකටත් එන්න වෙනවා. ලෝකය හාර අරන් දකින දැක්ම - ලෝකයට අයිති විධිමත් ඥානයත් කියෙනවා. ලෝකයට අයිතියි, හැබැයි ඇතිවෙලා නැතිවෙනවා. ඒ ඇතිවීම නැතිවීමේ දී මෙහේ 'මම' ඉන්නවා, අරෙහෙ 'රූපයත්' කියනවා. ඇතිවෙලා නැතිවෙන බව දැනගන්න මමත් ඉන්නවා. ඒක තමයි තේරුම් ගන්න ඕනේ. අවිද්‍යාව සහිතව - තව විදියකට කියනවා නම්. ආත්ම දෘෂ්ටියත් ඒකේ ඉන්නවා. සත්කාය දිට්ඨියත් ඉන්නවා, අනිත්‍යය බව දැනගන්නේ කවුද? මම. 'ඔයා දන්නේ නැහැ' නේ, මම දන්නවා නේ' කියලා කියන්නත් පුළුවන්.

නමුත් ලෝකෝත්තර දර්ශනයේදී එහෙම පිහිටන්නේ නැහැ. ලෝකයට අනුවෙන්නේ නැහැ. ඒ ලෝකෝත්තර දර්ශනයට එන්න තමයි අපි මේ ධර්මය...

# ඔදු දහම දැකගනිමු - 7

## උත්භාහා බ්‍රාහ්මණ සූත්‍රය



රවිඉ කොට්ඨලයේ  
<http://ravi.harimagama.com>

රවිඉ කොට්ඨලයේ

බුදු දහම දැක ගනිමු - 7

උත්තරාන බ්‍රාහ්මණ සූත්‍රය

2016 මාර්තු

ප්‍රථම මුද්‍රණය : 2016 මාර්තු (පිටපත් 5000)

ISBN 978-955-41184-8-5

පොත පිළිබඳ විමසීම්:

මහාචාර්ය රවිඤ්ඤ කොග්ගලගේ

Email: koggalage@yahoo.com

Web: <http://ravi.harimaga.com>

Mobile : 0777234239

මුද්‍රණය:

කොලිටි ප්‍රින්ටර්ස්

17/2, පැඟරිවත්ත පාර, ගංගොඩවිල

නුගේගොඩ

දු.ක: 011 4 870 333

ධම් දානය සඳහා නොමිලයේ බෙදා දීම පිණිසයි.

# සබ්බ දානං ධම්ම දානං ජිනාති

සියළු දානයන් අතරින් ධම් දානය උතුම්වේ



## පුණ්‍යානුමෝදනාව

සෑම සෙනසුරාද දිනයකම නුගේගොඩ සුභදුරාමඳී මහාචාර්ය රවින්ද්‍ර කොග්ගලගේ මහතා විසින් සත්‍යාවබෝධය සඳහා පවත්වන ලද ධර්ම සාකච්චා සහ භාවනාමය වැඩසටහන් වලදී අපට ඉගැන්වූ භාවනා:

- මෙෙත්‍රී භාවනාව : වචන වල අර්ථය ඉස්මතුවන ආකාරයට දස දිශාවට මෙෙත්‍රීය පැතිරවීම.
- සක්මන් භාවනාව : වචන භාවිතයෙන් තොරව කයට දුනෙන දෙය පමණක් දැන ගනිමින් සිහිය පිහිටීම.
- අසුභ භාවනාව: ශරීරයේ කොටස් එකින් එක ගෙන පිටතින් තබා ඒවායෙහි අසුභ, අනිත්‍ය, දුක්ඛ, අනාත්ම බව මෙනෙහි කිරීම.
- ආනාපානසති භාවනාව: නීවරණ ධර්ම යටපත් වූ පසු විදර්ශනා භාවනාවෙන් ලෝකය ඉක්මවා යන ආකාරයට ලෝකෝත්තර දහම මෙනෙහි කිරීම.

දනුම දක්මක් දක්වා ස්වයංසිද්ධව යාමට අපේ මනස සකස් කළ ගුරු උතුමන් හට මෙපින් බලයෙන් උතුම් වතුරාර්ය සත්‍යය අවබෝධය ලැබේවා! එසේම අපව ධෙර්යමත් කරන බී. ඒ. ඩී. ලීලාවතී විජේසිංහ මෑණියන්ට නිදුක් නිරෝගී සුවය ප්‍රර්ථනා කරමු. කුලියාපිටිය මඩකුඹුරුමුල්ල විසූ පාඨශාලාචාර්ය ඩබ්ලිව්. ඒ. දසනායක විජේසිංහ පියාණන්ටත්, ඩබ්ලිව්. ඒ. යහපත්හාමි අත්තා සහ හලාවත මුන්නේස්වරම විසූ ගම්පහි පී. කේ. සිරිසේන පියාණන්, එච්. එම්. සිරිමාවතී මෑණිකෝ මෑණියන් ඇතුළු පවුලේ මියගිය ශුක්තින්ට පිං පිණිස මෙන් සිතින් ඩබ්ලිව්. ඒ. වසන්ත විජේසිංහ සහ පී. කේ. තමරා පුෂ්පලතා විසින් සිදුකරන ධර්ම දනයකි.

මාර්තු මස 07 දින උපන් දිනය සමරන වන්ද්‍රා වික්‍රමතිලක මහත්මියට නිදුක් නිරෝගීතාවය සඳහාත්, ඉක්මන් නිර්වාන අවබෝධය සඳහාත් එම මහත්මිය විසින් මෙම ධර්ම දානය කුසලය සඳහා දයකත්වය දරන ලදී.

එසේම පරලෝසූපත් නිමලා ඉලේපෙරුම මෑණියන්ට, එස්. එච්. වන්ති ආරච්චි පියාණන්ට සහ සී. කේ. රාජපක්ෂ ස්වාමීපුරුෂයාට පිං පිණිසත්, සසර වසනා තුරා අකල් මරණ සිදුනොවීම සහ ඉක්මන්

නිර්වාණාවබෝධය සඳහාත් මේ සඳහා දයකත්වය දරන්නේ ශාන්ති වන්ති ආරච්චි සහ කුෂානි රාජපක්ෂ විසිනි. ඔවුනටත් මෙම ධර්මදානය කුසලය නිදුක් නිරෝගිභාවය සහ ඉක්මන් ධර්මාවබෝධය පිණිසම හේතු වාසනා වේවා!

මියගිය දෙමව්පියන්ට සහ සහෝදරයාට පිං පිණිස මහරගම නාවන්නේ පදිංචි ඩී. ජී. සුමනා කුමාරසිංහ විසින්ද, මෙම උතුම් ධර්මදානය කුසලය සඳහා දයකත්වය දරන ලදී.

දෙපාර්ශවයේම පරලෝසැපත් දෙමව්පියන්ට, සහෝදර සහෝදරියන්ට, ස්වාමිපුරුෂයාට සහ කුඩා දියණියට පින් පිණිසත්, සියලුදෙනාටම නිවන් අවබෝධය පිණිසත් සුමිත්‍රා ද සිල්වා මහත්මිය විසින් කරන ලද ධර්ම දානයකි.

පරලෝසැපත් දෙමව්පියන් සහ සහෝදරයාට පින් පිණිසත්, සැමදෙනාටම නිවන් අවබෝධය පිණිසත් කාමිනි අබේසේකර මහත්මිය විසින් කරන ලද ධර්ම දානයකි.

නැසීගිය කපිතාන් පී. ඩබ්ලිව්. පෙරේරා මහතාට සහ එල්. ටී. පෙරේරා මහත්මියට පිං පිණිස සහ උතුම් චතුරාර්ය සත්‍යය අවබෝධය පිණිස මෙම ධර්මදානය කුසලය උපනිශ්‍රය වේවා!

නම් වශයෙන් සඳහන් නොකළ මල්ලිකා නිවාසයේ, නුගේගොඩ සුභදාරාමයේ, මාතර, නුවර සහ උතුරින්කන්ද ස්ථානවල ධර්මසාකච්ඡා වලට සම්බන්ධ වී මේ සඳහා දයක වූ සියලුම පින්වතුන්ට මෙම උතුම් ධර්මදානය කුසලය නිවන් පිණිසම උපනිශ්‍රය වේවා!!!

ධර්ම දානයක් වශයෙන් මෙම ජ්‍යෙෂ්ඨ භෞත භෞත මුද්‍රණය කොට භාවිතයේ බෙදාහැරීමට ඕනෑම අයෙකුට අවසර ඇති අතර මුද්‍රණ විකිණීම සඳහා භාග්‍යවේ. මෙහි නිවැරදි අන්තර්ජාලයෙන් ලබා ගත හැක.

## පෙරවදන

දුර්ලභ වූ ක්ෂණ සම්පත්තිය අපතේ නොයවා බුදු දහමෙන් මේ ජීවිතයේම ප්‍රයෝජනයක් ගැනීම සඳහා උත්සාහ දරන්නන්ට උණ්ණාහ ඛාන්මණ සූත්‍රය බොහෝ වැදගත් වන බව හැඟුණු හෙයින් බුදු දහම දැක ගනිමු 7 පොත මෙසේ එළිදැක්වීමට අදහස් කළෙමු. මෙහිදී පෘතග්ජන දැක්මේ සිට නිවන දක්වා ක්‍රමානුකූලව මනස දියුණු කරන ආකාරයක් විදහා දැක්වෙයි. කාම ලෝකයට අයිති පංච ඉන්ද්‍රිය ගැන නුවණින් විමසීම තුළින් එහි ඇති මූලාවන් දුරුකොට මනසම පිළිසරණය බව දැක ආයතන පහ ඉක්මවා යෑමත්, සතියේ උදව්වෙන් මනසෙන් සකස් කරන දුකෙන් මිදීමත් මෙහි මූලික පියවරයි. බුදු දහමෙන් පමණක් පෙන්වා දෙන සංඛත, පටිච්චසමුප්පන්න, අනිදස්සන, පෙර නොතිබීම හටගෙන ඉතුරු නැතිවම නිරුද්ධවන ස්වභාවයෙන් යුක්ත වූ ඇස, කණ, නාසය ආදීන්ගේ නියම ස්වභාවය නුවණින් පිරිසිදු දැකීම සඳහා අවශ්‍ය සම්මාදිට්ඨිය ඇතිකර ගැනීමට මෙවැනි සූත්‍ර උපකාරී වනු ඇත. මෙහි සඳහන් කරුණු අපගේ කෙලෙස් මට්ටමට වැටහෙන ආකාරය බැවින් ඒවා එලෙසම පිළිනොගෙන නුවණින් විමසමින් දහමට, විනයට ගලපමින් භාවනාවේ යෙදීම තම තමන් සතු වගකීමක් බවද කරුණාවෙන් සිහිය තබා ගන්න.

ලැබූ ක්ෂණ සම්පත්තිය අපතේ නොයවා දහම නුවණින් විමසා පෘතග්ජන ස්වභාවයෙන් මිදීම සඳහා මෙය උපකාරයක් වේවා!

පොත මුද්‍රණ තත්වයට ගෙන ඒම සඳහා වෙහෙස නොබලා පරිසනකගත කිරීම සහ මුද්‍රණයට සකස් කරදීමට උරදුන් අමරතුංග මහතාටත්, දිල්ලැක්ෂි මහත්මියටත්, පිටකවරය සකස් කොට දුන් අමීල් මහතාටත් මෙම කුසලය තව තවත් ධර්ම දහමය කටයුතුවල යෙදීම සඳහා අවශ්‍ය ශක්තිය ධේරුයය සහ නිදුක් නිරෝගීභාවය ලැබීම පිණිසත්, නිවන් අවබෝධය සඳහාත් හේතු වාසනා වේවා! අපගේ මෙතෙක් පැවති අවබෝධය නිරවුල් කරදීම සඳහා බෙහෙවින් උපකාරී වූ මෙවැනි දහම් කරුණු හෙළි කරදීම සඳහා ධර්ම සාකච්චා වල යෙදුණු සහ භාවනා වැඩසටහන් වලට සහභාගීවූ සැමටත් මෙම කුසලය නිවන් පිණිසම උපනිශ්‍රය වේවා!!

දූතට 95 වෙනි වියේ පසුවන දයාබර පියාණන්ටත්, සියලු සහෝදර සහෝදරියන් ඇතුළු ඥාති හිතමිත්‍රාදීන්ටත් නිදුක් නිරෝගීභාවය සහ දහම් අවබෝධය පිණිසත්, සියලුදෙනා නමින් මිය පරලොව ගිය ඥාති හිතමිත්‍රාදීන්ට හිතසුව සහ දහම් අවබෝධය පිණිසත් මෙම ධර්මදහමය කුසලය හේතුවාසනා වේවා!!!

මහාචාර්ය රවීන්ද්‍ර කොග්ගලගේ  
Email: koggalage@yahoo.com

13-01-2016 දින මාකර දී පැවැත්වුණු ධර්ම සාකච්ඡාව  
උණ්ණාහ බ්‍රාහ්මණ සූත්‍රය ඇසුරෙන්

තමන් රැවටෙන හැටි විකෙන් වික හඳුනාගන්න ඕනේ. නොදන්නාකමට අපි මුළාවුණේ, රැවටුණේ, ලෝකයට අහුවුණේ, දුකට අහුවුණේ කියන එක විකෙන් වික හිතට පෙන්න්න ඕන. අපේ නොදන්නාකම, නැත්නම් අවිද්‍යාව - නොදන්නවා කියන්නේ මෝඩයි, මුළා වෙනවා. ඇත්ත ඇතිහැටියේ නොදන්න කොට මුළාවෙනවා. මුළා වුණහම දුකට පත්වෙනවා. එතකොට බුදුරජාණන්වහන්සේ පෙන්න්නවා අපි මුළාවෙන තැන් - මේ ඇහැ-කන-නාසය-දිව-ශරීරය-මනස. ඔය හයේ මුළාවෙනවා. ඔය හයේ ඇත්ත ඇතිහැටි දන්නේ නැහැ. ඊළඟට ඔය හයෙන් දැනගන්නේ මොනවද? ඇහෙන් දැනගන්නේ රූප, කනෙන් ශබ්ද, නාසයෙන් ගඳ සුවඳ, දිවෙන් රස, ශරීරයෙන් ස්පර්ශ, හිතෙන් හිතනවා. හිතෙන්න හිත හිතා ඉන්නවා නේ. අතීතයේ ඉවර වුණ දෙයක් ගැන අපට දැන් ඕන නම් හිතන්න පුළුවන්. මතක් කර කර තියෙනවා වගේ හිතනවා. එතකොට මනසෙන් හිතන එක - මන-ධම්ම.

මන්න ඔය විකේ ඇත්ත නොදන්නාකම හින්දමයි දුක් විදින්නේ. මේ සත්ත්වයා දුක් විදින්නේ ඔය හයේ ඇත්ත නොදන්නාකම නිසයි. එතකොට මේ සසරේ යන සත්ත්වයා ඔය හයේ ඇත්ත ඇතිහැටි දන්නේ නැහැ. අපානං අපස්සං යථාභුතං<sup>1</sup> - ඇත්ත ඇති හැටි දන්නේ නැහැ, දන්නේ නැත්නම් ඕක දකින්නත් බැහැ. බුදුරජාණන්වහන්සේයි මේ දේශනා කරන්නේ. අපි ඇහැ ගැන දන්නේ නැහැ, ඇහෙන් දැනගන්නා රූප ගැන දන්නේ නැහැ, දන්නේ නැහැ කියන්නේ ඇත්ත ඇති හැටි දන්නේ නැහැ. අපි දන්න දෙයත් තියෙනවා. ඇහැ ගැන අපි දන්නා දෙයකුත් තියෙනවා, ඇහෙන් දැනගන්න රූප ගැන අපි දන්න දෙයකුත් තියෙනවා. හැබැයි ඕක ඇත්ත ඇති හැටි නෙවෙයි. යථාභුත ස්වභාවය නෙවෙයි. එතකොට බුදුරජාණන්වහන්සේ පෙන්න්නවා, ඒ ඇත්ත ඇති හැටි නොදන්නාකම හින්ද මොකද වෙන්නේ - ඕවාට ඇලෙනවා, බැඳෙනවා, සිහිමුළා වෙනවා. සිහිමුළා වුණහම තණ්හා කරනවා. ආසයි. නැවත නැවත ඒවා ගැන මතක් කර කර ඉන්න ආසා වෙනවා. තණ්හා පවඬිඬි. එහෙම වෙන්නේ ඒවා ගැන ඇත්ත ඇතිහැටි නොදන්නාකම, සිහි මුළාව හින්ද. සතුටුවෙනවා, ඇලෙනවා, බැඳෙනවා, සිහිමුළා වෙනවා, ඊගාවට තණ්හා කරනවා. ආයෙ ආයෙ ඒවා ඇසුරු කරන්න දැන් ආසයි. ඒක තමයි තණ්හාව, ආසාව.

<sup>1</sup>මහසලායතනික සූත්‍රය , මජ්ඣිමනිකාය

තණ්හාව තියෙන කොට අපි පංචලපාදනස්කන්ධ රැස්කරනවා. නැවත නැවත පංචලපාදනස්කන්ධ පතනවා. ආයතීං පංචුපාදනක්ඛන්ධා උපවයං ගවිජන්ති. උපවයං කියන්නේ රැස්කරනවා, පංචලපාදනස්කන්ධ රැස්කරනවා. පංචලපාදනස්කන්ධ කියන කොට අපි අහලා තියෙනවා දුක. එහෙනම් මේවා ගැන නොදන්නාකම හින්දා මේ රැස්කරන්නේ දුකයි. මේ තමයි සාමාන්‍ය ලෝකයාගේ තත්ත්වය. ඇහැ සහ ඇහෙන් දැනගන්නා රූප ගැන නොදන්නා කෙනාගේ තත්ත්වය. ඒ අයට තමයි සාමාන්‍ය ලෝකයා කියන්නේ.

එතකොට ධර්මයක් අහලා නුවණින් ඕක විමසන කෙනා මීට වඩා ටිකක් වෙනස් වෙනවා. ඒ පිරිසට කියනවා ශ්‍රැතවත් ආයතී ශ්‍රාවක කියලා. දහමක් අහලා - දැන් මේවා ගැන බුදුරජාණන්වහන්සේ මොනවාද දේශනා කරලා තියෙන්නේ? මේ ඇහැ ගැන, රූපය ගැන මොනවාද දේශනා කරලා තියෙන්නේ? ධර්මය අහනවා. අහලා නුවණින් මෙනෙහි කරනවා. නුවණින් මෙනෙහි කරන කොට ඒ ගැන තමන්ට තනියෙන් දැනගන්න බැරි වුණාට, දැන් අහලා ධර්මය ගැන මෙනෙහි කරන කොට දකින්න පුළුවන් වෙනවා. දැන් එයා අහපු දෙය දකින කෙනෙක් - දන්න, දකින - ජානං පස්සං.

එතකොට බුදුරජාණන්වහන්සේනමක් පැහැදිලි කරන්නේ ඇත්ත ඇති හැටි - යථාභූත ස්වභාවය. ඒක අහලා දකින කෙනෙක් බවට පත්වෙනවා. අහපු කෙනෙක් විතරක් නෙවෙයි. අහලා ඒක ඇත්ත නේ කියලා තමන් දකින මට්ටමකට එනවා. මම මේවර කල් වැරැදි විදියට මේ ගැන හිතන් හිටියාට, ඇත්ත තත්ත්වය මෙහෙම නේ කියලා ඔන්න නුවණක් එනවා, දක්මක් එනවා. එතකොට ජානං පස්සං යථාභූතං. එතකොට එයා ඒවා ගැන ඇලෙන්නේ නැහැ, බැඳෙන්නේ නැහැ, සිහි මුලාවෙන්නේ නැහැ. ඇත්ත ඇති හැටි දකින නුවණ තියෙනවා. ඇලෙන්නේ නැහැ, බැඳෙන්නේ නැහැ, සිහි මුලාවෙන්නේ නැහැ. එහෙම වුණහම තණ්හා කරන්නේ නැහැ. සිහි මුලාවීම මතමයි තණ්හා කරන්නේ. ඇත්ත ඇති හැටි දක්කොත් තණ්හා කරන්නේ නැහැ. තණ්හා කළේ නැත්නම් දැන් පංචලපාදනස්කන්ධ රැස්කරන්නේ නැහැ. ඒ පැත්තට යනවා. තණ්හා කළොත් පංචලපාදනස්කන්ධ රැස් කරනවා, තණ්හා නොකළොත් පංචලපාදනස්කන්ධ රැස්වෙන්නේ නැහැ.

අන්න එහෙම කෙනාට කියනවා සම්මාදිට්ඨිය තියෙන කෙනා කියලා. මේවායේ ඇත්ත ඇතිහැටි අහලා, දකින කෙනාට කියනවා සම්මාදිට්ඨිය තියෙන කෙනා කියලා. එයාට කියනවා ආයතී ශ්‍රාවකයා කියලා. පෘතග්ඡනයයි, ආයතී ශ්‍රාවකයයි කියලා දෙන්නෙක් ඉන්නවා. දැන් දහම අහලා දකින කෙනා පෘතග්ඡන භාවයෙන් මිඳෙනවා. දහම අහන්න විතරක් නෙවෙයි, අහලා දකින්නත් ඕනේ. ඒක තමන්ගේ දක්මක් කර ගත්තොත්,



අන්ත එයාට කියනවා ආයතී ශ්‍රාවකයා කියලා. එයාට කියනවා සම්මාදිට්ඨිය තියෙන කෙනා කියලා. සාස්ස හොති සම්මාදිට්ඨී කියලා කියනවා.

සම්මාදිට්ඨිය තියෙන කෙනාගේ අනික් මාගීංගන් වැඩෙනවා. මොකද එයා ඒ දැක්මට අනුව හිතන කොට සම්මාසංකප්ප වෙනවා. මේ දැක්ම නැත්නම් ඒ විදියට හිතන්නත් බැහැ නේ. සම්මාදිට්ඨිය මත එයා කල්පනා කරන කොට සම්මාසංකප්ප. ඒ අනුව මොනවා හරි වියතියක් කරනවා නම් ඒවා සම්මාවායාමයක් වෙනවා. ඒවාගේ අංග අටම එතැන උපද්දවාගන්න පුළුවන්කම තියෙනවා. කාටද? දහම අහලා දකින කෙනාට, සම්මාදිට්ඨිය තියෙන කෙනාට. එහෙනම් අපි උත්සාහ කරන්න ඕන සම්මාදිට්ඨිය ඇතිකර ගන්න. දහම අහලා දකින්න. බොහෝ වෙලාවට අපි දහම අහලා තියෙනවා, දකලා නැතිකම තමයි ප්‍රශ්නය. දැක්ම ඇති කරන්න තමයි අපි නැවත නැවතත් මේවා කතා කරන්නේ. ප්‍රශ්න තියෙනවා නම් නැවත නැවතත් අහලා පුළුවන් තරම් සාකච්ඡා කරලා ඒ නුවණ ඇති කරගන්න බලන්න ඕන.

එතකොට ඇහැ ගැන, ඇහෙන් දැනගන්න රූප ගැන, කන ගැන, කනෙන් දැනගන්න ශබ්ද ගැන - මෙහෙම මේ ආයතන හයම බලන්න තියෙනවා. ඉතින් අපි ආයතන හය හොඳට හඳුනාගන්න ඕන. ඇහැ, කන, නාසය ආදී වශයෙන් ගත්තහම, මේවායේ තියෙන සමානකම් මොනවාද, වෙනස්කම් මොනවාද, මේවාට කරන්න පුළුවන් මොනවාද කියලා අපි හඳුනාගන්න ඕනේ. මොනවාද ඒ වගේ හඳුනාගන්න පුළුවන්? ඇහැ, කන, නාසය දිහා බලන කොට මොනවාද මේවායේ තියෙන සමානකම් සහ වෙනස්කම්?

මොනවා හරි දැනගන්නවා, දකිනවා, ඇහෙනවා, ගඳ සුවඳ දැනෙනවා - මොනවා හරි සංඥා ටිකක් අපට අරගෙන දෙනවා නේද ඕවායිත්? ඔන්න සමානකමක්. එතකොට ආයතන වලින් කරන්නේ මොනවා හරි දැනුවත් කරන එක.

ඇහෙන් දැනුවත් කරන්නේ මොනවා ගැන ද? වණී රූප - ඇහැට දර්ශණය වෙන්නේ වණී. එතකොට වණී රූප ගැන දැනුවත් කිරීමක් වෙනවා. කනෙන් දැනුවත් කරන්නේ ශබ්ද ගැන. නාසයෙන් දැනුවත් කරන්නේ ගඳසුවඳ ගැන. අපි මේවා කතා කරන කොට හිතනවා ඕවා බොහොම ලෙහෙසි දේවල්, මොකටද ඕවා කියන්නේ කියලා. ඒ වුණාට, අපි ඔය ටික අහලා තිබුණාට ඕක දකින්නේ නැති ගතියක් තියෙනවා. ඇහැට පුළුවන් වර්ණ රූප අරන් දෙන්න. කනට පුළුවන් ශබ්ද රූප අරන් දෙන්න. නාසයට පුළුවන් ගඳ සුවඳ, සාන රූප අරන් දෙන්න.

අපි ඔය ගැන නොදන්නවා නෙවෙයි නමුත් අපි දකින්නේ නැතිකමක් තියෙනවා. දැන් ඇහැට පුළුවන්ද ශබ්ද අරන් දෙන්න? බැහැ. අපි ඒක දන්නවා නේද? දන්නවා වුණාට දකින්නේ නැති ප්‍රශ්නයක් තියෙනවා. කනට පුළුවන් ශබ්ද අරන් දෙන්න විතර නේ. කනට පුළුවන්ද වර්ණ රූප අරන් දෙන්න? බැහැ. වර්ණ රූප අරන් දෙන්නේ ඇහෙන්. ඒ වුණාට ශබ්දයක් ඇහුන ගමන්ම අපි හැරිලා බලනවා නේද? ඒ ශබ්දය ආවේ මොන රූපයෙන්ද කියලා බලනවා. ඔන්න දැන් දැනගන්නට ඒක දකින්නේ නැහැ. අපි හොඳටම දන්නවා කනෙන් අරන් දෙන දෙය ඇහෙන් දැනගන්න බැහැ කියලා. ඇහෙන් අරන් දෙන දෙය කනෙන් දැනගන්නත් බැහැ. එක ආයතනයට පුළුවන් එක ජාතියක් අරන් දෙන්න විතරයි. ඇහැට පුළුවන් වර්ණ රූප අරන් දෙන්න මිසක් ශබ්ද අරන් දෙන්න බැහැ. ගඳ සුවඳ අරන් දෙන්න බැහැ නේ ඇහැට. කනත් ඒ වගේ. කනට පුළුවන් ශබ්ද සංඥ අරන් දෙන්න මිසක් වණි අරන් දෙන්නත් බැහැ, ගඳසුවඳ, රස අරන් දෙන්නත් බැහැ. දැන් ඔහොම වෙන වෙනම බලනකොට නම් ඒ බව පෙනෙනවා.

එක එක ආයතනයට කරන්න පුළුවන් වෙන වෙන වැඩ කියලා අපි දන්නවා. ඒ වුණාට අපි ක්‍රියාත්මක වෙද්දී ඕක දකින්නේ නැහැ. ඔතැනට සිහිය නුවණ පිහිටන්නේ නැහැ. අපේ පරණ පුරුද්දක් තියෙනවා එක ආයතනයකින් දැනගන්න දෙය අනිත් ආයතන වලිනුත් අත්දකින්න පුළුවන් කියලා.

දැන් ඇහෙන් දකින දේවල් අල්ලලා බලන්න පුළුවන් කියලාම නේ අපි විශ්වාස කරන්නේ. ඊළඟට කනෙන් අහලා දැනගන්න දෙය ඇහෙනුත් දකින්න පුළුවන් කියලා විශ්වාස කරනවා. ඒක නේ හැරිලා බලන්නේ. අපි එහෙම පුරුදු වෙලා තියෙනවා. මේ ඇහුන දෙයමයි, ඒකට අදළ රූපයමයි මේ දකින්නේ කියලා අපි විශ්වාස කරන ගතියක් තියෙනවා. ඔය අපි සසරේ පුරුදු කරපු හැටි. මේ ඇත්ත දැනගන්නට ඒක දකින්න බැරි අර පරණ පුරුද්ද බලවත් නිසා. ඒකයි අපේ කෙලෙස් බලවත් කියන්නේ. ඒ හින්දා තමයි සිහියෙන් නුවණින් හෙමිහිට හොඳට තේරුම් අරන් මේක ඉස්සෙල්ලා දැක්මක් කරගන්න ඕනැ. දැක්මක් කරගන්නොත් තමයි ඒ විදියට නුවණින් බලන්න පුළුවන්. හොඳට අවබෝධ කරගන්න ඕන, මේක මෙහෙම මයි, මේ ඇත්ත වෙනස් වෙන්න බැහැ කියලා. ඇහැට අරන් දෙන්න පුළුවන් වණි සංඥ විතරමයි. වෙන කිසිම ආයතනයකින් ගන්න එකක් ඇහැට අරන් දෙන්න බැහැ. කනට අරන් දෙන්න පුළුවන් ශබ්ද සංඥ විතරමයි. වෙන කිසිම ආයතනයකින් ගන්න එකක් කනට අරන් දෙන්න බැහැ.

එහෙම දකින කොට අපි ආයතනයේ හැකියාව හඳුනා ගන්නවා, වෙන්කර ගන්නවා. එතකොට නුවණක් එන්න ඕන ඇහෙන් එහෙනම්

දැනගන්නේ වණී රූප ගැන විතරමයි. ඒකට අදළ ශබ්දයක් ගැන දැනගන්න බැහැ. ගඳ සුවඳක් ගැන දැනගන්න බැහැ. රසක් ගැන දැනගන්න බැහැ ඇහෙන්න. කනෙන් දැනගන්න පුළුවන් ශබ්ද සංඥා විතර නම් ඒකේ වර්ණය දැනගන්න විදියක් නැහැ. ගඳ සුවඳක් දැනගන්න විදියක් නැහැ. රසක් දැනගන්න විදියක් නැහැ.

මින්න මහොම හැම ආයතනයකටම දකින්න ඕන. දන්න දෙය දැක්මක් කරගන්න ඕන. එතකොට මේක හෙමිහිට හිත හිතා හිතට පෙන්නන්න ඕන දෙයක්. මොකද අපි අනිත් පැත්තයි පුරුදු කරලා තියෙන්නේ.

**පිළිතුරක් :-** හිතටත් එහෙමම තමයි, හැබැයි හිත අල්ලන්න කලින් අනිත් ආයතන ටික ඉස්සෙල්ලා තේරුම්ගන්න ඕන. හිත ටිකක් අපට අමාරුයි. හිත පෙනෙන්නේ නැහැ, අනුවෙන්තේ නැහැ, වේගයත් වැඩියි. සේරම වැඩියි නේ. හිතෙත් තියෙනවා ඔය ටිකම. නමුත් ඔතැනින් පටන්ගන්න යන්න එපා අනිත් ආයතන ටික ඉතුරුවෙලා තියෙද්දී. අනිත් ආයතන වල රැවටීම තියෙද්දී හිත අල්ලන්න ගියාට වැඩේ අමාරුයි. දැන් හිතට වඩා ලෙහෙසියි නේද ඇහැ තේරුම්ගන්න එක, කන තේරුම් ගන්න එක? ඒ ලෙහෙසි තැනින් පටන්ගන්න.

දැන් ඕක ලෙහෙසි වුණාට, දන්නවා වුණාට තවම දැක්ම වෙලා නැහැ. අපි සමාජයේ ජීවත්වෙන කොට පාවිච්චි කරන්නේ අනිත් විදියටම නේ. ශබ්දය ඇහෙන කොටම හැරිලා බලන්නේ අර ඇහුණ දෙය දැනගන්න, දකින්න නේ. එතකොට දැන් පෙනෙනවා නේද මුළාවක් කියලා?

දැන් අපට කනෙන් ඇහුණේ ශබ්දයක් නම්, ඒක නැවතත් අත්දකිනවා නම් කනෙන් අත්දකිනවා මිසක් ඇහෙන්නේ අත්දකින්න බැරිවෙන්න ඕනේ. ඒක ඇත්ත වුණාට අපේ පුරුද්ද කියනවා, 'නැහැ නැහැ ඇහෙනුත් දකින්න පුළුවන්. ඔය ආපු ශබ්දයට අදළ යමක් ඇහෙන්න දකින්න පුළුවන්' කියන එක තමයි හිත ඇතුළෙන් කියන්නේ. අපි තේරුම් ගන්න ඕන මේ ලෝකයට අයිති පුරුද්ද, නැත්නම් සසරේ ආපු පුරුද්ද කියලා. දැන් අපි ටික ටික දක්ෂ වෙන්න ඕන, එහෙම හිතුනාට ඇත්ත ඇති හැටිය මේකයි කියලා පෙන්නන්න. කනෙන් දැනගත්තේ ශබ්දයක් නම්, ඒක ශබ්දයක් විතරයි. ඒක රූපයක් කරලා තියෙන්නේ කවුද? හිත. ශබ්දයට අදළව හිතන කොට තමයි රූපයක් කරලා තියෙන්නේ. කනට ශබ්ද සංඥාවක් අරන් දෙනවා මිසක් වර්ණ රූපයක් අරන් දෙන්න බැහැ. ඒ කියන්නේ පාටක් අරන් දෙන්න බැහැ. කනට තද ගතියක් හරි, රස්නය ගතියක් හරි අරන් දෙන්න බැහැ, ශබ්දයක් අරන් දෙනවා මිසක්. අපි කියන අර සතර මහා ධාතු අරන් දෙන්න බැහැ කනට. කනට පුළුවන්

ශබ්දයක් - ඒකට කියනවා උපාදය රූපය කියලා - උපාදය රූපයක් අරන් දෙන්න විතරයි පුළුවන්.

එතකොට ඒ උපාදය ශබ්ද රූපය අරගෙන ඕක අනුව හිතද්දී නේද අපට ඊට අදළ එළියේ තියෙන රූපයක් ගැන හිතෙන්නේ? කුරුල්ලෝ කැගහන කොට අපට එක එක ඒවා හිතෙනවා. ලේනෙක් කැගහන කොට ලේනෙක් ඉන්නවා කියලා හිතෙනවා. කාක්කෙක් කැගහන කොට කාක්කෙක් ඉන්නවා කියලා හිතෙනවා. 'එළියේ මේ සතා ඉන්න හින්දමයි, ඒ සතා කැ ගැහුවා; ඒ සද්දය අපට ඇහුනා'. ඕක නේ අපි සාමාන්‍යයෙන් දැනගන්නා විදිය. 'එළියේ ලේනෙක් ඉන්නවා, ඌ කැගහන එක තමයි ඔය ඇහෙන්නේ'. 'එළියේ කපුටෙක් ඉන්නවා, ඌ කැගහන ශබ්දය තමයි ඔය ඇහෙන්නේ' කියලා.

දැන් අපේ හිත දැනගත්තේ ඒ පිළිවෙලටමද, නැත්නම් වෙනත් විදියකට ද? ඉස්සෙල්ලා දැනගත්තේ සතා ඉන්න බවද, නැත්නම් ශබ්දයද ඇහුණේ? මුලින් වෙලා තියෙන්නේ කන උදව් කරගෙන ශබ්දයක් ඇහෙන එක. ඒ පිළිවෙල හඳුනාගන්න බලන්න. එහෙනම් සෝත්‍යායතනය තමයි ඉස්සෙල්ලා වැඩ කරලා තියෙන්නේ. ඒකට පුළුවන් ශබ්දයක් අරන් දෙන්න විතරයි - ශබ්ද සංඥාවක්. සංඥාවක් කියන්නේ ශබ්දයක් ගැන අදහසක් අරං දෙනවා. මේ වාගේ ශබ්දයක්. ඕක අනිත් ශබ්දවලට වඩා වෙනස්. සංඥාව කියන්නේ ශබ්ද අතර වෙන්කර ගැනීමක් තියෙනවා. දැන් කනට පුළුවන් ඔව්වරයි - ශබ්ද සංඥා අරන් දෙන්න විතරයි. වෙන වෙන ශබ්ද තියෙනවා නම් ඒ ශබ්ද වලට වඩා වෙනස් ශබ්දයක් කියන එක කියන්න විතරයි. ඒකයි ශබ්ද සංඥාව කියන්නේ. එතකොට කනට පුළුවන් ශබ්ද සංඥාවක් අරන් දෙන්න විතරයි.

ඕක නේද ඉස්සෙල්ලා වෙන්නේ? එතකොට තවම රූපයක් හැදිලා නැහැ. ඊළඟට නේද ඕක ගැන හිතන්නේ? හිතන කොට නේද ඔය කාක්කෙක්, ලේනෙක් කියලා දැනගන්නේ? දැන් රූපය ගැන දැනගත්තේ දෙවනුව නේද? ඉස්සෙල්ලා ඇහුනේ ශබ්දය. ඒ ගැන හිතන කොට නේද රූපය ගැන දැනගත්තේ? එතකොට ඒක හිතේ වැඩක් බව තේරුම්ගන්න ඕන. ඔය ශබ්දය අයිති මේ රූපයටයි කියලා හිතෙන්න මයි අපව දැනුවත් කළේ. හිතෙන්න සකස් කරපු දෙයක් හිත දැනගන්නා නේද? තව විදියකට කිව්වොත් හිතෙන්න හිතුවා.

ඊළඟට මොකද වෙන්නේ? ඔතන සිහිය නුවණ පිහිටන්න අපි පුරුදු කරලා නැහැ. අපි පුරුදු කරලා තියෙන්නේ ඔය දැනගත්තු දෙය එළියේමයි තියෙන්නේ කියලා හිතන්න. ඔය කපුටා, ලේනා ඉන්නේ එළියේ. දැන් හිතෙන්න

දැනගත්තු දෙය, අපි විශ්වාස කරනවා ඕක තියෙන්නේ එළියේ කියලා. දැන් ඒක තුන්වෙනි අවස්ථාව:

1. ශබ්දය අහපු එක පළවෙනි අවස්ථාව.
2. ඒ ගැන කල්පනා කරණ එක දෙවෙනි අවස්ථාව. එතකොට තමයි ඔන්න මොකක් හරි රූපයක් හිතට පෙනෙන්නේ.
3. ඊළඟට තුන්වෙනි අවස්ථාවේදී තමයි, ඒ රූපය එළියේ තියෙන්නේ කියලා විශ්වාස කරන්නේ.
4. ඊළඟට හතරවෙනි පියවරේ දී තමයි, 'ඒ කපුටා කැගහපු ශබ්දය තමයි ඔය ඇහුනේ කියලා දැනගන්නේ. අර එළියේ ඉන්න ලේනා කැගහපු ශබ්දය තමයි ඔය ඇහුනේ' කියලා දැනගන්නේ හතරවෙනි අවස්ථාවේදී.

හැබැයි අපි දැන් විශ්වාස කරලා තියෙන්නේ ඉස්සෙල්ලාම වුණේ (4) කියලා - එළියේ මේ සතා හිටියා. ඒ සතා කැගැහුවා. ඒ කැගහපු එක අපට ඇහුණා. දැන් ඔය ඇත්ත ඇති හැටිද, අපි විශ්වාස කරන හැටි ද? අපි විශ්වාස කරන හැටි. මේ තමයි ලෝකයට අයිති දැක්ම. ධර්මයක් අහලා නුවණින් දැක්කේ නැතිනම්, අපි ඉන්නේ ඔය මට්ටමේ - එළියේ රූපය තියෙනවා, ඒ රූපයෙන් තමයි මේ ශබ්දය අවේ, ඒ ශබ්දය තමයි අපි දැනගන්නේ.

දැන් අපට ඊට වඩා වෙනස් දෙයක් අහන්න ලැබිලා තියෙනවා. ආයතන නිසයි දැනගෙන තියෙන්නේ, ඒ ආයතන මොනවාද කියලා නුවණින් බලන්න. එතකොට අපට පෙනෙනවා ඉස්සෙල්ලා වෙලා තියෙන්නේ අර ආයතන පහෙන් එකකින් අපට සංඥාවක් අරන් දීලා තියෙනවා.

**පිළිතුරක් :-** මේ භාග්‍යයන්ගේ අපි දැනගත්තු දෙය ගැනයි. අපි කරපු වැඩේ ගැන දැන් නුවණින් භාග්‍යයනවා. අපි අහන්න පටන්ගත්තේ මොකෙන් ද? අපේ කනෙන්. කනක් නොතිබුණා නම් අපට ඇහෙයි ද? කනක් නැත්නම් ඇහෙන්න විදියක් නැහැ නේ. එහෙම වුණා නම් අපි ශබ්ද ගැන දැනගතියි ද? එදාට ශබ්ද එළියේ තිබුණාද නැද්ද කියලා කියන්න පුළුවන් වෙයිද? බැහැ. එහෙනම් තේරුම් ගන්න මේ කනෙන් ශබ්ද සංඥාවක් අරන් දුන්න නිසා තමයි ඉතුරු කතා ටික ඔක්කෝම කියන්නේ. ඔය එළියේ තිබුණ ශබ්දයක් තමයි ඇහුණේ කියන එක කියන්න නම්, ඉස්සෙල්ලා ඇහෙන්න ඕනේ. එතකොට මේ කන මුල්වෙලා තමයි අහලා තියෙන්නේ. ආයතනය හඳුනාගන්න ඕන. මොන ආයතනය මුල්වෙලාද දැනගන්නේ?

ඇහෙනවා නම් ඇහෙන්න ඕන කන මුල්වෙලා. ඒ නිසා තමයි ආයතන වෙන්කරගන්න කියන්නේ. ඇසීම සිද්ධකරන්න පුළුවන් කනෙන් විතරයි. වෙන කිසිම ආයතනයකින් ඇසීම සිද්ධකරන්න බැහැ. දැකීම

සිද්ධකරන්න පුළුවන් ඇහෙන්න විතරයි කියලා නුවණක් ඇති කරගන්න ඕන. ඒකට තමයි මේ ආයතන පිරිසිඳ දකිනවා කියන්නේ. මොනවා හරි දැක්කා නම් අපට ඇහැක් නැතුව දකින්න බැහැ.

**පිළිතුරක් :-** මනසත් ආයතනයක්. මනසෙන් දැක්කා නම් ඒක හඳුනාගන්න ඕන - මේක ඇහෙන්න නෙවෙයි, මනසෙන් දැක්කේ කියලා. එතකොට ඒකට අපි දැකීම කියලා කියන්නේ නැහැ. ඒකට කියන්නේ සිතීම කියලා. දැකීම කියන කොටම එළියේ තියෙන දෙයක් තමයි දැකලා තියෙන්නේ කියන මට්ටමක් තියෙන්නේ.

**පිළිතුරක් :-** හීනයක් දැක්කා කිව්වාට ඕක එළියේ තියෙන දෙයක් දැක්කා කියන්නේ නැහැ. එතකොට ඇහැක් ගැන කතාවක් නැහැ. හීනයක් දැක්කා කියන කොටම අදහසක් තියෙනවා ඒ දැකලා තියෙන්නේ හිතෙන් කියන එක. බාහිරයකට දලා නැහැ, එතකොට හඳුනාගෙන ඒ දැකලා තියෙන්නේ හිතෙන්. අපි විශ්වාස කරන එක වෙනම වැඩක්. ඇත්ත ඇති හැටි මොකක් ද? ඔය හිතෙන් දැකපු එක එළියේ තියෙන්න පුළුවන් ද? බැහැ නේ. හිතෙන් දැක්කා නම් ඕක එළියේ තියෙනවා කිව්වොත් වැරදියි. හිතෙන් දැක්කා නම් තේරුම් ගන්න ඕන හිතම හදලා දීපු දෙය හිත දැනගත්තා. මනායතනය දකින කොට එහෙම දකින්න පුළුවන් වෙනවා.

**පිළිතුරක් :-** ඕනේ කෙනෙකුට ඕන දෙයක් කියන්න පුළුවන්. නමුත් අපි මේ බලන්නේ ඇත්ත තත්ත්වය මොකක්ද කියලා යි. හීන ගැන අපට ඕනේ දෙයක් හිතන්න පුළුවන්. නමුත් සිද්ධ වුණේ මොකක්ද කියලා අපි නුවණින් ආයතන පැත්තෙන් හිතන්න ඕන. හිතෙන් මොනවා හරි දැක්කා නම්, හිතෙන්ම හදලා, හිතෙන් දැනගත්තා. ඒ නුවණ තියෙන්න ඕන. ඇහෙන්න මොනවා හරි දැනගත්තා නම් ඒ ඇහැ වැඩකරපු හැටි වෙනම දැනගන්න ඕන.

**පිළිතුරක් :-** හිත ගැන සොයද්දී හිත වැඩ කරන හැටි වෙනම හොයන්න ඕනේ. මොකක් හරි හිතූනා නම් කොහොමද හිතුවේ කියන එක වෙනම හොයන්න ඕන. එළියේ තියෙන දෙයක් නම් ආයතන පහෙන් එකකින් තමයි දැනගන්නේ. ඇහෙන්න, කනෙන්න, නාසයෙන්, දිවෙන්, කයෙන්. ඒ ආයතන නැතුව හිතෙන් විතරක් නම් දැනගත්තේ, හිතුවා විතරයි. හිතෙන් දැනගන්න හැම එකටම කියනවා, මන-ධම්ම-මනොවිඤ්ඤණ. නුවණක් එන්න ඕන ධම්ම කියන්නේ හිතෙන්ම හදපු දෙයක් කියලා. හිතෙන් හදපු දෙයක් හිතෙන් දැනගත්තා මිසක් බාහිර දෙයක් දැනගත්තා නෙවෙයි. එහෙනම් අපි බාහිර දෙයක් දැනගත්තා නම් දැනගෙන තියෙන්නේ කොහොම ද? අනික් ආයතන පහෙන්. ඇහෙන්න, කනෙන්න, නාසයෙන්, දිවෙන්, ශරීරයෙන් තමයි බාහිර එළියේ තියෙන දෙයක් දැනගත්තා නම් දැනගෙන තියෙන්නේ.

එතකොට එළියේ තියෙන දෙයක් දැනගන්නා කියන මට්ටමින් තමයි අපි ආයතන පාවිච්චි කරන්නේ, පාවිච්චි කරන්න පුරුදුවෙලා තියෙන්නේ.

දැන් බුදුරජාණන්වහන්සේ පෙන්නවා, ඕක නෙවෙයි ඇත්ත ඇති හැටි - යථාභූත ස්වභාවය. ඒ හින්දා මේ ආයතන නුවණින් දකින්න, ආයතන පිරිසිදු දකින්න. ඒවායේ ඇත්ත ඇති හැටි දකින්න ඕන. යථාභූත ස්වභාවය. ඇත්ත ඇති හැටි දකින කෙනාට සම්මාදිට්ඨිය තියෙනවා. සම්මාදිට්ඨිය ඇතිවෙන්නේ කොහොම ද? ධර්මය අහලා නුවණින් දකින්න ඕන - ඡානං පස්සං. එතකොට අපි අපේ පුරුද්දට හිතලා හරියන්නේ නැහැ. අපි දැන් අහනවා. අහන කොට පෙනෙනවා ඇහැ කියන එකට ගෝචර භූමියක් තියෙනවා. ඇහැට ගෝචර වෙන්නේ වණි විතරයි. කනට ගෝචර භූමියක් තියෙනවා - ශබ්ද විතරයි. එතකොට ඒවාට විෂය වෙන වෙනස් වෙනස් දේවල් තියෙනවා. ඇහැට විෂය වෙන එක කනට විෂය වෙන්නේ නැහැ. එහෙනම් මේවායේ විෂය වෙනස් - නානාවිසයානි. මේ ආයතන පහ නානාවිසයානි. එතකොට අනිත් අයගේ ඒවා මේ ගොල්ලන්ට විෂය වෙන්නේ නැහැ. තමන්ගේ විෂය විතරයි.

එතකොට ඒ විෂය වෙන දෙය තුළ දැන් ගෝචර භූමියක් තියෙනවා. මෙයාට ගෝචර මේවා විතරයි. ගෝචර නානත්වයක් තියෙනවා. ඇහැට වණි නම්, වණි අතර නානත්වයක් ඇහැට දැනගන්න පුළුවන්. ඇහැට බැහැ ශබ්ද ගැන, ගඳ සුවඳ ගැන දැනගන්න. හැබැයි වණි අතර නානත්වයක් දැනගන්න පුළුවන්. ගෝචර නානත්වයක් තියෙනවා. කනට පුළුවන් ශබ්ද අතර නානත්වයක් දැනගන්න. නානාවිසයානි, නානාගොචරානි.

මේ ඇහැ හෝ කන කියන්නේ උපකරණයක් විතරයි කියලා අපි තේරුම්ගන්න ඕනේ. ඇහැ කැමරාවකට උපමා කරන්න පුළුවන්. නැත්නම් කණ්ණාඩියක් වගෙයි. කන කියන එක රේඩියෝ එකකට උපමා කරන්න පුළුවන්. ශබ්දය උපද්දලා දෙනවා. ඒක උපකරණයක්. එතකොට ඒ රේඩියෝ එකට පුළුවන්ද දැන් උපද්දන්නේ මේ ශබ්දයයි කියලා දැනගන්න? කැමරාව දන්නේ නැහැ දැන් ගත්තේ මේ පොටෝ එකයි කියලා.

ඒකෙන් තේරුම්ගන්න, මේ ආයතන පහ අරමුණු අරන් දුන්නාට ආයතන වලට ඒ අරමුණු දැනගන්න බැහැ. ඒවා විඳින්න බැහැ. ආයතන පහ අරමුණු අරන් දුන්නාට ඒවා විඳිමේ හැකියාවක් නැහැ. ඇහැට බැහැ දැන් දැක්කේ මොකක්ද කියලා දැනගන්න. කනට බැහැ දැන් අරන් දුන්න ශබ්දය මොකක්ද කියලා දැනගන්න. ඒක රේඩියෝ එක වගෙයි. උපකරණයක් විතරයි. නාසයට බැහැ දැන් අරන් දුන්නේ මොන ගඳද, මොන සුවඳද කියලා දැනගන්න. දිවට බැහැ දැන් අරන් දුන්නේ මොන රසද කියලා දැනගන්න. කයට බැහැ දැන් අරන් දුන්නේ මොන ස්පර්ශයද කියලා දැනගන්න.

දැන් අපි ලක්ෂණ තුනක් ගැන කිව්වා. නානාවිසයානි, නානාගොවරානි. ඊළඟට ඒක අරන් දෙන අරමුණ විදීමේ හැකියාව ආයතන පහට නැහැ. ඒවායේ එක එක්කෙනාගේ විෂය වෙනස්. ඒ විෂය තුළ ගෝචර නානත්වයක් තියෙනවා. ඒ වුණාට ඒ අරන් දුන්නේ මොකක්ද කියලා භුක්ති විදීමේ හැකියාව නැහැ මේ පස්දෙනාට. ඇහැ-කන-නාසය-දිව-ශරීරය කියන පස්දෙනාට විෂය වෙන ඒවා වෙනස් - නානාවිසයානි. ගෝචර භූමිය තුළ නානත්වයක් තියෙනවා - නානාගොවරානි. හැබැයි ගෝචර වුණාට ඒවා විදින්න බැහැ.

එතකොට උණ්ණාහ කියන බ්‍රාහ්මණයා බුදුරජාණන් වහන්සේගෙන් අහනවා<sup>2</sup> මේ පස්දෙනෙක් ඉන්නවා, ඉන්ද්‍රිය පහක් තියෙනවා ඇහැ-කන-නාසය-දිව-ශරීරය කියලා. ඒ වුණාට ඒගොල්ලන්ට ඒ අරමුණු භුක්ති විදින්නත් බැහැ. කවුද මේ පස්දෙනාට පිළිසරණ වෙන්නේ?

ඔය පස්දෙනා හරි අසරණයි කියලා පෙනෙනවා නේද? වැඩක් කරනවා ඒ වුණාට කරන දෙය භුක්ති විදින්න බැහැ. ගෙදර තියෙන කන්නාඩිය වගෙයි කියලා හිතන්න. කන්නාඩිය ඉස්සරහට මොනවා හරි එතකොට ඒක ප්‍රතිබිම්බ හදනවා. නමුත් කන්නාඩිය දන්නවාද මොන ප්‍රතිබිම්බයද හදුවේ කියලා? නැත්නම් කාර් එකේ තියෙන කන්නාඩිය කියලා හිතන්නකෝ. දැන් ඔකේ වැටෙන්නේ මොනවාද කියලා දන්නවා ද? නැහැ. එතකොට ඒක හරි අසරණයි නේද? මොනවාදෝ හදලා දෙනවා, ඒ ගැන දන්නේ නැහැ. එයාට විදීමේ හැකියාව නැහැ. බ්‍රාහ්මණයා අහනවා කවුද මේ ගොල්ලන්ට පිළිසරණ වෙන්නේ කියලා. මනස තමයි මේ පස්දෙනාට පිළිසරණ කියලා බුදුරජාණන්වහන්සේ උත්තර දෙනවා. එතකොට ඉන්ද්‍රිය පහට පිළිසරණ මනස.

ඊළඟට මනසට පිළිසරණ කවුද කියලා බ්‍රාහ්මණයා අහනවා. දැන් ඔක අහන්න නම් මනස අසරණයි කියන එකක් දැනගන්න ඕන. එයාට පිළිසරණ වෙන්න කවුරු හරි ඉන්නවා නම් එයා අසරණයි කියලා දැනගන්න ඕන නේ. ඒ අවබෝධය ආවොත් තමයි ඔක තේරුම්ගන්නේ. අර බ්‍රාහ්මණයාට එහෙම දෙයක් තේරිලා තියෙනවා. ඉස්සෙල්ලාම ඉන්ද්‍රිය පහ අසරණයි කියලා තේරිලා ඒවාට පිළිසරණ කවුද කියලා ඇහුවා. මනස කිව්වහාම මනසෙන් තියෙනවා අසරණකමක්, එයාට පිළිසරණ කවුද කියලා අහනවා. සතිය කියලා බුදුරජාණන්වහන්සේ පෙන්වනවා. මනසට පිළිසරණ සතිය.

බ්‍රාහ්මණයා ඊළඟට සතියටත් පිළිසරණ කවුද කියලා අහනවා. එතකොට එයාට තේරිලා තියෙනවා සතිය කියන එකත් තවම අසරණයි

<sup>2</sup> උණ්ණාහ බ්‍රාහ්මණ සූත්‍රය, සංයුත්තනිකාය, මහාවග්ගපාළි, ඉන්ද්‍රියසංයුත්තං, ජරාවග්ගො



කියලා. එයාටත් පිහිටවෙන්න කෙනෙක් ඕන. සතියට පිළිසරණ විමුක්තිය කියලා කියනවා. විමුක්තිය කියන්නේ නිදහස්වෙනවා, මිඳෙනවා, ඒ වාගේ අදහසක්.

දැන් විමුක්තියත් අසරණයි. එයාට පිළිසරණ කවුද කියලා ඇහුවහම නිවන කියනවා. විමුක්තියට පිළිසරණ නිවන. නිවනට පිළිසරණ කුමක්දයි ඇසූ විට බුදුරජාණන්වහන්සේ දේශනා කරනවා, “බ්‍රාහ්මණය, ප්‍රශ්නය ඉක්මවා ගියේය. ප්‍රශ්නයාගේ කෙළවරට පැමිණීමට නොහැකිය” කියලා.

ඔය ටික අහලා බ්‍රාහ්මණයා යනවා. බුදුරජාණන්වහන්සේ දේශනා කරනවා, “මේ කාලයෙහිම උණ්ණාභ බ්‍රාහ්මණයා කච්චිය කරන්නේ නම් යම් සංයෝජනයකින් යුක්ත වූ උණ්ණාභ බ්‍රාහ්මණයා නැවත මේ ලෝකයට එන්නේද, ඔහුට ඒ සංයෝජන නැත” කියලා. එයා අනාගාමී කියන එක තමයි පෙන්වන්නේ. එතනදී බ්‍රාහ්මණයාට අනාගාමී මට්ටමට හිත දියුණු කරගන්න පුළුවන් වුණා. ඇයි අපට බැරි? නිවන දක්වාම අවශ්‍ය දහම එතැන තියෙනවා.

**පිළිතුරක් :-** මේ ගැන තමනුත් නුවණින් තේරුම් ගත්තොත් අනාගාමී වෙන්න තරම් ශක්තියක් තියෙනවා. ඒක තමයි බලන්න ඕන. අපි සාමාන්‍යයෙන් හිතන එකට වඩා මෙතන ගැඹුර තේරුම් ගන්න. තේරුම් ගත්තොත් මාර්ගඵල ලබන්න පුළුවන්. බ්‍රාහ්මණයාට පුළුවන් වුණා නම් අපට බැරිවෙන්න බැහැ නේ. බ්‍රාහ්මණයා ඊට කලින් දහමක් අහලා තිබුණේ නැහැ, ඔහු අන්‍ය තීර්ථකයෙක්.

**පිළිතුරක් :-** දැන් අහින් භොයන්න එපා, ආයතන පහේ ඉඳන් බලාගෙන යන්න. මේකේ පිළිවෙලක් තියෙනවා. ඒ හින්දා ඉස්සෙල්ලා මනස ගැන භොයන්න එපා. ඉස්සෙල්ලා අර පස්දෙනා ගැන භොයන්න. ඒ පස්දෙනා අසරණයි, ඒ ගොල්ලන්ට මොකුත් කරගන්න බැහැ කියන එක දැක්ක දවසට ඒ පහෙන් මිඳෙනවා නේද? එතකොට අපි නැවත ආයතන පසුපස දුවන්නේ නැහැ නේද? ඒ ගොල්ලන්ට මොකුත් කරන්න බැහැ, හරි අසරණ පස් දෙනෙක්. අපි ඊට වඩා පුළුවන්කාරයා භොයාගන්න ඕන. එතකොට ඒක භොයාගන්න නම් මේවා ගැන හොඳට සිහියෙන්, නුවණින් බලන්න තියෙනවා. නිකම් දැනුමෙන් ගියාට ඕක අහුවෙන්නේ නැහැ. දැන් අපි යන්න හදන්නේ දැනුමෙන්. ‘හරි අපි දන්නවා ඔය පස්දෙනා ගැන’ කියලා හිතනවා. ඒ වුණාට ඒක දැක්ම වුණේ නැහැ. ඔන්න ඔතනයි ප්‍රශ්නය තියෙන්නේ. දැනගත්තු දෙය - ඒක එහෙමමයි කියලා තමන්ට ප්‍රත්‍යක්ෂ වුණොත්, එතකොට තමයි අර අවබෝධය එන්නේ. මාර්ගඵල ලබන්න පුළුවන් වෙන්නේ. නැත්නම් අපි දැනුමක් ගොඩගහගන්නවා නමුත් ඒ දැනුමෙන් එව්වර

වැඩක් නැහැ. තව කවුරුහරි කියපු එකක් මතක තියාගන්නවා, එව්වරයි. ඒ නිසා දන්න දෙය තමන්ගේ දැක්මක් කරගන්න ඕන. තමන් ප්‍රත්‍යක්ෂව දකින්න ඕන මේ ඇත්තමයි කියලා. බුදුරජාණන්වහන්සේ හිටියත් නැතත්, මේක ඇත්තමයි කියන මට්ටමට එන්න ඕන.

මේ ආයතන පහ ගත්තහම - ඇහැට ඇහෙන් ගන්න අරමුණු භුක්ති විඳින්න බැහැ. ඊළඟට, එයාගේ විෂය වෙනස්. වෙන කෙනෙක්ගේ එකක් එයාට විෂය වෙන්නේ නැහැ. ඊළඟට ඒ ගෝචර වෙන දෙය තුළත් නානත්වයක් තියෙනවා කියන එක තමන්ගේ දැක්මක් වෙන්න ඕන. එහෙම දැක්මක් ආපු දවසට තමයි, මේ ගොල්ලෝ හරි අසරණයි නේ, එහෙනම් කවුද මේ ගොල්ලන්ට පිළිසරණ? ඕක ටිකක් තේරුම්ගන්න අපට ලෙහෙසියි. මොකද, ඒ හරියේ ඉන්න හින්දා. තේරුම්ගන්න ලෙහෙසි වුණාට ඕක දැක්ම කරගන්න ඕන. ඒක තමන්ගේ වැඩක්. දැක්ම කියන එක කාටවත් දෙන්න බැහැ. දැනුම විතරයි දෙන්න පුළුවන්. දැක්ම තමන් ඇතිකරගන්න ඕන එකක්. ඒකට තමයි විදර්ශණය කරන්න කියන්නේ. දැනගත්තු දෙය ගැන හිතන්නත් ඕන, ඒක භාවිතා කරන්නත් ඕන. භාවිතා කිරීම තමයි විදර්ශණය කියන්නේ.

**පිළිතුරක් :-** මම කියලා හිතෙන්නේ කොහොමද? මොන වෙලාවටද මම කියලා හිතෙන්නේ? මම කියලා හිතෙන වෙලාවක් ගන්න. ඒ වෙලාවේ බලන්න මොකක්ද වෙලා තියෙන්නේ කියලා. ඕන වෙලාවක් ගන්න - ඇහැරිලා ඉන්න කොට වෙන්න පුළුවන්, මට බඩගිණියි කියලා හිතෙන්න පුළුවන්, මගේ ඔප්ව රිදෙනවා - මම කියලා හිතෙන ඕන වෙලාවක් ගන්න. මම දැනගත්තා අන්න අරෙහේ කෑ ගහනවා, සද්ද කරනවා කියලා. එතකොට මොකක් හරි ආයතනයකින් මොනවා හරි දැනගන්න කොට තමයි මේ 'මම' කියන එක්කෙනා ඇවිල්ලා තියෙන්නේ කියන එක අනුවෙයි. ඒ වෙලාවට සිහිය නුවණ පිහිටන්න ඕනේ ඒ නිසයි. අපි හඳුනාගන්න ඕන මොකක් හරි දැනගත්තු ගමන් තමයි ඕක වෙලා තියෙන්නේ.

එතකොට බුදුරජාණන්වහන්සේ පෙනන්නවා, ඒ දැනගත්තු එකේ ආයතන ටික පිරිසිඳ දකින්න. එතකොට අපට මූලිකව පුළුවන් මේ ශරීරයේ තියෙන ආයතන ටික; ඇහැද-කනද-නාසයද-දිවද-ශරීරයද ඔතැන උදව්වෙලා තියෙන්නේ? ඔය දෙය දැනගන්න. එතකොට ඒ දැනගත්තු දෙය ඒ ආයතනයෙන් විතරක් පුළුවන්ද දැනගන්න? බැහැ. මනස පිළිසරණ වෙනවා.

ඊළඟට බලන්න මනසට සතිය කොහොමද පිළිසරණ වෙන්නේ? සිහිය නොතිබුණා නම් මනසට වැඩක් කරන්න පුළුවන් වෙයි ද? අපි ඔය සිහි මඳ එක්කෙනක් කියන්නේ. සිහිය නොතිබුණොත් අපි මේ කරන ටික කරන්න පුළුවන් වෙයි ද? මේ මම නැත්නම් ඒත් බැහැ නේ කරන්න කියලා

එක එක දේවල් අපට හිතෙන්න පුළුවන්. ඒ වුණාට මෙතැන ධර්මයෙන් ගන්න ඕන මොකක්ද මේ කියන්නේ කියලා.

මනසට පිළිසරණ සතිය කියලා තියෙනවා. තව විදියකට කිව්වොත් හොඳ සිහිය නැත්නම්, අපේ ආයතන ටික වැඩ කරයි ද? නැහැ නේ. එහෙනම් යම්කිසි මට්ටමක සිහියකුත් ඕන නේද ආයතන පාවිච්චි කරන්න? හිතට වැඩ කරන්න යම්කිසි මට්ටමක සිහියක් තියෙන්න ඕන.

දැන් මුලින්ම හිතන්න - අපට සාමාන්‍යයෙන් එන තේරුම් වලට කියනවා ලෝකයට අයිති තේරුම් ගැනීමක් කියලා. ලෝකෝත්තර දර්ශණය නෙවෙයි. ලෝකෝත්තර දර්ශණය ඊට වඩා ගැඹුරුයි. සම්මාදිට්ඨිය ඇතුළුවම බලන්න වෙනවා. සාමාන්‍ය කෙනෙකුට තේරෙන මට්ටම තමයි අපි ඔය කතා කරන්නේ. එහෙම නොවුණා නම් කතා කරන කොට මාර්ගඵල ලැබෙයි. අන්‍ය තීර්ථක බ්‍රාහ්මණයෙකුට පුළුවන් වුණා නම් අනාගාමී වෙන්න, බුද්ධාගමේය කියනා අපි, සැබැවින්ම බුද්ධාගමේ වුණා නම් ඔය ටික කොහොම තේරුම් යන්න ඕන ද? කවදවත් දහමක් අහලා නැති බ්‍රාහ්මණයා මේ ටික අහන කොට තේරුම් අරගෙන අනාගාමී වුණා නම් මෙව්වර දන්නවා කියන අය ගැන කොහොම වෙන්න ඕනේ ද?

පිළිතුරක් :- අපි ඉතින් පෙර කර්ම ගැන භොයන්න යන එක තමයි කරන්නේ - දහම දකින එක නෙවෙයි. මොනවා හරි හේතුවක් දනවා. අපි භොයන්න ඕන ඇයි අපට මේක අවබෝධ වෙන්නේ නැත්තේ? ඒ බ්‍රාහ්මණයාට අවබෝධ කරගන්න පුළුවන් වුණා නම්, ඇයි මට බැරි? ඒ අඩුව භොයාගන්නා නම් ඒක තමයි ධර්මය දකිනවා කියන්නේ. අඩුව භොයා ගන්න නම්, අපි නොදන්නා බව අපි තේරුම්ගන්න ඕන. දැන් අපට වෙලා තියෙන්නේ, අපි දන්නවා කියන මට්ටමක ඉන්නේ. ඒ දන්න එකට තමයි මොකක් හරි දගන්න යන්නේ. ඔන්න ඔතැන තමයි ප්‍රශ්නය තියෙන්නේ. නොදන්නාකම දැනගන්නත් නුවණක් ඕන. නොදන්නා බව දැනගන්න කොට තමයි බුදුරජාණන්වහන්සේ ගැන ශ්‍රද්ධාව එන්නේ. අපි දන්නවා නම් ඉතින් අපට බුදු කෙනෙක් ඕන නැහැ නේ. අමුතුවෙන් ශ්‍රද්ධාවක් ඕන වෙන්නේ නැහැ නේ.

බුදුරජාණන්වහන්සේ ඇත්ත ඇති හැටි දැනගෙනමයි දේශනා කරලා තියෙන්නේ. ඒක අපට පෙනෙන්නේ නැහැ. එතකොට බුදුරජාණන්වහන්සේ ගැන දැන් ශ්‍රද්ධාවක් එනවා. එහෙම වෙන්නේ තමන් නොදන්නා බව මත මේක තේරුම්ගන්න ගියොත්. අපට වෙලා තියෙන්නේ අපි හැමතිස්සේම කරන්නේ අපි දන්නා දෙයට දහම ගලපනවා. 'ආ ඔය කියන්නේ මේක' කියලා අපි දන්නා දෙයට දන්න හදනවා. අපි දන්නා දෙය කියන්නේ, අපි අවිද්‍යාවෙන්, මුළාවෙන් හදගත්තු දේවල්. එහෙම බලන තාක් ධර්මය

අවබෝධ වෙන්වේ නැහැ. දැනුමක් එකතු කරයි නමුත් දැක්ම එන්නේ නැහැ - ලෝකෝත්තර දැක්ම නෙවෙයි. එතකොට ලෝකෝත්තර දැක්ම එන විදියට තමයි අපට සූත්‍ර තේරුම් ගන්න වෙන්වේ. අපි දැනට දන්නා දෙයට වඩා එහා ගිය දැක්මක් ඇතිකරගන්න විදියට තමයි අපි දහම විමසන්න ඕන.

හැබැයි ඒක පටන්ගන්න වෙන්වේ අපි දන්නා තැනින් තමයි. ඉස්සෙල්ලා අපට තේරෙන විදියට මේ පිළිසරණ වුණේ කොහොමද කියන එක තෝරාගන්න ඕන. සාමාන්‍ය තේරුම් කිරීම තමයි එතකොට ආයතන පහට මනස නැතුව අරමුණු කරන දේවල් දැනගන්න බැහැ නේ. එහෙනම් මනස පිහිට වෙලා තියෙනවා. එතකොට සිහිය නොතිබුණා නම් මනසට පුළුවන්ද මොනවා හරි දැනගන්න? එයාට වැඩකරන්න පුළුවන් වෙයිද? ඒත් බැහැ. සාමාන්‍ය මට්ටමෙන් ගත්තොත්, සිහි නැති කෙනෙක් හරි, පිස්සු කෙනෙක් හරි, සිහි මද ගතියෙන් ඉන්න කෙනාගේ මනසට ආයතන වලින් හරියට වැඩ ගන්න බැහැ. එහෙනම් සතිය කියන එක පිළිසරණ වෙලා තියෙනවා - සිහිය.

**පිළිතුරක් :-** අපි තවම ලෝකෝත්තර පැත්ත කතා කළේ නැහැ. සාමාන්‍ය මට්ටම තමයි මේ කතා කළේ. ලෝකෝත්තර දැක්මෙන් මේක බැලුවොත් කොහොමද මේ ටික පැහැදිලි වෙන්වේ? ආයතන පහට මනස පිළිසරණ වෙලා, මනසට සතිය පිළිසරණ වෙලා. දැන් භොයාගන්න පුළුවන්ද සතියට කොහොමද විමුක්තිය පිළිසරණ වුණේ? මිදීම, නිදහස් වීම, විමුක්තිය සතියට උදව් වෙලා, පිළිසරණ වෙලා තියෙන්නේ කොහොම ද? මොනවායින් හරි නිදහස් වුණා නම් ඒක සතියට උදව් වුණේ කොහොම ද? ආයතන පහට මනස පිළිසරණ වුණා. මනසට සතිය පිළිසරණ වුණා. සතියට කොහොමද විමුක්තිය පිළිසරණ වෙන්වේ? ඊළඟට විමුක්තියට නිවන කොහොමද පිළිසරණ වෙන්වේ? ඒක තේරුම්ගන්න ටිකක් අමාරුයි නේද?

**පිළිතුරක් :-** දැන් රූපවලින් මිදුනා කියලා හිතමු. නිදහස් වෙනවා, ඒක සතියට උදව් වුණේ කොහොමද කියන එකයි මේ අහන්නේ. අපි රූපවලට දැන් අහුවෙලා තියෙනවා. නමුත් ඇත්ත ඇති හැටි දකින කොට රූප වලින් නිදහස් වෙනවා. සතියට විමුක්තිය උදව් වුණේ කොහොම ද? විමුක්තිය කොහොම හරි ඇති වුණා කියමු. සතියට පිළිසරණ විමුක්තිය කියලා නේ තියෙන්නේ. මේ මොහොතේ සිහිනුවණ පිහිටියා. සතිය පිහිටියා. සතිය පිහිටලා තමයි නිදහස් වුණේ - විමුක්තිය. පිළිසරණක් වෙනවා කියන කොට උදව්වක් වෙලා තියෙන්න ඕන. මොකකටද උදව් වෙලා තියෙන්නේ? ආයතන වලින් නිදහස්වීම විමුක්තිය කියමු. දැන් නිදහස්වුණා කියලා හිතන්න. දැන් සතියට පිළිසරණක් වෙලාද, සතිය පිළිසරණ වෙලා ද?

මුල් පියවර වලදී නම් ඒ තරම් අමාරු වුණේ නැහැ නේද? මේවා ටිකක් තේරුම්ගන්න අමාරුයි. නමුත් දැක්කොත් හරි. අනාගාමී කොහොම වුණත් අඩුගණනේ සෝවාන්වත් වුණොත්! ඒ හින්දා තමයි පිළිවෙළට ආවේ නැත්නම් ගැඹුරු ඒවා තේරුම්ගන්න අමාරු වෙනවා. ආයතන පහ හොඳට පිරිසිදු දකලා, ආයතන පහට පිළිසරණ මනස කියන එක ප්‍රත්‍යක්‍ෂ කරගත්තු දවසට තමයි ඊළඟ පියවර අල්ලන්න පුළුවන් වෙන්නේ - මනසට පිළිසරණ සතිය කියන එක. ඊට කලින් අපි උත්තර දෙන්න හැදුවාට ඒක නිකම් අර උඩ මට්ටමේ හිරවෙනවා විතරයි. දැනුමක් විතරයි.

**පිළිතුරක් :-** නිදහස් වුණා කියමු. දැන් විමුක්තියේ දී තණ්හාව නැහැ. ඒක නෙවෙයි නේ අපේ ප්‍රශ්නය. විමුක්තිය ඔන්න තේරුම් කරන හැටි - රූප වලින් මිදුනහම විමුක්තිය. ආයතනවලින් මිදුනහම විමුක්තිය. තණ්හාවෙන් මිදුනහම විමුක්තිය. එහෙම වෙන්න පුළුවන්. දැන් සතියට පිළිසරණ විමුක්තිය කියන එක පැහැදිලි කරන්නේ කොහොම ද?

**පිළිතුරක් :-** සතිය නිසා විමුක්තිය නේ. මේ වෙන පැත්තක් නේ දැන් කියන්නේ. සතියට පිළිසරණ විමුක්තිය, සතියට උදව්වෙලා තියෙනවා විමුක්තිය වගේ අදහසක් නේ පිළිසරණක් කියන කොට.

මීටත් වඩා අමාරු වෙනවා විමුක්තියට පිළිසරණ නිවන කියන කොට. ඒක ටික ටික තේරුම්ගන්න ඕන. ඔය ටික තේරුම්ගන්න බැරි නම් අර මුල ටික හොඳට බලන්න. ආයතන පහට මනස කියන එක ප්‍රත්‍යක්‍ෂ වෙනකම් කරන්න ඕන.

මෙතන හිතන්න එක විදියක් තමයි මේ කියා දෙන්නේ නිවන කරා මාර්ගයක් නේද? ආයතන වලින් පටන් ගන්නේ. ඒ කියන්නේ පෘතග්ජන මට්ටමේ, ලෝකයට අයිති මට්ටමේ ඉඳන් නිවන කරා මාර්ගයක්. අපි වෙන පැත්තකින් බැලුවොත්, මෙතන පෙන්නන්නේ පෘතග්ජන කෙනෙකුට එතැන ඉඳන් නිවන කරා යන්න අවශ්‍ය දේවල් ටිකක් නේද? එතකොට දුක නැති කිරීමේ මාර්ගයක් ඔතැන තියෙන්නේ. ඒක වැඩුනා නම් අවබෝධ වෙයි.

අපි දන්නවා නිවන කියන්නේ දුක සම්පූර්ණයෙන්ම, ඉතුරු නැතුවම නිරුද්ධවන ස්වභාවය යි. පෘතග්ජන මට්ටම කියන්නේ - දුකයි, දුක්ඛ සමුදයෙයි ඉන්නේ. මාර්ගයයි නිරෝධයයි නෙවෙයි නේ? එතකොට සමුදය ටික ටික දකලා, ඒකට අදාළ දුක අයිත් කිරීමේ පියවරෙන් පියවරක් නේද ඔතැන තියෙන්න ඕන? ආයතන පහ පිරිසිදු දකලා ඕක අයිත් වෙන කොටම සෑහෙන දුකකින් නිදහස් වෙනවා. මනස මට්ටමට එතකොට, මනසෙන් නේ මේ ඔක්කෝම කරලා තියෙන්නේ, ආයතන වලට මොකුත් කරන්න බැහැ කියන දැක්මකට ආවොත් සෑහෙන ප්‍රමාණයකට දුක අතහැරිලා. හැබැයි දුක

සම්පූර්ණයෙන් නිරුද්ධ නැහැ. මනස නිසා එන දුකේ තවම ඉන්නවා. එතකොට එතැන තියෙන දුක් මට්ටමකින් එහාට යෑමක් තමයි, සතියට එතකොට. දැන් අපි මනසට අනුවෙන් නැහැ. දැන් සතිය පිහිටනවා. දැන් හොඳට සතිය පිහිටුවාට තවම දුකෙන් නිදහස් වෙලා නැහැ. එහෙනම් එතැන තියෙන දුකකින් නිදහස්වීමක් තමයි විමුක්තිය කියන්නේ. ඒක බොහෝම අඩු දුකක් වෙන්න ඕන. ඒ වුණාට අර සතියේ තිබුණු යම්කිසි දුකක මට්ටමකින් එහාට ගිහිල්ලා. යම්කිසි ප්‍රමාණයක් අඩුවෙලා. ඉතින් විමුක්තියෙන් යම්කිසි දුකක් ඉතුරුවෙලා තිබුණා නම් ඒකත් අයින් වීමයි නිවන කියන්නේ. නිවන කිව්වහම අපි ආයෙ දුකක් ගැන කතා කරන්නේ නැහැ. එතැනින් ඉවරයි.

බ්‍රාහ්මණයා ඊළඟට අහනවා නිවනට පිළිසරණ මොකක්ද කියලා. එතකොට සීමාව ඉක්මවා ගියා කියලා බුදුරජාණන්වහන්සේ දේශනා කරනවා. මොකද එතැනින් එහාට ඒ ප්‍රශ්න යෙදෙන්නෙත් නැහැ, උත්තරන් නැහැ. ඒකෙනුත් තේරුම්ගන්න ඕන, මේක තමයි කෙළවර. එතකොට එක එක අවස්ථාවේදී දුකේ යම්කිසි අඩුවීමක් වෙන්න ඕන. ඉතින් දුකේ අඩුවීමක් වෙලා නම් අනිවාර්යයෙන් පිළිසරණක් වෙලා නේද? දුකක් තියෙන කෙනාට නේ පිළිසරණ ඕන. පිළිසරණ හම්බවෙන කොට ඒ දුකෙන් මිදෙනවා නේද, ගැලවෙනවා නේද? ඒකට නේ උදව් හොයන්නේ. අන්න ඒ පැත්තෙන් බැලුවොත් ඕක තව ටිකක් තේරුම්ගන්න පහසුයි.

එතකොට අපි හඳුනා ගත්තොත් ආයතන පහ තියෙද්දී තියෙන දුක මොකක්ද? මොන මට්ටමේ දුකක් ද? ආයතන පහෙන් මිදුනහම අයින් වෙන දුක මොකක්ද? ඊළඟට ඉතුරුවෙන දුක මොකක්ද මනස මට්ටමේ දී? මනසෙන් සකස් කරන දුක මොකක්ද? සිහිය පිහිටියොත් මනසෙන් මිදෙන කොට මිදීමක් වෙන්න ඕන නේ. සිහිය පිහිටීම තුළ අයින් වෙන දුක මොකක්ද? පවතින, ඉතුරුවෙන දුක මොකක්ද? ඊළඟට සිහියෙන් විමුක්තියට යනකොට මොකක් හරි දුකක් අඩුවෙන්න ඕන නේ. ඒ අඩුවුණ දුක මොකක්ද? ඊළඟට ඉතුරුවෙන, ඊට වඩා අඩු ප්‍රමාණයක දුක මොකක්ද? අන්න එතකොට අපට පිළිසරණක් පෙනෙනවා. දුක දකින්න පුරුදු වුණොත් - මේ මට්ටමේ තියෙන දුක මොකක්ද, ඊළඟ මට්ටමේ තියෙන දුක මොකක්ද කියන එක තේරුම් ගත්තොත් පිළිසරණ තේරුම්ගන්න පුළුවන් වෙනවා.

දස සංයෝජන කඩන විදිය වෙන්න පුළුවන්. ඔය දුක කැඩෙන පිළිවෙලක් වෙන්න පුළුවන්. තව විදියකට කිව්වොත් සෝවාන් වීම, සකෘදගාමී වීම, අනාගාමී වීම වෙන්න පුළුවන් ඔතැන තියෙන්නේ. ඒක හඳුනාගන්න එක තමයි දහම දකිනවා කියන්නේ. එතකොට මෙතැන අපි දැක් වුණොත් චතුරාර්ය සත්‍යය දකිනවා. දුකයි, දුකට හේතුවයි මෙතැන

තියෙනවා. නිරෝධයයි, මාර්ගයයි ඔතැන තියෙනවා - චතුරායඝී සත්‍යය අවබෝධ වීමක්. දැන් අර බ්‍රාහ්මණයාට අනාගාමී වෙන්න පුළුවන් වුණා නම් චතුරායඝී සත්‍යය නේද අවබෝධ වෙලා තියෙන්නේ? ඒක මේ සූත්‍රයෙන් පෙන්නනවා. දුක දැක්කොත් එයාට තමයි දුකෙන් මිදෙන මාර්ගය තියෙන්නේ.

නිකම්ම ආයතනවලින් මිදෙන්න කිව්වාට අපට ඕනෑකමක් නැහැ නේ. නමුත් ඔය ආයතන නිසා දුකක් තියෙනවා කියලා දැක්කොත්, ඔන්න දැන් ඕනෑකමක් තියෙනවා ආයතන වලින් මිදෙන්න. ඒක ගැන බලන්න හේතුවක් තියෙනවා. එතකොට දුක කියන එක දකින්නයි අපි පුරුදුවෙන්න ඕන.

මතක තියාගන්න බුදුදහම දකින්න නම්, මෙන්න මේ මුළාවේ හිටියොත්, මෙහෙම මුළා වුණොත් අපිව දුකට පත්වෙනවා කියන එක දකින්න ඕන. නැත්නම් මාර්ගයක් වඩන්නේ නැහැ. දුක දැකීම තුළ තමයි අපි දුක්බ සමුදය හොයලා ඒ ටික අයිත් කරන්නේ. එතකොට මේ ඉන්ද්‍රිය පහට මුළාවෙලා ඉන්නකම් - අර කරුණු ටික දන්නේ නැත්නම් - නානාවිසයානි, නානාගොචරානි, ඒවාට අරමුණ භුක්ති විදින්නත් බැහැ කියලා නොදන්න තාක් කල් අපි ඉන්ද්‍රිය පහට අහුවෙලා. ඒවායින් අරන් දෙන ලෝකයට අහුවෙලා. ඒක එහෙමමයි කියලා විශ්වාස කරනවා. එතකොට මහා දුකකට අහුවෙලා. පංචඋපාදනස්කන්ධ ආයෙ ආයෙ රැස්කරන මට්ටම. ඒවට තණ්හා කරලා ඇලිලා, බැදිලා, සිහි මුළාවෙලා, ඊළඟට ආයතිං පංචුපාදනක්ඛන්ධයා උපවයං ගච්ඡන්ති කියන මට්ටම තමයි ආයතන ගැන දන්නේ නැහැ - අහලත් නැහැ, දකලත් නැහැ කියලා කියන්නේ. අජානං අපස්සං යථාභූතං මට්ටම. එතකොට එතැන දුකක් තියෙනවා කියන එක ඉස්සෙල්ලා තේරුම්ගන්න ඕන. ඒ දුක දැක්කොත් තමයි ඒ දුකෙන් මිදෙන්න උත්සාහයක්වත් ගන්නේ. මෙහෙම හිටියොත් අපිව දුකටමයි පත්වෙන්නේ කියන ඒ නුවණ එන්න ඕන. ඒකට තමයි මේ දහම අහලා දැනගන්න ඕන.

සම්මාදිට්ඨිය එන්නේ එතකොටයි. මෙතැන චතුරායඝී සත්‍යය ගැන අවබෝධයක් එන්න ඕන. එතකොට තමයි ආයතන ගැන සැරිත් සැරේ පෙන්නන්න හිතෙන්නේ. නැත්නම් ඉතින් මොකටද ඕක කරන්නේ කියලත් හිතෙනවා නේ. මේ අපි ඉන්න විදිය හොඳයි කියනවා නේ. එතකොට දැන් මේ ඉන්න විදියෙන් දුකකට පත්වෙනවා කියන එක ගැන යම්කිසි අවබෝධයක් ආවොත් තමයි එතැනින් මිදෙන්න උත්සාහ ගන්නේ. ඒකට තමයි මේ දහම අහලා දකින්න තියෙන්නේ. දහම අහලා දකිනවා කියන්නේ, සම්මාදිට්ඨිය ඇතිවෙනවා කියන්නේ, මේවායේ ඇත්ත දැක්කෙ නැත්නම් මේ ආයතන පහ නිසා දුකක්මයි හටගන්නේ කියන එක දකින්න ඕනේ.

ඒ සමගම දැන් ඕනෑකම තියෙනවා එහෙනම් ආයතන පහෙන් මිදෙන්න. මිදෙන්න නම් ඇත්ත දකින්න ඕන. ඇත්ත දකින්න නම් මෙන්න

මේ විදියට කරන්න ඕන කියලා නුවණයි. එදට කවුරුවත් කියන හින්දා නෙවෙයි ඕක කරන්නේ. ඒකයි සම්මාදිට්ඨියට ආපු කෙනාගේ වෙනස. සම්මාදිට්ඨිය එනකම් තමයි අපිට පස්සෙන් ඉඳන් කවුරුහරි කියන්න ඕන. කියන හින්දා කරනවා, නැති වෙලාවට නැහැ.

**පිළිතුරක් :-** එහෙම බැහැ දහමේ ප්‍රයෝජනය ගන්න. කවුරුවත් කියන හින්දා කරනවා නෙවෙයි. අපටම ඕනෑකමක් එන්න ඕන, මේක කළොත් මට ප්‍රයෝජනයක් තියෙනවා. මාව දුකට අහුවෙලා තියෙනවා, ඒ දුකෙන් මිඳෙන්න මට ප්‍රයෝජනයක් තියෙනවා කියන මට්ටම.

දැන් ඒ පැත්තෙන් හිතුවොත් මුලින් ප්‍රශ්න වලට උත්තර හොයාගන්න පුළුවන් ද? සතියයි විමුක්තියයි ගැන. සතියට පිළිසරණ විමුක්තිය කියන එක. සතිය පිහිටීම තුළ දුකක් තියෙනවාද කියලා බලන්න. සතිය පිහිටන එක දුකක්ද නැද්ද? එතැනත් දුකක් නැද්ද? එතැනත් දුකක් තියෙනවා නේ. ඉස්සෙල්ලා හඳුනාගන්න - සතියේ මොකක් හරි දුකක් තියෙනවා ද? සම්මාසතියේ හරි, මොන සතියේ හරි, සතිය පිහිටීම තුළ තමන්ට දුකක් ඉතුරුවෙලා තියෙනවා ද? දැන් අපට පෙනෙනවා, සතිය පිහිටියා නම්, සිහිය නුවණ පිහිටියා නම් තරහ යන වෙලාවට ඒක වෙන්තේ නැහැ. පිහිටියේ නැත්නම්? පරණ පුරුද්දට හිටියා නම් තරහා යනවා. එහෙනම් දැන් හැම තිස්සේම සතිය පිහිටන්න ඕන නේද? සතිය පිහිටන්න නිකම් පුළුවන් ද? ලොකු උත්සාහයක් තියෙන්න ඕන නේද? වියරිය තියෙන්න ඕන, සිහිය තියෙන්න ඕන, නුවණ තියෙන්න ඕන. ආතාපි-සම්පජානො-සතිමා. ඕක ලෙහෙසි වැඩක් ද? හැම මොහොතෙම නැති වුණත්, පිහිටන මොහොතෙන් - ඒකත් අමාරු වැඩක් නේද? බොහොම කලාතුරකින් නේ පිහිටන්නේ. ඒකත් ලොකු වියරියක් - සිහිය පිහිටලා නුවණක් යොදනවා කියන එක ලෙහෙසි වැඩක් නෙවෙයි නේද? ලෙහෙසි නම් හැමෝම කරයි.

නමුත් සතිය පිහිටුවොත් දුක ඇතිවෙන්නේ නැති බව දන්නවා. තරහ යන්නේ නැහැ. සතිය පිහිටන්න බැරි වුණොත් දුකටත් පත්වෙනවා. දැන් එහෙනම් හැමතිස්සේම සතිය පිහිට පිහිට ඉන්න ඕන නේද? ඒකට උත්සාහ, වියරිය කරන්න ඕන. ඒක දුකක්ද නැද්ද? එතැනත් දුකක් තියෙනවා. හැබැයි අර දුකට සාපේක්ෂව අඩුයි. සතිය පිහිටීම තුළ අර මහා දුකකින් ගැලවෙනවා නේ. තරහා අරං විඳින දුකෙන් ගැලවෙනවා නේ. දැන් තියෙන්නේ සිහිය පිහිටන දුක විතර නේ. හැබැයි ඕකත් නිතර නිතර, කර කර ඉන්න එපැයි. ඒකත් දුකක්. සතිය පිහිටුවොත් යම්කිසි දුකක් අඩුවෙනවා තමයි. තරහා ගියහම එන දුක අඩුවෙනවා. සතිය පිහිටන්නත් දැන් උත්සාහයක් ගන්න එපා යැ. ඒකත් ඉතින් මේ නිකං ඉන්නවා වගේ නෙවෙයි නේ. ඒකටත් වියරියක් ඕන, දුකක් විඳින්න තියෙනවා නේද? ඒකත් නැතුවම අපි අර දුකටත්



අනුවෙන් නැත්නම්, ඒක ඊට වඩා හොඳයි නේද? ඔන්න ඔකට කියනවා විමුක්තිය පිළිසරණ වෙනවා කියලා.

මිදුන දවසට දකින දකින අරමුණට අර වගේ සිහිය පිහිටන්න ඕන ද? තරහා යන එකෙන් මිදුන දවසට, සතිය පිහිට පිහිට උත්සාහ කරන්න ඕන ද? ආතාපි-සම්පානෝ-සනිමා විදිහට. නැහැ නේද? දැන් පෙනෙනවාද සතියටත් පිළිසරණ විමුක්තිය කියලා. නිදහස් වුණ දවසට ආයෙන් සතිය පිහිට පිහිට ඉන්න ඕන ද? විමුක්තිය නැති තාක් කල් සිහිය පිහිටලා තමයි අපට දුකෙන් ගැලවෙන්න තියෙන්නේ. දැන් ඒක ටිකක් පැහැදිලියි නේද? ඕක නුවණින් බලන්න ඕන.

එතැනින් එහා තේරුම්ගන්න ඒ තත්වයට මනස වැඩෙන්න ඕන - විමුක්තියෙන් තියෙන දුක මොකක්ද කියලා තේරුම්ගන්න. දැන් මම කිව්වාට මේවා වචන ගොඩක් විතරයි. අපට දෙනන මට්ටමින් - දැන් විමුක්තිය තිබුණාට විමුක්තියෙන් අපට එක පැත්තකින් හිතන්න පුළුවන්, ඔන්න නිවරණ වලින් මිදුනා - විමුක්තිය. නිවරණ වලින් මිදෙන්නේ කොයි වෙලාවේ ද? නිවරණ නැත්තේ මොන වෙලාවේ ද? භාවනා කරන කොට. එතකොට මොකක්ද තියෙන්නේ? සමාධිය. සමාධියෙන් නේද නිවරණ යටපත් වෙන්නේ? නිවරණ යටපත් කිරීමෙන් යම්කිසි මිදීමක් තියෙනවා. සමාධියේදී යම්කිසි විමුක්තියක් තියෙනවා. විමුක්තිය කිව්වාට තාවකාලිකයි. සමාධියේ ඉන්නකන්, සමාධිමත් සිතක් තියෙන කොට නිවරණ වලින් මිදිලා. එතන යම්කිසි කෙලෙස් ප්‍රමාණයකින් විමුක්තියක් තියෙනවා.

ඔය වගේ හිතන්න අපි මාර්ගඵලයක් ලැබුවා කියලා. එතකොටත් මිදීමක් තියෙනවා නේද? සංයෝජන තුනක් කැඩෙන කොට, ඒවා නිසා ආයෙන් දුකට පත්වෙන්නේ නැහැ නේද? ඒක එක්තරා විමුක්තියක්, මිදීමක් නේද? එතකොට ඒ කෙලෙස් හින්දා එන සංයෝජන කඩන්න අපට ආයෙ ඕනෑවෙයි ද? සෝවාන් වෙනකොට කැඩෙන්නේ මොනවා ද? සක්කායදිට්ඨි-විච්චිච්ඡා-සීලබ්බතපරාමාස. ඒකට දලා බලන්න. එතැනදී තියෙනවා නේ විමුක්තියක්. මොනවායින් ද විමුක්තිය? සක්කායදිට්ඨි, විච්චිච්ඡා, සීලබ්බතපරාමාස වලින් මිදිලා. දැන් අපට සක්කායදිට්ඨිය නිසා ඇතිවෙන කෙලෙසක් කඩන්න සිහිය පිහිටන්න ඕනේ නැහැ. ඒක විමුක්ති වෙලා. හැබැයි තවම කඩපු නැති සංයෝජන නිසා තියෙන ඒවා කඩන්න වෙනවා.

එහෙනම් විමුක්තිය කියලා කිව්වාට, දැන් මාර්ගඵල පැත්ත අපි විමුක්තිය කියලා ගත්තොත් අනාගාමී වුණත් තවම ඉවර නැහැ. තවත් මොනවා හරි දුකේ කොටසක් ඉතුරුවෙලා තියෙනවා. එහෙනම් තේරුම් ගන්න, විමුක්තියෙන් තවම තියෙනවා ඉතුරුවෙව්වි සියුම් දුකක්. එහෙනම් විමුක්තියට පිළිසරණ කවුද? නිවන යි.

මේ විස්තර ටික දැන් දැනුම පැත්තෙන් ආවේ - ජානං, පස්සං කරගන්න එක තමන්ගේ වැඩක්. ජානං පස්සං යථාභූතං. ඕක තමන්ගේ දැක්මක් වුණා නම් ඔතැනට එනකොට මාර්ගඵල ලැබෙනවා ඔය ටික අහන කොට, හරියට නුවණින් බල බලා ඕක අවබෝධ වෙන විදියට වැඩුවා නම්. දැන් ඕකේ අන්තිම මට්ටමට පනින්න යන්න එපා. විමුක්තියෙන් නිවනට යන හැටි නෙවෙයි. අපි පටන්ගන්න ඕන ආයතන පහෙන්. පංච ඉන්ද්‍රියයෙන් මනසට එන හැටි. පංච ඉන්ද්‍රියට කිසිම දෙයක් කරන්න බැහැ මනස නැතුව. මනසමයි මේකේ මුල්වෙලා තියෙන්නේ කියන මට්ටමට එනකම් ඉන්ද්‍රිය පහ ගැන හොඳට මෙනෙහි කරන්න තියෙනවා. සිහිය නුවණ පිහිටන්න තියෙනවා. ඉතින් මේ දේශනා උදව්කරගන්න පුළුවන් අපි යන්න ඕන කොතැනටද කියලා දැනගන්න.

එතකොට ඉස්සෙල්ලා ආයතන පහෙන් මීදෙන් ඕන. ඔය පහට මුළාවීමක් තියෙනවා නම් ඒක කැඩෙන තුරු ඒක ගැන හොඳට බලන්න කියනවා. ඒ බැලීමේදී අවබෝධ වෙයි, නානාවිසයානි, නානාගොචරානි. ඊළඟට ඒවාට අරමුණු විදින්නත් බැහැ කියන එක. ඔය කරුණු තුන දකිනකම් අපි ආයතන ගැන බලන්න ඕන. මනායතනය අල්ලන්න කලින් ඔය පහ හොඳට දකින්න ඕන.

මොකද ඒ පහ අයින් වුණොත් මනායතනය දකින්න ලෙහෙසියි. ඊළඟට ඒක විතර නේ තියෙන්නේ. ආයතන පහ එන්නේ නැහැ රවට්ටන්න. එතකොට අපට මනස ගැන හොඳට සිහි නුවණින් බලන්න පුළුවන්. මනස ගැන බලන්න එපා කියන එක නෙවෙයි මේ කියන්නේ. හිත ගැනත් හිතලා බැලුවාට කමක් නැහැ. ඒ වුණාට අපි මුල් තැන දෙන්න ඕන අපේ තදබල කෙලෙස් ටික යෙදෙන එකට. එතකොට ඒවායේදී ආවොත් නා නා විෂය, කතට විෂය වෙන එක කතට විතරයි. ඇහැට විෂය වෙන ඒවා කතට විෂය වෙන්නේ නැහැ. එහෙනම් අපි කනෙන් අහලා දැනගත්තු දෙය අරභයා ඇහැක් උපද්දන්න යයි ද? හොඳට සිහි නුවණින් ශබ්ද අහගෙන හිටියොත් හැරිලා බලන්න යන්න ඕනෑ වෙන්නේ නැහැ. ශබ්දයට හොඳට සිහිය නුවණ තියාගෙන හිටියොත්, ඔය ශබ්ද සංඥාවක් විතරයි කියන එක දැනගත්තු දවසට, ඇස් ඇරලා බලන්න ඕනෑ වෙයිද, ඕක ආවේ මොකෙන්ද කියලා? එහෙම වෙන්නේ නැහැ. ඉස්සෙල්ලා ඔන්න ඔහොම නුවණක් ඇතිකරගන්න. තවම අපි ඒ මට්ටමේ නැහැ. හැබැයි මෙහෙම දෙයක් තියෙනවා - මුළාව හින්දයි අපි හැරිලා බලන්නේ, මුළාව නැතිවුණ දවසට ඔහොම බලන්නේ නැහැ. ආයතනවල විෂය වෙන් කරගත්තම. ඒවායේ හැකියාව වෙන්කර ගත්තම.

එහෙනම් ඒ සඳහා කරන්න ඕන මොකක්ද කියන එක තමන්ගේ වැඩක්. මගෙන් අහන්න එපා මොකක් කළොත් හරියයිද කියලා. දහම දන්න

දකින කෙනාට, තමන්ටම පෙනෙනවා දැන් කරන්න ඕන මොකක්ද කියලා. ඉස්සෙල්ල කෙලෙස් හඳුනාගන්න ඕන. මේක මගේ කෙලේසයක් කියන එක තේරුම්ගන්න ඕන. කනෙන් දැනගත්තු දෙය ඇහෙන් දකින්න පුළුවන් කියන එක මූලාවක්, කෙලෙස් නිසාම වෙන සිද්ධියක් කියන එක ඉස්සෙල්ලා තේරුම්ගන්න ඕන. ඕක තේරුම්ගත්තේ නැත්නම් භාවනාව කරන්න බැහැ. කළාට වැඩක් නැහැ. මේ ආයතන වෙන්කරලා බලන්න කියන්නේ ඒ නිසායි. ආයතන පිරිසිදු දකින්න කියන්නේ ඒ නිසායි. එහෙම කෙනාටයි සම්මාදිට්ඨිය එන්නේ. සම්මාදිට්ඨිය තියෙන කෙනාට තමයි මාර්ගය වඩන්න පුළුවන්. අපි කොච්චර උත්සාහ කළත් සම්මාදිට්ඨිය නැතුව මාර්ගය වඩන්න, ඒ වැඩෙන්නේ ආයතී මාර්ගය නෙවෙයි. මේක අහලා තේරුම් අරගන්නත් ඕන, ඒක දැක්මක් කරගන්නත් ඕන. එදාට තමයි හරියට ආයතී මාර්ගයට වැටෙන්නේ. පැහැදිලි ද?

**පිළිතුරක් :-** ඇහැට කවදාවත් රූප දකින්න බැහැ. මනසම තමයි රූප දකින්නේ. කනට කවදාවත් ශබ්ද අහන්න බැහැ. මනසම තමයි ශබ්ද අහලා තියෙන්නේ කියන මට්ටමකට ආවොත්, අපට ඊටපස්සේ කන, ඇහැ තිබුණත් එකයි, නැතත් එකයි. මනස නේ මේක කරන්නේ. අන්න ඒ මට්ටමෙන් දකින්න ඕනේ. ආයතන පහෙන් මිඳෙනවා. ඒ පහ ඉක්මවා යනවා. දැන් වෙලා තියෙන්නේ, ඒ පහට තමයි අපි මුල් තැන දීලා තියෙන්නේ. ඒකට හේතුව ඇහැ ගැන අජානං අපස්සං යථාභූතං. ඇස ඇතිහැටි අහලා දූකලා නැහැ. ඒ නිසායි ආයතන වෙන වෙනම ම පෙන්න්නේ. වක්ඛුං භික්ඛවෙ ජානං පස්සං යථාභූතං. සොතං ජානං පස්සං යථාභූතං. ඔහොම වෙන වෙනම ආයතන ටික පෙන්නවා. එතකොට ඒවා වෙන වෙනම නුවණින් දකින්න තියෙනවා. එහෙම වුණොත් තමයි සම්මාදිට්ඨිය එන්නේ. ඇත්ත ඇති හැටි දකින නුවණ එන්නේ. චතුරායතී සත්‍යය ගැන අවබෝධය එන්නේ. එතකොට ඒක ඇතිකරගන්න උත්සාහ කරන්න ඕන. එතැන පෙනෙන්න ඕන අපි දැනට දන්න ටික නෙවෙයි ඔය කියලා. මෙතන ඊට වඩා එහාට යන ටිකක් තියෙනවා. ඒක දකින්න නම් අපේ ප්‍රඥාව වැඩෙන්න ඕන. ඒ ප්‍රඥාව වඩන්න නම් මොකද කරන්න ඕන? ඒ විදිහට තමයි මාර්ගය උපද්දවා ගන්න පුළුවන්.

**ප්‍රශ්නයක් :-** තව පොඩි ප්‍රශ්නයක් ඇහුවොත්, කොහේද නිවන තියෙන්නේ? ඒක උත්තරයක් දෙන පුළුවන් එකක් ද? ඒක අහන්න සුදුසු ප්‍රශ්නයක් ද?

**පිළිතුර :-** ඕන කෙනෙකුට ඕන ප්‍රශ්නයක් අහන්න පුළුවන්. අපි ලෝකයට අයිති දේවල් අහන තාක් කල් අපේ යම්කිසි මෝඩකමක් තියෙනවා ලෝකෝත්තර වෙනකම්. දැන් නිවන තියෙන්නේ කොහේද කියලා නේ අහන්නේ. එයා අහන්නේ එයා දන්න ලෝකයෙන්. මේ ලෝකයේ නම්

පොළොව යටද කියලා. අරෙහේ විශ්වයේ කෙළවරද, නැත්නම් වෙන කොහේද. 'කොහේද' කියලා නේ අහන්නේ. ඉතින් නිවන දෙයක් කරගෙන ඒක ගැන ප්‍රශ්න අහනවා. ප්‍රශ්නය වැරදියි. නිවන ගැන දැන් විස්තර කරන්න හදනවා ලෝකයට අයිති දේවල් වලින්. ඒක වැරදි වුණාට ඔය ප්‍රශ්න අහන්න ඕන. අපට අවබෝධ වෙනකම් අහන්න ඕන. හොයන එක හොඳයි. උත්තරය හම්බවෙනකම් හොයන්න ඕනේ. හරි අවබෝධය එන්නේ උත්තර ලැබුණ දවසටයි. එතකං අපි නොයෙක් උත්තර දෙයි. මේවා හරිම උත්තර වෙන්නේ නැහැ.

රහතත්වහන්සේ නමක් ඔය ප්‍රශ්නය අහන්නේ නැහැ. ඒක හොයන්න ඕන ප්‍රශ්නයක්. අපි මළ ගෙවල්වල බෝඩි එල්ලන්නේ 'නිවනට යන්න' කියලා. මැරුණාට පස්සේ යන එකක් කියලා නේ හිතන්නේ. මැරෙන්න කලින් කියන්නේ නැහැ, 'නිවන් සැප ලැබේවා' කියලා. බැනුම් අහන්න වෙයි. නමුත් තේරුම්ගත්ත එහෙම කෙනාට කියන්න පුළුවන් - 'නිවන් සැප ලැබේවා' කියලා කියන්නේ හොඳම ප්‍රාර්ථනාවක්. අලුත් අවුරුද්දට ප්‍රාර්ථනා කරන කොට 'නිවන් සැප ලැබේවා' කියලා ප්‍රාර්ථනා කරන්න පුළුවන් නම්, 31වෙනිද රැ රතිඤ්ඤ හෙම පත්තු කරලා SMS එනවා නේ හෝ ගාලා. මටත් එනවා. මට හිතෙනවා අනිත් පැත්තට, 'ඔයාට නිවන් සැප ලැබේවා' කියලා යවන්න. නුවණින් බුදුදහම දැක්ක කෙනාට ඒක ලොකුම ආශීර්වාදයක්.

මට කැලේ ඉන්න සුදු හාමුදුරුවරු වගයක් හම්බවුණා. අපි 'ඔබ වහන්සේට නිවන් සැප ලැබේවා' කියලා තමයි ඉවර කරන්නේ. අපටත් කියන්නේ 'නිවන් සැප ලැබේවා' කියලායි. ධර්මයේ දී ඒක පුළුවන්. ඒක හොඳම දෙය කියලා තේරුම්ගන්නත් ලොකු නුවණක් ඕන. ඒ නුවණ නැති අයට කිව්වොත් බැණුම් අහන්න වෙනවා. ඔය නුවණ නැති කෙනාට පුළුවන්ද බුද්ධාගමේ කියලා කියන්න? ඔන්න ඕක තමන්ගෙන් අහන්න ඕන. ඕක අහනකොට කෙනෙකුට තරහා යනවා නම් එයා බුද්ධාගමේ ද? ඒක හඳුනාගත්තේ නැති කෙනාට බුද්ධාගමේයයි කියලා කියන්න පුළුවන්ද? ලේබල් එකක් නම් ගහගන්න පුළුවන්. අර මැරුණහම එල්ලන බෝඩි එක වගේ. මම යන්නේ නිවනට කියලා ගැහුවා නම් ඔයට වඩා හොඳයි. ඒවා හැබැයි ගහගන්න ඕන ජීවත්ව ඉන්න කාලයේ. නිවන් යන්න හම්බවෙන්නේ නැහැ බෝඩි එල්ලුවාට. ඒක බුදු දහම නෙවෙයි. ඇත්තටම ඒ බෝඩි එල්ලන්න ඕන හරි නම් වෙන ආගම්වල අයගේ යි. බුද්ධාගමේ අයගේ නෙවෙයි. බුද්ධාගම නොදන්න අය නේ ඒක කරන්නේ. ඔක්කොම පටලවාගෙන බව දැනගන්න නම් මේ දහම දකින්න ඕන. දහම නුවණින් දකින්න දකින්න තමයි අපට කොයි වෙලාවේ මේක අවබෝධ වෙයිද, කියලා හිතන්න. හෙට නිවන් දකින්න පුළුවන්ද කියලා ඇහුවොත් - මේවා තවම

දලා යන්න බැහැ කියයි. හෙට මැරුණොත් දලා යන්න බැහැ කියන්න බැහැ. අපේ බුද්ධාගමේ අයගෙන් ඇහුවොත් 'මයා හෙට නිවන් දකින්න කැමති ද' කියලා, 'අපෝ බැහැ තව වැඩ තියෙනවා'. මාරයා ඔහොම අවස්ථා දෙන්නේ නැහැ. 'හෙට අපි යං' කියලා කියපු ගමන් ඔක්කෝම දලා යන්න වෙනවා.

ඉතින් තමන්ගෙන් අහන්න ඕන මම දහම කොච්චර දෑකලා ද? තවම බයද හෙට නිවන් අවබෝධ කරන්න? එහෙම වෙන්නේ නැහැ මාර්ගයේ ඉන්නා අයට. ඒක තමයි තියෙන ලොකුම සැපත. නිබ්බානං පරමං සුඛං. ඒක අපට වචන ටිකක් විතරක් නම්, නැහැ නැහැ දුන්ම නිවන් දකින්න එපා කියයි. ලමයෙක් බැරිවෙලාවත් භාවනා කරනවා එහෙම දුක්කොත්, 'අපෝ දුන්ම භාවනා කරන්න දෙන්න එපා'. එහෙම කියන මට්ටමේ නම් ඉන්නේ, ඒ නියම බෞද්ධයෙක්ද කියන එක තමන්ගෙන් අහන්න. තමන් තනියම නිවන් දකින්න හදනවා ඒක හොඳයි. දරුමුහුඹුරෝ සසරෙ යවන්න හදනවා. ඒකත් හොඳද? මේ ක්ෂණ සම්පත්තියක් ලබපු වාසනාවන්ත දරුවෙක් නේද? දරුවා බැරිවෙලාවත් මියගියොත්, නිවන් සැප ලැබේවා කියලා බෝඩි එක නම් ලස්සනට එල්ලයි. අනේ මේ ලමයාට කොච්චර හොඳ ගතිගුණද තිබුනේ කියයි. ජීවත්ව ඉද්දි නිවන ගැන හොයන්න හැදුවොත් කවිද මාරයගේ වර්තන රඟපාන්නේ? අන්‍ය ආගමිකයෝද?

මට හම්බවෙනවා සමහර අම්මලා ආච්චිලා, මේ ලමයාට දහම ගැන පුදුම දැනුමක් නේ තියෙන්නේ කියලා කියනවා. හැබැයි එයාට අඩු ගණනේ මේ බණක් අහන්න දෙන්න, නැත්නම් සාකච්ඡාවකට එක්ක එන්න කිව්වොත්, අපව රවට්ටලා කියනවා - මම නම් කැමැතියි නමුත් ඒ ගොල්ලන්ගේ අම්මලා තාත්තලා කැමැති නැහැ නේ කියලා. මුගලන් හාමුදුරුවන්ගේ පෙර ජීවිතයක අන්ධ දෙමව්පියන්ට සලකාගෙන හිටිය පින්වත් දරුවා විවාහ කරල දීල ඔවුන්ටත් මැරුම් කන්න වුණා. දරුවටත් අපායේ යන්න වුණා. කොච්චර මේවා කතා කළත් අපේ හිත අපව රවට්ටන හැටි තේරුම්ගන්න හරි අමාරුයි. මේ දහම දකින්න ලොකු නුවණක් ප්‍රඥාවක් ඕන.

---

### 21-12-2015 දින මාතර දී පැවැත්වූ ධර්ම සාකච්ඡාව

ප්‍රායෝගිකව හිතන්න. හිතක් කොච්චර වෙලා පවතිනවාද? චිත්තක්‍ෂණයක් කියන ඉතා කුඩා කාලයක්. අපි ඉවත් කළත් නැතත් හිත කියන එක නිරුද්ධ වෙනවා. ඉවත් කරනවා කියන එකෙන් මොකක්ද අදහස් කරන්නේ? හිතන්නේ නැතුව ඉන්නවා ද?

අපට තේරෙන මට්ටමකින් කතා කළහම හොඳයි. බුදුරජාණන්වහන්සේගේ දේශනා වලත් තියෙනවා මේ හිත දිහා බලා ඉන්න කොටසක්, විත්තානුපස්සනාව කියලා. ඒකෙන් ඕන නම් විත්තානුපස්සනාව ගැන කතා කරන්න පුළුවන්. මූලිකව අපි මොකක් හරි කරන කොට ඉස්සෙල්ලා තේරුම්ගන්න ඕන ඇයි මේක කරන්නේ කියලා. මොකක්ද මේකෙන් තියෙන ප්‍රයෝජනය? මගෙන් ඇහුවා නේ කොහොමද විදර්ශණා කරන්නේ කියලා. ඒකට උත්තරයක් දෙනවාට වඩා අපට ධර්මය අහලා අවබෝධයක් ගන්න තියනවා. සම්මාදිට්ඨිය කියලා කියන්නේත් ඒක තමයි. එතකොට සම්මාදිට්ඨිය ඇතිවෙනකම් තමයි අපට තව කෙනෙක්ගෙන් අහන්න වෙන්නේ. අපට හරි දැක්ම එනකම් තව කෙනෙක් මත යැපෙනවා. එයාගෙන් අහගෙන කරනවා. ඊට පස්සෙ ආයෙත් අහනවා මම මේක කළා, දැන් කළා ඇද්ද? ඊළඟට කරන්නේ මොකක්ද කියලා අහන්න ආයෙ ගුරුවරයා හොයාගෙන යන්න වෙනවා.

බුද්ධ කාලයේ බොහෝ වේලාවට ඒ විදියට නෙවෙයි වුණේ. බුදුරජාණන්වහන්සේගෙන් උපදේශ ගත්තාට පස්සේ ඇත ගමකට යනවා. අවුරුදු ගණනකට පස්සේ තමයි ඇතැම් විට ආපහු එන්නේ. ඒ එන්නේ මාග්ඵල ලබලා, නැත්නම් රහත්වෙලා. එතකොට අර සැරෙන් සැරේ ඇවිල්ලා මම මේ ටික කළා, දැන් ඊළඟට කරන්නේ මොකක්ද කියන කතාවක් නැහැ.

එතකොට තේරුම්ගන්න, දහමක් අහලා අපට ඇතිකර ගන්න තියෙන්නේ සම්මාදිට්ඨිය. සම්මාදිට්ඨිය කියන කොට මම මෙතැන අදහස් කරන්නේ ලෝකෝත්තර සම්මාදිට්ඨියයි. ලෝකික සම්මාදිට්ඨිය ඔය හැමෝටම තියෙනවා. කම්ඵල ගැන එහෙම සාමාන්‍යයෙන් දන්නවා නේ. එතකොට ඒක ලෝකික සම්මාදිට්ඨිය. අපි හොයාගන්න ඕන ලෝකෝත්තර සම්මාදිට්ඨිය ඇතිකර ගන්න විදිහ. ලෝකෝත්තර මාර්ගය මේකයි කියලා දැක්කාට පස්සේ සැරින් සැරේ අහන්න ඕන නැහැ දැන් මොකක්ද කරන්න ඕන, මේ කරන එක හරිද, මාර්ගයද, නැත්ද කියලා. තමන්ට පැහැදිලි දර්ශණයක් එන්න ඕන. ඒකට තමයි අපි ධර්මය උදව් කරගන්න ඕන. ධම් සාකච්ඡා තියන්න ඕන, අහන්න ඕන, නුවණින් විමසන්න ඕන. මේවා උදව්වෙනවා. බණ අහන, සාකච්ඡා කරන දෙකම මංගල කරුණු කියලා සඳහන් වෙනවා. ධම් ශ්‍රවණයයි, ධම් සාකච්ඡාවයි. ඒ දෙක ඕනෑ වෙන්නේ හරි දැක්ම - ලෝකෝත්තර දැක්ම මොකක්ද කියන එක ඇතිකරගන්න.

මුලිනුත් ප්‍රශ්න ටිකක් ආවා ඇහැ වැඩ කරන හැටි, අපි රැවටෙන හැටි, මෙතැන මොනවා හරි කරන්න තියෙනවාද, නැද්ද, කියලා. මේ සම්බන්ධව සූත්‍රයක් තියෙනවා, උණණාහ බ්‍රාහ්මණයා ඇවිල්ලා බුදුරජාණන්වහන්සේගෙන් ප්‍රශ්න කීපයක් අහනවා. උණණාහ බ්‍රාහ්මණ සූත්‍රය

කියලා සංයුක්ත නිකායේ, පස්වෙනි පොතේ, ජරා වග්ගයේ සූත්‍රයක්. කෙටි සූත්‍රයක් වුණාට සලායතන ගැන බොහොම ගැඹුරු කරුණු විකක් තියෙනවා.

මූලිත්ම බ්‍රාහ්මණයා අහනවා ඉන්ද්‍රිය පහක් තියෙනවා - ඇහැ, කන, නාසය, දිව, ශරීරය. මනස නැතුව ඉතුරු වික. මේ කයට සම්බන්ධ ආයතන පහ ගැන, ඉන්ද්‍රිය පහ ගැන මූලිත් ලොකු විස්තරයක් කරනවා. එතැනත් තියෙනවා සැහෙන දැක්මක්. එකක් තමයි එක එක ඉන්ද්‍රියට ගෝචර වෙන ගෝචර භූමියක් තියෙනවා, ගෝචර විෂයක් තියෙනවා. ඊළඟට එක් ආයතනයකට තවත් ආයතනයකට ගෝචර වෙන එක විෂය වෙන්වෙන්නේ නැ. මෙතැනදී කියන්නේ ඇහැ ගත්තොත්, ඇහැට ගෝචර වෙන්නේ වණ් රූප, වණ් සටහන්. කනට ගෝචර වෙන්නේ ශබ්ද පමණයි. බල්ලෙක් බුරනවා - ඒ ශබ්දය ගෝචර වෙන්නේ කනට. ඇහැට ඒක අහුවෙන්නේ නැහැ. නාසයට අහුවෙනවා ද? නැහැ.

**පිළිතුරක් :-** දැන් මනසට අහුවෙනවාද කියලා බලමු. අපේ කන් දෙක ඇහුනේ නැත්නම් බල්ලෙක් මනසට එයි ද? අරෙහෙ බල්ලෙක් ඉන්නවා කියලා මනසට එන්නේ නැහැ නේද? කන ඇහුණොත් විතරයි ඒක දැනගන්නේ. මනසට වෙනම එන වෙලාවල් තියෙනවා. ඒක වෙනම කතාවක්. නමුත් දැන් මේ මොහොතේ අපි බල්ලෙක් ඉන්නවා කියලා දැනගන්න හේතුව ඔය ශබ්දය ඇහුන හින්දයි. දැන් මෙතැන බැරි වෙලාවත් කන් ඇහෙන්නේ නැති කෙනක් හිටියා නම්, බල්ලෙක් ඉන්නවා කියලා දැනගන්නේ නැහැ. එතකොට ඒ ශබ්දය ගෝචර වුණේ කනට විතරයි. වෙනත් කිසිම ආයතනයකට ඒ ශබ්දය අහුවෙන්නේ නැහැ. කන වැඩ කළේ නැත්නම් අපට බල්ලෙක් ඉන්නවා කියලා දැනගන්න විදියක් නැහැ (මේ උදහරණයේ දී). ඒකෙන් තේරුම් ගන්න ගෝචර විෂය, ගෝචර භූමි කියලා දෙයක් තියෙනවා. කනට නම් ශබ්ද. ඇහැට නම් වණ් සටහන්.

**පිළිතුරක් :-** අපි මූලිත්ම දැනගත්තේ බල්ලෙක් ඉන්නවා කියලාද, ශබ්දයක් ඇහෙනවා කියලා ද? අරෙහේ බල්ලෙක් බුරනවා කියලා නේද පටන්ගත්තේ? මම කිව්වේ නැහැ නේ ඔන්න ශබ්දයක් ඇහෙනවා අහගෙන ඉන්න කියලා. එහෙම කිව්වා නම් මොන ශබ්දයද කියලා අහයි. දැන් මම කතා කරන එක ඇහෙනවා. වෙන වෙන ශබ්ද තියෙනවා. දැන් බල්ලෙක් ඉන්නවා කියන එක තමයි අපට එක පාරට හිතට ආවේ. ඒ තමයි අපි ඉන්න මට්ටම, සාමාන්‍ය කෙනා ඉන්න මට්ටම. අර අරෙහේ වාහනයක් යනවා. (ඇහුනාද දන්නේ නැ.) ඒක නේ දැනගත්තේ. නැතුව ශබ්දයක් ඇහුනා කියලා නෙවෙයි අපි දැනුවත් වෙන්නේ. එතකොට ඔතන නේද අපි ඉන්න මට්ටම?

දැන් මේ බ්‍රාහ්මණයා ඊට වඩා හුඟක් හිතලා තමයි මේ ප්‍රශ්න ඉදිරිපත් කරන්නේ. මේ ඉන්ද්‍රිය පහට වෙන වෙනම ගෝචර භූමි තියෙනවා. එකකට

ගෝවර වෙන දෙය අනිත් ඒවාට ගෝවර වෙන්නේ නැහැ. ඒකත් පැහැදිලියි නේ. දැන් ශබ්දය නම් කනට විතරයි. ඇහැට, නාසයට, දිවට, ඒවාට අහුවෙන්නේ නැහැ. රසක් ගත්තොත් දිවට රස සංඥාව දිවට විතරයි ගන්න පුළුවන්. වෙන කිසිම ආයතනයකට ගන්න බැහැ. එතකොට මේ ගෝවර වෙන ඒවා එකකට එකක් වෙනස්. එකකට ගෝවර වෙන එක අනික් එකට ගෝවර වෙන්නෙත් නැහැ.

ඊළඟට කියනවා, මේ ආයතන වලට අරමුණ විඳින්නත් බැහැ. ඇහැට බැහැ රූපය දැනගන්න. රූපය විඳින්න ඇහැට බැහැ. කනට බැහැ ශබ්දය දැනගන්න. කන උදව්වෙනවා තමයි ශබ්දය අහන්න. ඒ වුණාට ඇහුවේ මොන ශබ්දයද කියලා කන දන්නේ නැහැ. ඇහැ උදව්වෙනවා රූප දකින්න. ඒ වුණාට ඇහැ දන්නේ නැහැ මේ දැක්කේ මොන රූපයද කියලා. උදහරණයකට - කන්නාඩියේ ප්‍රතිබිම්බය ඇති වුණාට, කන්නාඩිය දන්නේ නැහැ මේ වෙලාවේ මොන ප්‍රතිබිම්බයද හදන්නේ කියලා. මේ බ්‍රාහ්මණයා කියනවා, ඒ ඉන්ද්‍රිය පහට අරමුණු විඳින්නත් බැහැ කියලා. එතකොට කවුද මේ අරමුණු විඳින්නේ? ඉස්සෙල්ලා ආයතන ගැන විස්තරයක් කරලා, කවුද මේ ආයතන පහට පිළිසරණ වෙන්නේ කියන එක තමයි පළමුවෙනි ප්‍රශ්නය.

**පිළිතුරක් :-** විඤ්ඤාණය කිව්වහම අහන්න වෙනවා, කොයි විඤ්ඤාණයද කියලා. එක එක ආයතනයට අදාළ විඤ්ඤාණයක් තියෙනවා. කනට නම් සෝත. ඇහැට නම් වක්ඛු.

මේ සූත්‍රය සම්බන්ධයෙන් මම පළමුවෙන් බුදුරජාණන්වහන්සේ දේශනා කරපු උත්තර ටික කියන්නම්. පළමුවෙනි උත්තරය තමයි - මනස - මේ ඉන්ද්‍රිය පහට පිළිසරණ වෙන්නේ මනසයි. ඒ අරමුණු විඳින්නේ මනසයි. අර ඉන්ද්‍රිය පහ නෙවෙයි.

ඊළඟට අහනවා මනසට පිළිසරණ වෙන්නේ කවුද කියලා? බුදුරජාණන්වහන්සේ උත්තරය දෙනවා - සතිය කියලා.

ඊළඟට අහනවා සතියට පිළිසරණ මොකක්ද? සතියට පිළිසරණ විමුක්තිය යි. විමුක්තිය කියන්නේ නිදහස් වෙනවා වගේ අදහසක්.

විමුක්තියට පිළිසරණ මොකක් ද? නිවන යි.

එහෙම තමයි උත්තර ටික දෙන්නේ. බ්‍රාහ්මණයා අර ප්‍රශ්න ටික අහගෙන යනවා. බුදුරජාණන්වහන්සේ උත්තර දෙනවා.



බ්‍රාහ්මණයා එතනින් නවත්වන්නේ නැහැ. නිවනට පිළිසරණ මොකක්ද කියලාත් අහනවා. එතකොට බුදුරජාණන්වහන්සේ උත්තර දෙනවා, ඔන්න ප්‍රශ්න ඉක්මවා ගියා කියලා.

මෙතන වැදගත් වෙන්නේ, ඉන්ද්‍රිය පහට පිළිසරණ වුණේ මනස, මනසට පිළිසරණ වුණේ සතිය, සතියට පිළිසරණ වුණේ විමුක්තිය, විමුක්තියට පිළිසරණ වුණේ නිවන. පිළිසරණ කියන එකට පාලි වචනය පටිසරණ. ඉන්ද්‍රිය පහට පටිසරණ මනස, මනසට පටිසරණ සතිය, සතියට පටිසරණ විමුක්තිය, විමුක්තියට පටිසරණ නිවණ. ඕක තමයි ඒ සූත්‍රයේ සාරාංශය.

මෙතැන බොහෝම වැදගත් වෙනවා අර අහපු ප්‍රශ්නය - මූලින්ම බල්ලෙක් අරෙහේ ඉන්නවා කියලා නේ දැනගත්තේ, බල්ලෙක් බුරනවා කියලා. දැන් ඒ හිතපු එක මත ගොඩනැගිලිවි දේවල් ටිකක් තියෙනවා. බල්ලා අර වගේ දුරකින් ඉන්නේ, සැර බල්ලෙක් වෙන්න පුළුවන්. ඒකත් එක්ක අදහස් ටිකක් බැඳිලා තියෙනවා. ඒ බල්ලා බිරුවේ දැන්ද, අතීතයේ ද? දැන් අපට කතා කරන්න වෙන්නේ අතීත බල්ලෙක් ගැනයි. කාලයකට දන්නන් පුළුවන්. ඒක අහන වෙලාවේ, ඒ වෙලාවේ වර්තමාන බල්ලෙක්. අපි දැන් තව ටිකක් අහගෙන හිටියොත් ආයෙ ඌ බුරයිද දන්නේ නැහැ කියලා - අනාගතය. ඒ බල්ලාව අනාගතයේදී අත්දකින්න අපි බලාගෙන ඉන්නවා. දැන් බෙදිලා - අතීත, වර්තමාන, අනාගත. ඉස්සෙල්ලා දුර. ඊළඟට මූ හරි සැර බල්ලෙක් - අපි සැර බල්ලන්ට බයයි, අකැමැතියි. එතකොට කැමැති අකැමැති ගතියකට දනවා - හීන-ප්‍රණීත. ප්‍රණීත කියන්නේ කැමැති, හීන කියන්නේ අකැමැති ගතිය. සාමාන්‍යයෙන් ඔහොම එකොළහකට බෙදනවා. අපි රූපයක් භාරගන්න එකොළොස් ආකාරයක් තියෙනවා. ඕවායින් ඕන එකකට දන්න පුළුවන්.

දුර කියන එක එකක්. මේ මොහොතේ බල්ලා ඉන්නවා කියන එක තව එකක්. කාලයට දනවා. ඊළඟට අපි ඕක හිතෙන් බෙදනවා කැමැති, අකැමැති කියලා. ඕක තමයි අපි දැනගන්න රූපයක තියෙන සාමාන්‍ය මට්ටම. ඔය එකොළොස් ආකාරයෙන් කීපයකට අනුවෙන්න පුළුවන්. එතකොට ඒක ධර්මයට අනුව දැනගන්න එකක් නෙවෙයි. ඒ තමයි සාමාන්‍ය ලෝකයා ඉන්න මට්ටම. ඒ බල්ලා ගැන අපි ඔය කියපු ටික දැනගන්න ධර්මයක් අහලා තියෙන්න ඕන නැහැ. දැන් මෙතැන අපි හිතමු අන්‍යාගමිකයෙක් හිටියොත් එයත් ඔය ටික කියයි නේද? බුද්ධාගමේ වෙන්න ඕන නැහැ නේ ඔය ටික කියන්න. එතකොට ඒකෙන් තේරුම්ගන්න ඒක ලෝකයට අයිති දුක්ම. එතැන කිසිම ලෝකෝත්තර ගතියක් නැහැ. ලෝකය ඉක්මවා යන ගතියක් නැහැ.

දැන් අපි කොහොමද ලෝකයට අයිති දැක්මේ ඉඳලා ලෝකෝත්තර මට්ටමට යන්නේ? අර බ්‍රාහ්මණයා අහපු ප්‍රශ්න ටිකෙන් තියෙන්නේ ඕක. ලෝකයට අයිති මට්ටම තමයි ඔය ඉන්ද්‍රිය පහ. ඉන්ද්‍රිය පහ කිව්වහම දෙපැත්තම අයිතියි. දැන් ඇහැ කිව්වහම ඇහැත් අදහස් වෙනවා, ඇහෙත් දැනගන්න රූපයත් අදහස් වෙනවා. කන කිව්වහම කනත් අදහස් වෙනවා, කනෙන් දැනගන්න ශබ්දත් අදහස් වෙනවා. ඔය දෙකම දලා තමයි එක ඉන්ද්‍රියක් කියන කොට ගන්නේ. ආයතන - අප්කාන්ත-බහිද්ධ කියලා බෙදෙනවා. ඒ දෙකම ආයතන. එතකොට ඔය දෙකම එකට කතා කරන අවස්ථාත් තියෙනවා. දැන් මෙතැන එකට කතා කරපු වෙලාවක්.

මූලික ආයතන පහේ ඉන්න එක තමයි සාමාන්‍ය ලෝකයාගේ මට්ටම. ඔය ආයතන පහෙන් අපි දැනගන්නේ ඒවාට ගෝචරවෙන සංඥ. දැන් හුනෙක් කැගහන කොට, ඒ ශබ්දයට අපි බල්ලෙක් කියලා කිව්වේ නැහැ. හුනෙක් කියලායි කිව්වේ.

දැන් අපි ටිකක් නුවණින් බැලුවොත්, ඔය ඇහුනේ මොන ආයතනයෙන්ද? ඒ ශබ්දය දැනගත්තේ මොන ආයතනයෙන්ද? කනෙන්, සෝත්තායතනයෙන්. එතකොට කනට අරමුණු වෙන්නේ ශබ්ද සංඥ, හැබැයි අපි දනුවත් වෙලා තියෙන්නේ ශබ්ද ගැනද, රූප ගැනද? අරෙහෙ හුනෙක් කිව්වා, අරෙහෙ බල්ලෙක් කිව්වා. ශබ්දයට අදල එළියේ තියෙන රූපයක් ගැන තමයි අපි දනුවත් වෙලා තියෙන්නේ. අපි ගැට ගැහුවා, සම්බන්ධ කලා එළියේ තියෙන රූපයක්. අපි දැනගත්තේ ශබ්දයක් ඇහුණා කියලා නෙවෙයි. එළියේ තියෙන රූප දැනගත්තේ. දැන් කවුද ඕක කළේ? අපට බල්ලෙක් පෙනෙන්න හිටියෙත් නැහැ, හුනෙක් පෙනෙන්න හිටියෙත් නැහැ. ඒ වුණාට හිතෙන් දැක්කා. ඔය දෙන්නාම හිතට මැවුණා. ඊළඟට අර එකොළොස් ආකාරයක් ඇවිල්ලා ඉවරයි. දුර ඉන්නවා - ඒ කතා වලටත් ඇවිල්ලා ඉවරයි.

දැන් ඔය ටික කවුද කළේ? අපට ඇහිලා තියෙන්නේ ශබ්දයක් විතරයි නේ? නමුත් ශබ්දයෙන් එහාට ගොඩාක් හිහිල්ලා. රූපයක් පිළිබඳව දැනගෙන, ඒකට එක එක ගුණ දලා. දැන් ඒවා වෙන්නේ කොහොම ද? කවුද ඒවා කළේ?

**පිළිතුරක් :-** කනයි, ශබ්දයයි, සෝත්ත විඤ්ඤණයයි. එතකොට ශබ්දයක් විතරයි නේ දැනගන්නේ. දැන් ශබ්දය විතරක් නෙවෙයි නේ. බල්ලා කියන්නේ ශබ්දයක් නෙවෙයි නේ. බල්ලා කියන එක තිබුණාද ශබ්දයේ? බල්ලෙක් ඇඳිලා තිබුණාද ශබ්දයේ? නැහැ. හිතට බල්ලෙක් පෙනුනේ කොහොමද එහෙනම්?

කලින් දැනගෙන හිටිය හින්දා තමයි දැන් බල්ලෙක් මැව්ලා පෙනුනේ. දැන් ඔය දැනගත්තු බල්ලා, අපට හිතෙන්නේ බාහිරයේ ඉන්න බල්ලා ගැන දැනගත්තා කියලා. දැන් ඔය හැමෝම එක බල්ලෙක් ගැනද දැනගෙන තියෙන්නේ? නැහැ. කොහොමද ඒක බලන්නේ? මම දැන් ඔබට කිව්වොත් දැක්ක බල්ලාව අදින්න කියලා, හැමෝම එකම විදියට අදියි ද? එක එක්කෙනා එක එක ජාතියේ බල්ලෝ අදියි තමන් දැනගත්ත විදිහට. දැන් කට්ටියට ඇහුනේ එකම ශබ්දයද, නැත්නම් එක එක්කෙනාට වෙන වෙන ශබ්දද ඇහුණේ? එකම ශබ්දය ඇහුණේ. හැබැයි දැනගත්තේ? එක එක බල්ලෝ. එක එක්කෙනාට බල්ලාව විස්තර කරන්න, නැත්නම් අදින්න කිව්වොත්, එක එක බල්ලෝ නේද දැනගෙන තියෙන්නේ? දැන් ඕක වෙන්න පුළුවන් වැඩක් ද? ඇත්තටම අපි ඉන්න බල්ලාව නම් දැනගත්තේ, එක එක්කෙනාට එක එක ජාතියේ බල්ලන්ව පෙනෙන්න පුළුවන් ද? දැන් හිතට පෙනෙනවා නේ බල්ලෙක්. එතකොට අපි එළියේ තියෙන දෙයද මේ දැනගෙන තියෙන්නේ?

මම කිව්වොත් බල්ලාව ඇඳලා පාට කරන්න කියලා, එක එක්කෙනා එක එක පාට බල්ලන්ව අදියි. දැන් ගිහිල්ලා බැලුවොත් එහෙම තමන් දැනගත්තු බල්ලාව දකියිද එතැන? නැහැ. එතකොට ඇත්ත ඇති හැටිද දැන් අපි දැනගෙන තියෙන්නේ? හිතෙන් හදපු දෙයක් තමයි දැන් දැනගෙන තියෙන්නේ. ඒ වුණාට අපි විශ්වාස කරන්නේ, 'ඇත්තම තමයි දැනගත්තේ' කියන මට්ටමේ නේ අපි ඉන්නේ. දැන් පෙනෙනවා නේද, දැනගෙන තියෙන්නේ හිතේ තිබුණ දෙයක් කියලා. නැත්නම් හැමෝම එකම දැනගන්න එපැයි. එහෙම දැනගෙන නැහැ නේ. ඒ මදිවාට ඒ දැනගත්තු දෙය බාහිරයට ගිහිල්ලා බැලුවොත් තියෙන්නේ වෙන එකක්. එහෙනම් කවුරුවත් දැනගත්ත එකක් නෙවෙයි එතැන තියෙන්නේ.

**ප්‍රශ්නය :-** එක එක්කෙනා එක එක බල්ලෝ දකින්නේ ඇතුළට ගත්තු දෙය අනුව ද?

**පිළිතුර :-** ඒකත් අපි නුවණින් විමසමු. සාමාන්‍ය මට්ටමෙන් හැම දෙනාටම කන ඇහෙන්නේ එකම මට්ටමට කියලා අපි උපකල්පනය කළොත්, ඇතුළට ආවේ එකම සිග්නල් එකක් නේද? ශබ්ද සංඥාවක්. හැමෝම එකම තමයි ඇතුළට අරන් තියෙන්නේ. ඒක අරගෙන ඊළඟට ඇතුළේ වැඩ. බල්ලෝ හදනවා. එක එක්කෙනා හදලා තියෙන්නේ එක එක ජාතියේ බල්ලෝ. ගත්තේ එකම input එක. ඇතුළට ගත්තේ එකම සංඥාව.

දැන් මෙහෙන් ඇතුළට සංඥා දමන කොට බල්ලෙක් හදලා එළියට දැනවා. ඕක තමයි අප කරන්නේ. අපි හදපු බල්ලා අරෙහෙ දුර ඉන්නවා

කියලාත් කිව්වා නේ. ඒක තමයි එළියට දැනවා කියන්නේ. දැන් තමන් දැනගත්තු බල්ලා කොහෙද හදලා තියෙන්නේ? ගෝවර භූමිය ශබ්දය. ශබ්දය විතර නේ ඇතුළට ගත්තේ? කනෙන් ඊට වඩා දෙයක් ගන්න බැහැ නේ.

**ප්‍රශ්නයක් :-** ගෝවර භූමිය කනද, ශබ්ද ද?

**පිළිතුර :-** කනට ගෝවර ශබ්ද විතරයි. කනට රූප පෙනෙන්නේ නැහැ නේ. කන ශබ්ද සංඥාව අරන් දුන්නා නමුත් මොන සංඥාව අරන් දුන්නාද කියලාවත් කන දන්නේ නැහැ. ඒක දැනගන්නේ හිතයි. දැන් ඔය දුර ඉන්නවා කියපු බල්ලා කොහේද ඉඳලා තියෙන්නේ? තමන් තුළ නේද? දැන් පෙනෙනවාද තමන් තුළ හදපු දෙය, අපි විශ්වාස කරනවා එළියේ තියෙනවා කියලා. කනෙන් ගත්තේ ශබ්ද සංඥාව විතරයි. ඒකේ බල්ලෙක් නැහැ නේ. බල්ලාව හැදුවේ හිත ඇතුළේ. ඒ හදන්න තව උදව් වුණ ජාති ටිකක් තියෙනවා. දැන් ගත්තු සංඥාවයි, අපේ පෙර ඉතුරු කරගත්තු අත්දැකීම් ටිකකුත් දලා තියෙනවා. ඒ දෙක එකතු කරලා අලුත් දෙයක් හදලා තියෙනවා. ඒ ඉතුරු කරගෙන තිබුණ ඒවා තමයි ආශ්‍රව - පෙර ඇසුරු කරපු දේවල්. ඒකත් මෙතැනට අරගෙන, දැන් ඒකත් අරගෙන ඊළඟට තවත් ඒවා ටිකක් දනවා. මේ මොහොතේ තියෙන අවිද්‍යාව, මූළාව, තණ්හාව, ආදි වශයෙන් තව ටිකක් දලා එකක් හදනවා. හදලා නිකම් ඉන්නේ නැහැ, ඕක එළියෙනුත් ගිහිං තියනවා. ඒ හින්දා තමයි අරෙහෙ ඉන්න බල්ලා කියලා කිව්වේ. බලන කොට බල්ලා ඉඳලා තියෙන්නේ මෙහේ! තමන් තුළයි. අපි විශ්වාස කරන්නේ එළියේ ඉන්න බල්ලාව දැනගන්නා කියලයි. එතකොට ඒක දෘෂ්ටියක් නේද? ඒ කියන්නේ හිත ඇතුළේ හැදුවා කියලා අපි දන්නේ නැහැ. අපි විශ්වාස කරනවා එළියේ දෙය අපි දැනගන්නා කියලා.

එතකොට බලන්න, දැන් එළියේ පවතින දෙය - දැනට නිකම් හිතන්න ඇත්තටම බල්ලෙක් ඉන්නවා කියලා. අපට ඒ බල්ලාව දැකගන්න බැහැ මේ කනෙන්. කනට ඇහෙන්නේ ශබ්දයක් විතර නේ. ශබ්ද සංඥාව විතරයි. ඒ ශබ්දයට අදාළ මොකක් හරි කම්පනයක් වෙලා ශබ්ද සටහනක් ගන්නවා. ඒක තමයි සංඥාව කියන්නේ. වෙන ශබ්දයකින් මේ ශබ්දය වෙන්කරගන්න පුළුවන්. ශබ්ද සංඥා කියන්නේ ඒකයි. දැන් ඒක අරගෙන හිත ඇතුළෙන් තව ටිකක් දලා, අලුත් දෙයක් හදලා තියෙනවා. ඒකට තමයි සංඛාර කියන්නේ - සංස්කරණයක් කරලා. සකස් කිරීමක් කරලා. ඒ සකස්කරලා ඕක එළියේ ඉන්න බල්ලෙක් කියන කොට දැන් හොඳටම පෙනෙනවා අපි මූළාවෙලා කියලා නේද? ඒ මූළා වෙන්තේ ඇත්ත ඇති හැටි නොදන්නාකම නිසයි. ඇත්ත ඇති හැටි නොදන්නාකමට කියනවා අවිද්‍යාව කියලා. ඒ නිසා මූළා වෙනවා. මූළාවෙන් දැනගත්තු දෙය තමයි අර රූපයක්, බල්ලෙක් කියලා

දැනගන්නේ. දැන් අපි හිතන්නේ ඒ රූපය සතරමහාධාතු රූපයක්, එළියේ තියෙන රූපයක් කියලා.

දැන් ඒ බල්ලා ඉන්න අපට ඇහෙන්නම ඕනෙ ද? දැන් බල්ලෙක් එළියේ ඉන්නවා කියලා විශ්වාස කරනවා නේ. එහෙම හිතුවාට පස්සේ අපට ඒ බල්ලා බුරනවා ඇහුණොත් විතරද ඉන්නේ? නැහැ. අපි විශ්වාස කරන්නේ ඒ වෙනම ඉන්න බල්ලෙක් කියලා. මේ ඇසීමේ කිසිම සම්බන්ධයක් නෑ ඒ බල්ලාට. එහෙම නේද අපට සාමාන්‍යයෙන් හිතෙන්නේ? අපට ඇහුණත් නැතත් ඌ ඉන්නවා. ශබ්දය ඇහෙන කොට විතරක් නෙවෙයි නේ ඌ ඉන්නේ. දැන් අපට ශබ්දය ඇහෙන්න කලින් ඌ ඉඳලා නැද්ද? අපි සාමාන්‍යයෙන් හිතන විදියට ගත්තොත් ඉඳලා තියෙනවා නේද? ඒ හිටපු බල්ලා තමයි බුරලා තියෙන්නේ. අපට ඒ ශබ්දය ඇහෙන්න කලින් ඌ ඉඳලා තියෙනවා. ශබ්දය ඇහෙන මොහොතේත් ඉඳලා තියෙනවා. දැන් ආයෙත් බල්ලා බුරයිද කියලා අහගෙන ඉන්නේ, අනාගතයෙන් ඉන්නවා. අතීත බල්ලා, වර්තමාන බල්ලා, අනාගත බල්ලා, කාල තුනටත් දලා. එහේ බල්ලෙක් කියන කොට ඔය ටික වෙලා නේද? ඒ කියන්නේ අපි පැවැත්මක් දීලා. අතීත, වර්තමාන, අනාගත කියන කොට පැවැත්මක් දීලා තියෙනවා. ඔකට කියනවා නිත්‍ය සංඥව කියලා. අතීතයෙන් හිටියා, දැනුත් ඉන්නවා, අනාගතයෙන් ඉන්නවා. එතකොට අපි ඒ බල්ලාව භාර අරන් තියෙන්නේ නිත්‍ය සංඥවෙන්.

අපි ඉතින් භාවනා කරලා ඌව අනිත්‍ය කරන්න හදනවා ඔය ඉන්න බල්ලා වෙනස් වෙලා යනවා, අනිත්‍යයි කියලා. ඔහොම භාවනා කරනවා නේද? මොකක් හරි දැක්කහම ඔක අනිත්‍යයි අනිත්‍යයි කියලා හිතන භාවනා ක්‍රමයක් වඩලා ඇති සමහර විට නේද විදර්ශනා කරනවා කියලා. තියෙන රූපය අනිත්‍ය කරලා බලනවා නේද? තමන්ගේ ශරීරය අනිත්‍යයි, වෙනස් වෙනවා කියලා වඩලා නැද්ද?

ඒ නිසා තමයි ධර්මය අහන්න, සාකච්ඡා කරන්න කියන්නේ. ඒකෙන් නුවණක් ගන්න තියෙනවා. දැන් බුදුරජාණන්වහන්සේ අනිත්‍ය වඩන්න එපා කියලා නැහැ. භාවිතා බහුලිකතා.

**ප්‍රශ්නය :-** අනිත්‍යය දකින්න නේද තියෙන්නේ?

**පිළිතුර :-** එහෙනම් බලාගෙන ඉන්න වෙනවාද අනිත්‍යය වෙනකම්? දැන් ගහක් දැක්කොත් ඕකේ අනිත්‍යය බලන්න ගහ මැරිලා යනකම් ම බලාගෙන ඉන්න වෙනවා. දැන් බල්ලෙක්ව දැක්කා කියලා හිතන්න. කොහොමද අනිත්‍යය වඩන්නේ? දැන් අපි අර බල්ලාගේ අනිත්‍යය වඩන්න ගියොත් අපට වෙන්වේ අර වතුරට එබිලා රැවටෙන බල්ලා, වතුරේ ඉන්න

බල්ලාගේ අනිත්‍යය වඩනවා වගේ වැඩක් නේද? බල්ලෙක් වතුරට එබුණහම ඡායාව පෙනෙනවා කියලා අපි දන්නවා. බල්ලා දන්නේ මොකක් ද? තව බල්ලෙක් ඉන්නවා කියලා. ඒක නේ වතුරට එබ්ලා බුරන්නේ. ඔය බල්ලාට දැන් අනිත්‍යය වඩන්න කියලා දුන්නොත් - අර වතුරේ ඉන්න බල්ලා අනිත්‍යයි, එහෙම නේද වඩන්නේ? බල්ලා විශ්වාස කරනවා තව බල්ලෙක් ඉන්නවා කියලා.

ඔය වගේ වැඩක් නේද අපිත් කරන්නේ? කනෙන් දූතගත්තා බාහිරයේ බල්ලෙක් ඉන්නවා කියලා. ඔය බල්ලා ඔහොම හිටියාට අනිත්‍යයි කියලා අපි කියනවා. දැන් ඒ දැක්මෙන් ඇත්ත අවබෝධ වෙයිද? එහෙම වැඩුවොත් අවබෝධ වෙන්නේ නැහැ නේද? දැන් බල්ලා වතුරට එබ්ලා ඉඳන් අන්න බල්ලෙක් ඉන්නවා, ඕකා අනිත්‍යයි. අනිත්‍යයි කිය කියා හිටියාට ඌට ඇත්ත අවබෝධ වෙයි ද? මගේ මේ හිතේ මුළාවටයි මෙහෙම පෙනෙන්නේ කියලා ඌට අවබෝධ වෙයි ද? නැහැ. ඇයි එහෙම අවබෝධ වෙන්නේ නැත්තේ? හේතුවක් නිසා හටගත්තා කියලා අවබෝධ වෙයිද අනිත්‍යයි අනිත්‍යයි කිය කියා ඉඳලා. නැහැ. ඔන්න ඕක තමයි තේරුම් ගන්න ඕන.

එහෙනම් අනිත්‍යය වඩන්න කලින් දූතගන්න දෙයක් තියෙනවා. බුදුරජාණන්වහන්සේ අනිත්‍යය වඩන්න කියලා දේශනා කරනවා. පංචඋපාදනස්කන්ධයේම අනිත්‍ය වඩන්න කියනවා. රූපය අනිත්‍යයි, වේදනාව අනිත්‍යයි, සංඥාව අනිත්‍යයි, සංඛාරය අනිත්‍යයි, විඤ්ඤාණය අනිත්‍යයි කියලා වඩන්න කියනවා. ඒ වඩන එකෙන් නිවන් අවබෝධ කරන කල්ම හිත දියුණු කරන්න පුළුවන්. සෝවාන් වෙන්නත් වඩන්නේ ඕක. සකෘදගාමී, අනාගාමී, රහත් වෙනකම්ම පංචඋපාදනස්කන්ධයන්ගේ අනිත්‍ය සංඥාව වඩන්න කියනවා.

නමුත් අපි දැන් රූපයේ අනිත්‍යය වඩන්නේ කොහොමද? පෙනෙන්න තියෙන රූපය වෙනස්වෙනවා, තමන්ගේ ශරීරයත් වෙනස් වෙනවා කියලා බලනවා නේද?

දැන් ප්‍රායෝගිකව ටිකක් අත්හදා බලමු - ඇස් පියාගෙන තමන්ගේ ශරීරය ටිකක් මෙනෙහි කරන්න. මගේ ශරීරය කියන්නේ මොකක්ද කියලා පොඩ්ඩක් හිතන්න බලන්න. දැන් ශරීරයක් පෙනෙනවා නේද? දැන් ඇස් ඇරගෙන තමන්ගේ ශරීරය මෙනෙහි කරන්න. දැනුත් ශරීරයක් පෙනනවා නේද? දැන් ඇහැටද පෙනෙන්නේ, හිතට ද? හිතට. හිත නේද දන්නේ දැන් ශරීරයක් ගැන. ඔය දූතගත්ත ශරීරය මොන වගේද?

දැන් ශරීරය පැත්තකින් තියලා අපි තව ටිකක් සරළ කරලා ගනිමු. තමන්ගේ මුහුණ මතක් කර ගන්න. තමන් මොන වාගේද කියලා හොඳට පෙනෙනවා නේද හිතට? ඔය පෙනෙන්නේ මේ මොහොතේද, කලින්ද?

දැනගන්නේ ඊයේ නෙවෙයි, දැන් නේ? අද උදේ නෙවෙයි, දැන් නේ? දැන් මුහුණක් තියෙනවා කියලා දැනගන්නා. මේ මොහොතේ නේ දැනගන්නේ. දැන් අර බල්ලා කරපු දෙයම තමයි කියන්න තියෙන්නේ. ඔය හිතට පෙනෙන මුහුණ දැන් මේ මොහොතේ තියෙන මුහුණද? කොයි වෙලාවේ මුහුණද මතක් වුණේ? දැන් මතක් වුණේ අන්තිමට දැකපු මුහුණ නේද? සමහරවිට අද උදේ වෙන්න පුළුවන්.

අපි තව උදහරණයක් ගනිමු. සමහරවිට තමන්ගේ අම්මලා තාත්තලා දැන් ජීවතුන් අතර නැතුව ඇති. ඒ මැරීව ව කෙනෙක්ව ටිකක් මතක් කරන්න බලන්න. අන්න ඒ පෙනෙන එක්කෙනා දැන් ඉන්න කෙනාද, අන්තිමට දැකපු කෙනාද? අන්තිමට දැකපු කෙනා නේද සිහිවෙන්නේ? දැන් සමහරවිට දිව්‍ය ලෝකයේ හරි, කොහේ හරි ඉන්නවා වෙන්න පුළුවන්. අවුරුදු දහයකට විතර කලින් හිටිය කෙනා මේ දැන් සිහිවෙනවා කියලාද අපට හිතෙන්නේ? නැහැ, දැන් මේ මොහොතේ තියෙන එකක් විදියට, ඉන්න කෙනෙක් විදියට නේද සිහිවෙන්නේ? තමන්ගේ මුහුණටත් ඕක තමයි කළේ. අර අතීත කාලයේ දැකපු මුහුණක් දැන් සිහිකරගෙන, මේ මොහොතේ තියෙනවා කියලා හිතනවා. ඒ වගේ මුහුණක් තියෙනවා කියලා නේද දැන් හිතන්නේ? එතකොට මේ දැනගන්නේ මේ මොහොතේ තියෙන ස්වභාවය ද? නැහැ. ඒ වුණාට අපි විශ්වාස කරන්නේ දැන් මේ තියෙන හැටිමයි මේ හිතට පෙනෙන්නේ කියලායි.

දැන් තේරුනාද මොකක්දෝ වැරද්දක් තියෙනවා කියලා? අර එළියේ ඉන්න බල්ලාව දක්කා වගේ තමයි. තමන්ගේ මුහුණ දැන් දකින්නේ, මේ මොහොතේ තියෙන මුහුණ දැන් හිතට පෙනෙන්නේ, අපි විශ්වාස කරන්නේ දැන් මේ මොහොතේ තියෙන මුහුණ තමයි දැන් ඔය හිතට පෙනෙන්නේ කියලා. ඒ වුණාට ඇත්තටම මේ මොහොතේ තියෙන මුහුණද පෙනිලා තියෙන්නේ, අන්තිමට කන්නාඩියෙන් බලපු මුහුණ ද? අන්තිමට කන්නාඩියෙන් බලපු මුහුණ. මේ අතීත මුහුණක් සිහි කරගෙන තියෙන්නේ. අපි විශ්වාස කරන්නේ මේ මොහොතේ තියෙන මුහුණ දැනගන්නවා කියලායි. දෘෂ්ටියෙන් අපව ගෙනැල්ලා තියෙනවා මේ මොහොතේ තියෙන දෙය දැනගන්නවා කියලා. මැරීව ව මුහුණක්. අන්තිමට කන්නාඩියෙන් බලනකොට කන්නාඩියේ ප්‍රතිබිම්බය දැන් තියෙනවාද? කන්නාඩිය ඉස්සරහට ගිය මුහුණ දැන් තියෙනවාද? තව ටිකක් නුවණින් බලන්න ඕන. හැබැයි අපි දැන් විශ්වාස කරනවා මේ පෙනෙන්නේ මේ මොහොතේ තියෙන මගේ මුහුණ, ඒක මේ විදියයි කියලා අපේ හිතට පෙනෙනවා.

දැන් ඔය මුහුණට දුපු එකම නේද අපි මුළු ශරීරයටම දලා තියෙන්නේ? මුහුණ උදහරණයට ගන්නා වගේ, මුළු ශරීරයම දැන් මොන

ආයතනයෙන්ද දැනගෙන තියෙන්නේ? මනායතනයට මේ මොහොතේ අරමුණු වෙන්නේ. ඒකයි මම ඇස් පියාගෙන ශරීරය හිතේ මවාගන්න කිව්වේ. මනායතනයට මොනවාද පෙනෙන්නේ? මොනවාද මනසට අරමුණු වෙන්නේ? ධම්ම. මන-ධම්ම. ඇහැට රූප වගේ, කනට ශබ්ද වගේ, මන-ධම්ම. ධම්ම කියන එක කොහෙද තියෙන්නේ? කවුද හැදුවේ? හිතම යි. හිතෙන්ම සකස් කරපු එකක් තමයි මනෝමය කියලා කියන්නේ. මනොපුබ්බිගමා ධම්මා, මනොසෙට්ඨා මනොමයා. මනසින්ම හැදිවිච දෙයක්, මනෝමය දෙයක්. මන තමයි පෙරටුව ඉන්නේ. මනට අරමුණු වෙන්නේ ධම්ම. සකස්වෙලා තියෙන්නේ මනෝමය දෙයක්. ඒ මනෝමය දෙය තමයි මනසෙන් දකින්නේ. ධම්ම නොවන දෙයක් මනසට පෙනෙන්නේ නැහැ. මනසට අරමුණු වෙන්නේ ධම්ම විතරයි. මේ ධම්ම කියන ඒවාට භෞතිකව එළියේ තියෙන දේවල් කියන්න පුළුවන් ද? බැහැ. ඒවා මනෝමයයි.

මනසෙන් නේ බල්ලෙක්ව දැනගන්නේ, මනසට නේ පෙනුනේ. කනට ඇහුනේ ශබ්දය. මනසට අරමුණු වුණේ ධම්ම. ධම්ම හදන්න හේතු ටික තිබුණා. ශබ්ද සංඥාවයි, පෙර ආශ්‍රවයි, දැන් යෙදුන හේතු ටිකයි එකතු කරලා ධම්ම හැදුවේ. ඒ ධම්ම තමයි මන අරමුණු කළේ. මන-ධම්ම. එතකොට මනෝ විඤ්ඤාණයෙන් තමයි දැනගන්නේ. ඒ දැනගත්තු දෙය තමයි අපි එළියෙන් ගිහින් තිබ්බේ, එළියේ ඉන්න බල්ලා කියලා. එතකොට ඔන්න ඔතන දැන් අල්ලාගන්න ඕන. මනසෙන් තමයි දැනගෙන තියෙන්නේ. බල්ලාව ඇහුනේ නැහැ නේ. මනසට තමයි බල්ලෙක්ව පෙනෙන්නේ. අරෙහෙ හිටිය හුනා අපට ඇහැට පෙනුනේ නැහැ නේ. ශබ්දය ඇහිලා මනසට හුනෙක්ව මවලා දුන්නා. ඒ ධම්ම. මන-ධම්ම.

**ප්‍රශ්ණය:** අපි ඇතුළට පිටින් අරගෙන තියෙනවා නේද?

**පිළිතුර:** කොහොමද මේක වෙන්නේ කියලා හොයාගන්න ඕන. පිටින් මොනවා හරි ගන්න පුළුවන්ද ඇතුළට? සංඥ ටික විතරයි ගන්න පුළුවන්. ඇහෙන් නම් රූප සංඥ, කනෙන් නම් ශබ්ද සංඥ, නහයෙන් නම් ඝාන සංඥ, දිවෙන් නම් රස සංඥ, කයෙන් නම් පොට්ඨබ්බ සංඥ, ඔව්වරයි ගන්න පුළුවන්. ඊට වඩා දෙයක් ගන්න බැහැ නේ ඇතුළට. ගන්නවා කියන්නේ ඒ ආයතනයට අදාළ විඤ්ඤාණය. ඇහැ නම් වක්ඛු විඤ්ඤාණය, කන නම් සෝත විඤ්ඤාණය, ඒ මට්ටමට ඒ සංඥව ගන්නේ. ඒ සංඥව ගත්තාට ඒක වණ් සංඥව, ශබ්ද සංඥව, ඝාන සංඥව - ඒ සංඥ මට්ටම විතරයි. ඒ සංඥ මට්ටමේ රූපයක් නැහැ. ඒක මනසෙන් තමයි ධම්ම කරලා දකින්නේ. ධම්ම කියන කොට දැන් තේරුම්ගන්න, දෙයක් කරනවා. ඇත්ත තත්ත්වයේ දෙයක් නෙවෙයි, අපි විශ්වාස කරනවා බාහිර දෙයක් කියලා. ඒ දෙය තමයි දැන් මනසෙන් දකින්නේ. එතකොට ඒ මට්ටමට එතකොට ලොකු මුළාවක්



වෙනවා. ආයතන වලින් ගත්තාට අරමුණ විඳින්නේ මනස. ඇහැට බැහැ අරමුණ විඳින්න. ඇහැ නිකම් කන්නාඩිය වගෙයි. ප්‍රතිබිම්බ හදලා දෙන එක විතරයි කරන්නේ. කැමරාවක් විතරයි. මනස තමයි අරමුණ විඳින්නේ. මනසට විඳින්න පුළුවන් ධම්ම විතරයි. මනසට එළියේ තියෙන ඒවා විඳින්න බැහැ. ධම්ම කියන එක හිතේම සකස් වෙන දෙයක්. මනසේම අරමුණ යෙදෙන්නේ.

එතකොට දැන් බලන්න මනසෙන් හදපු ලෝකයක් තමයි අපි අත්දකලා තියෙන්නේ. ඒ වුණාට ඔය සිද්ධවෙන දෙය නොදන්නාකම, බලන්නේ නැතිකම හින්දා අපි ජීවත්වෙන්නේ එළියේ තියෙන ලෝකයක් දැනගත්තා කියලා. බාහිර රූප භාරඅරගෙන, පිළිඅරගෙන. හැබැයි බාහිර රූප ටික හදලා තියෙන්නේ හිත ඇතුළේ. ඒ හින්දා තමයි බුදුරජාණන්වහන්සේ දේශනා කළේ මේ ලෝකය තියෙන්නේ එළියේ නෙවෙයි, තමන් තුළයි. මේ බඹයක් පමණ වූ ශරීරය තුළින් ලෝකය දකින්න. ලෝකයයි, ලෝකය හටගන්න හේතුවයි, නිරෝධයයි, මාර්ගයයි තමන් තුළින් දකින්න කියලයි රෝහිතස්ස සූත්‍රයේ දී දේශනා කළේ.

**පිළිතුරක් :-** දැන් අපි තමන්ගේ ශරීරය ගනිමු. පොඩිකාලයේ තිබුණු ශරීරයමද තවම තියෙන්නේ? හිත දැනගෙන තියෙන්නේ? අපි හිතන්නේ මේ එළියේ ශරීරය ගැන අහනවා කියලා. අපි දවස ගානේ කන්නාඩිය ඉස්සරහට යනවා නේ. මම කිව්වේ අවුරුදු දහඅටෙන් පස්සේ කන්නාඩිය බින්දා නම්, ආයෙත් මුහුණ බැලුවේ නැත්නම්, හැමදම තරුණව ඉන්න තිබුණා. ඇයි ඉතින් හිතට පෙනෙන්නේ අන්තිමට දකපු එක නේ. දැන් මේ මොහොතේ මුහුණු මතක් කරගන්න කිව්වහම මතක් වෙන්නේ අන්තිමට දකපු මුහුණ නේ. දැන්වත් කන්නාඩිය බිඳලා දන්න තව වයසට යන්නේ නැතුව ඉන්න ඕනෑ නම්.

දැන් බලන්න බලන්න මොකක්ද කරන්නේ? අර තියෙන රූපය නවීකරණය කරගන්නවා. අලුත් අඩුවැඩිය දගන්නවා. එකම දෙය කියලා අපි විශ්වාස කරනවා - මගේ ශරීරයම තමයි මේ දකින්නේ. හැබැයි ඕක ටික ටික වයසට ගිහිල්ලා. අර තියෙන ශරීරයම අපි අඩුවැඩිය දනවා දවසෙන් දවස බලලා. එකම දෙය කියලා තමයි අපි විශ්වාස කරන්නේ. තියෙන දෙයට, අර හදපු නිමිත්තට අඩුවැඩිය දනවා, අනුවාඤ්ඡන දනවා. එහෙමම තමයි ලෝකයට අයිති මට්ටම. මේ ශරීරය කියන එක මගේ ශරීරයම තමයි හැමදම දකින්නේ. ඕක තමයි ටික ටික වෙනස් කරන්නේ. ඔන්න වයසට යන්න හේතුව. එක දෙයක් තියෙනවා. ඕක ටික ටික වෙනස් වෙලා. ඕකට කියනවා වයසට ගියා කියලා. ඉතින් අඩනවා. අඩන්නේ නැහැ ඉතින් කරගන්න දෙයක් නැති හින්දා.

දැන් මාව වයසට ගිහින් කියලා කොහොමද දැනගෙන තියෙන්නේ? කන්නාඩිය නිසා. කන්නාඩියෙන් බලලා අපි හිතෙන් හදගත්තු රූපය නවීකරණය කරනවා. එකම දෙයක් හදගත්තු එක තමයි මේ ප්‍රශ්නය. ඇයි ඉතින් අර මූලින් හදගත්තු එක නිරුද්ධ වෙලා නැහැ. කන්නාඩියේ ප්‍රතිබිම්බය තවමත් තියෙනවා - උදේ බලපු එක.

**පිළිතුරක් :-** මේක තේරුම් ගත්තොත් : දැන් අන්තිමට මුහුණ බලන කොට ප්‍රතිබිම්බයක් දැක්කා නේ? තමන්ගේ මුහුණ දැක්කා නේ? ඒක නේද තවම මතක් කරන්නේ දැන් මගේ මුහුණ කියලා. දැන් ඔය කොන්ඩය අවුල් වෙලා, අරවා මේවා මොකුත් දන්නේ නැහැ. අන්තිමට ලස්සනට පිරලා නේ බලන්නේ. ලස්සන මුහුණ බල බලා ඉතින් ඉන්නවා හිතෙන්. හැබැයි ඔය හිතට පෙනෙන එක විතරයි. ඇයි තමන්ට පෙනෙන්නේ නැහැ නේ. අනිත් අයට නේ පෙනෙන්නේ. හිතන් ඉන්නවා ලස්සනට අර කන්නාඩිය ඉස්සරහ හිටිය මුහුණ තමයි දැන් තියෙන්නේ කියලා. ආයෙ කන්නාඩිය ලගට ගිහින් බලන්න ඕන. දැන් අර එළියේ ඉන්න බල්ලෙක්ව පෙනුනේ, අන්තිමට දකපු බල්ලා ඔය පෙනෙන්නේ. ඒ කියන්නේ අඩු ගණනේ ඔය ශබ්දයට සම්බන්ධ කරපු බල්ලාව තමයි දැන් හිතට පෙනුනේ.

ඒ වගේ තමයි, අපි මේ මොහොතේ ශරීරය කියන එක - දැන් මට එන්න ඕන වුණේ එතෙත්ටයි. දැන් කයේ නේ අනිත්‍යය බලනවා කිව්වේ. ඔය බලන කය කොහෙද තියෙන්නේ? හිතේ තියෙන්නේ කියන එක දැක්කොත්, ඔන්න විදර්ශනය පටන්ගන්නා කැන. එදට තමයි තමන් තුළින් ලෝකය දකින්නේ. එතකම් හොයන්නේ බාහිරෙන්. මේ අත බාහිරයි; එළියේ තියෙන්නේ. ඇහැට පෙනෙන අත. දැන් ඕක හිතේ තියන අත කියන එක දන්නේ නැහැ. ඒක දකින්න නුවණ - සම්මාදිට්ඨිය ඕනේ. ආයතනය නුවණින් විමසන කොට තමයි ඒක පෙනෙන්නේ.

එතකොට ඇහැට අරමුණු විඳින්න බැහැ. ඇහැට පිළිසරණ වෙන්නේ මනස. කනට පිළිසරණ වෙන්නේ මනස. දැන් කනට බැහැ බල්ලෙක්ව දකින්න. කනට පුළුවන් ශබ්ද සංඥාව දෙන්න විතරයි. අරමුණ වින්දේ කවුද? මනස. එතකොට අපි ශබ්දයටද මේ ඇලන්නේ ගැටෙන්නේ, නැත්නම් අර මනස දැනගත්තු දෙයට ද? මනස දැනගත්තු දෙයට. දැන් බය වුණොත් බය වෙන්නේ ශබ්දයට නෙවෙයි, බල්ලාට. බල්ලා හැදුවේ කවුද? මනස. ඇලෙන්නේ හරි ගැටෙන්නේ හරි අර එළියේ තියෙනවා කියලා විශ්වාස කරන අපි බැසගත්තු රූපයට. ඒකට තමයි අජ්ඣේසාසාය තිව්ඨති කියන්නේ. ඒ බැසගත්තු, පිළිගත්ත, භාරගත්ත රූපය. ඒක දැඩිව පිළිගන්නා නේද? දැන් නුවණින් විමසනකම් අපි දැඩිව පිළිගන්නා එළියේ ඉන්න බල්ලෙක්. ඒකේ

බැසගත්තා. ඕකට තමයි උපාදනය කළා කියන්නේ. ආයෙ කවුරුවත් නැහැ කිව්වාට පිළිගන්නේ නැහැ. ඒකේ බැහැගෙනයි ඉන්නේ.

මගේ ශරීරය කියලත් උපාදනය කරපු, මේ හිතට පෙනුනු එක ඇත්ත කරලා, ඒක ගැන තමයි ඇලෙන්නේ ගැටෙන්නේ. ඔය කියන එක ගැන අදහසක් ගන්න පුළුවන් ද? එතකොට ඕක හරියට දැක්කොත්, ඇහැ-කන-නාසය-දිව-ශරීරය කියන පහෙන්ම මිඳෙන්න පුළුවන්. මනස තමයි මේ සේරම කරන්නේ. මනස තමයි පිළිසරණ වෙලා තියෙන්නේ අරමුණු විදින්න. ආයතන වලින් ගත්තාට අරමුණ හදලා ඒක විදින්නේ මනසයි. මන කියන එක තමයි ධම්ම හදලා විදින්නේ.

දැන් කොහොමද මේක බලන්නේ, විදුහිනය කරන්නේ කොහොමද කියන එකට උත්තරය දෙන්න කලින් මේක තේරුම් ගන්න - මේ සිද්ධවෙන්නේ මෙන්න මෙහෙම දෙයක් කියන බව. අපේ මුළාව මොකක්ද කියලා හඳුනාගන්න ඕන. මුළාව හඳුනා ගත්තොත්, ඊළඟට පෙනෙනවා ඒ මුළාවෙන් මිඳෙන්න නම් මොකක්ද කරන්න ඕන. ඒකත් ඉතින් මගෙන් අහන්න ඕනේ නැහැ, මේ අවබෝධ කිරීම තුළ තමන්ටම පෙනෙනවා. තමන්ට තියෙන්නේ මෙන්න මේ වගේ මුළාවක් කියලා. දැන් අපට හිතෙනවා එළියේ ඉන්න බල්ලෙක් ගැන. නමුත් ඇත්ත තත්ත්වය හිතටයි පෙනිලා තියෙන්නේ. හැබැයි අපි ජීවත්වෙන මට්ටමේ දී එළියේ ඉන්නවා කියලා තමයි පිළිගන්නේ.

මම කලින් ඇහුවා එළියේ ඉන්නවා කියලා හිතෙන්නේ මොකද කියලා. ඊළඟට ඒකත් හොයන්න ඕන. දැන් ඇත්ත තත්ත්වය ඕක නම්, මනසට නම් පෙනුනේ, ඇයි අපට හිතෙන්නේ එළියේ ඉන්නවා කියලා?

දැන් අනිත්‍ය සංඥාවක් වඩනවා නම්, අපි යම්කිසි භාවනාවක් වඩනවා නම් මොකක්ද අරමුණ වෙන්න ඕනේ? ඇත්ත ඇති හැටි අවබෝධ කිරීම නේද? නැතුව මේ කරන්නත් වාලේ භාවනා කරලා වැඩක් නැහැ නේ. එතකොට දැන් මෙතැන අනිත්‍ය සංඥාව වැඩුවොත්, අඩු ගණනේ ඒකේ ප්‍රතිඵලය වෙන්න ඕන 'ඔය එළියේ ඉන්න බල්ලෙක් නෙවෙයි, මේ මනසේ හදපු බල්ලෙක්' කියලාවත් අවබෝධයක් වෙන්න ඕන නේද? මනසෙන්ම හදපු එකක් තමයි මේ දැනගෙන තියෙන්නේ කියන අවබෝධයවත් එන එක වෙන්න ඕන භාවනාවේ ප්‍රතිඵලය.

පිළිතුරක් :- තමන්ගේ රූපයත් එහෙමයි. මේක ආයතන පහටම පොදුයි. දැන් නුවණින් හිතලා බලන්න ඕන මගේ ශරීරය කියලා එකක් තියෙනවා නම්, ඒ තියෙනවා කියලා දැනගත්තේ කොහොම ද? ඇහෙන්න දකපු, අන්තිමට කන්නාඩියෙන් බලපු එකෙන් කැල්ලක් දගෙන. ඊළඟට

අල්ලා බලා තව කැල්ලක් දගෙන තියෙනවා. හරි සිනිඳුයි, ගොරෝසුයි, අරවා මේවා කියලා තව කැල්ලක් දලා තියෙනවා. හදපු රූපයට එක එක ආයතනයෙන් - පොඩ්ඩක් ගඳ ගහනවා කියලා කැල්ලක් දලා, සෙන්ටි ටිකක් දගත්තොත් හොඳයි කියලා, ඒ ගඳ සුවදෙන් කැල්ලක් දලා. රසෙනුත් සමහරවිට දලා ඇති. ස්පර්ශයෙන්. ඒ කියන්නේ මේ ආයතන පහෙන්ම අරගෙන අර හදගත්තු එක නවීකරණය කරනවා. මොකද මේ අත්දකින්නේ එකක්මයි කියලා විශ්වාසයෙන්. අර කලින් ප්‍රශ්නයක් ඇහුවේ - මේ එකම ශරීරය නේද කියලා. ඒකේ ඉන්න එකම තමයි මේ ප්‍රශ්නය. හැම ආයතනයෙන්ම අත්දකින්නේ මේ එකම ශරීරය කියලයි හිතන්නේ.

දැන් අපි විත්‍රයක් අදින විත්‍ර ශිල්පියෙක් ගත්තොත්, සායම් ටිකක් අරගෙන කොලයක විත්‍රයක් අදිනවා. ඔය මට්ටම තමයි ඇහෙන් දැකීම. දැකපු දෙය අපි හදපු එකට දගන්නා. තමන්ගේ රූපය අදිනවා. අදින්නේ තමන්ගේ රූපය; විත්‍ර ශිල්පියා තමයි මනස. දැන් කාගේ හරි රූපයක් අදින්න කිව්වොත් බල බලා අදිනවා නේද? අපි හරි දක්‍ෂයි. ක්ෂණිකව ඇඳලා ඉවරයි. එක සැරයයි බලන්න ඕන කන්නාඩියෙන්. ඇන්ද. ඒක සාමාන්‍ය කොළයේ අදින විත්‍රය නෙවෙයි. ත්‍රිමානව හොඳ විත්‍රයක් අදිනවා. මේ විත්‍රය අර සාමාන්‍ය විත්‍ර ශිල්පියාගේ එකට වඩා වෙනස්. වෙන ආයතනයකින් අත්දකින ටිකක් ඔය විත්‍රයේ තියෙනවා. අල්ලා බැලුවා නම් ඒ අහුවෙන ටිකක් මේකේ තියෙනවා. ගඳක් සුවඳක් දැනුනා නම් මේ විත්‍රයේ ඕකත් තියෙනවා. රසක් දැනුනා නම් ඕකත් තියෙනවා. මේ ආයතන පහෙන් මොනවා හරි අත්දක්කා නම් ඔය ඔක්කෝම මේ විත්‍රයට දලා. ඒ කියන්නේ මනස හරි දක්‍ෂ මැවුම්කාරයෙක්. එයා අදින එක තමයි ඔය මනසෙන් බලන්නේ, ධර්ම කියලා. ඊටත් වඩා තව දක්‍ෂකමක් තියෙනවා, ඕක සැරින් සැරේ බලලා තව ටිකක් අලුත් කරගන්නත් පුළුවන්. අපට ඉතින් වෙලා තියෙන්නේ ටික ටික වයසට යනවා. අලුත් කරගන්න තමයි වෙලා තියෙන්නේ. තරුණ වෙන්න අලුත් කරන්න බෑ, අර මම කිව්වේ වයසට ගිහින් ඉඳලා පොඩි කාලයට යන්න. එහෙම නෙවෙයි අලුත් කරන්නේ. ටික ටික දිරලා යන විදියට.

ඔය අලුත් කිරීම තුළ තමයි මේ ජරාව අත්දකින්නේ. වයසට යෑම අත්දකින්නේ. දැන් ප්‍රශ්නය තියෙන්නේ ඕක අපි හිත ඇතුළේ කළාට අපි විශ්වාස කරන්නේ මේක එළියේ තියෙනවා කියලායි. දැන් තමන් දකපු බල්ලා - මම කිව්වා නේ එකම ශබ්දය ඇහුවාට එක එක්කෙනා එක එක බල්ලෝ දැකලා තියෙන්නේ කියලා. දැන් ඔය එක්කෙනෙක් දකපු බල්ලා අනික් එක්කෙනාට පෙනෙනවාද? නැහැ. තම තමන්ගේ බල්ලෝ තමයි හදගෙන තියෙන්නේ. තමන්ගේ ශරීරය කියලා හදගෙන තියෙන්නේත් ඒ වගේ තමයි. මේ ඇත්ත ඇති හැටි නෙවෙයි නේද? මේ හිතෙන් හදගන්න ටික මුළාවක්.

**පිළිතුරක් :-** නවීකරණය කරන්න උදව්වෙන වෙන ඒවා ටිකක් තියෙනවා. දැන් ඔය ඇහෙන නූනාගේ ශබ්දය කොහෙන්ද නවීකරණය වුණේ? පරණ එකේ අපි දගත්තු, දැන් මේ ගන්න එකෙන් නවීකරණය කරන්නේ මෙහෙමයි. කලින් අහලා තිබුණු නූනාගේ ශබ්දයට වඩා වුවටක් මේක වෙනස් වෙන්න පුළුවන්. එතකොට ඉක්මනට පරණ දත්ත ටික දනවා. දැන වතුශිල්පියෝ නේ ඉන්නේ. පරණ එකෙන් කොටසක් නෙවෙයි මුලු නූනාම අරගෙන. දැන් ඇහෙන්න දකපු ටික එහෙම්මම තියෙනවා. දැන් නවීකරණය කරන්නේ මේ මොහොතේ ගත්තු ටික - ශබ්දය විතරයි නවීකරණය කළේ. තව නවීකරණය කරන ටිකක් තියෙනවා : උග්‍ර ඉන්නේ අතන, මේ මොහොතේ කරන ටික. ඒ වාගේ දෙයක් කරනවා.

**ප්‍රශ්නය :-** එතකොට බාහිර යමක් තියෙනවාද? අපි ඇතුළෙන් ගන්නවා විතරක්ම නෙවෙයි, මොනවා හරි ඇතුළෙන් ගන්නවාම විතරක් නෙවෙයි, මොනවා හරි ධාතු ස්වභාවයක් කියන දෙයකින් නවීකරණය වෙන්න උපකාරයක් වෙනවා ද?

**පිළිතුරක් :-** ධාතු ස්වභාවයද දැන් ගත්තේ? දැන් ගත්තු එකෙන් නේ නවීකරණය කරන්නේ. දැන් ඇතුළට ගත්තේ ධාතුද? නැහැ. ගත්තේ තනිකර සංඥාවක් විතරයි. සංඥාව කියන එක මොකක්ද? ඒක රූපයක්ද, නාමයක්ද? නාමයක්. නාම තියෙන්නේ කොහේද? හිතේ. හිත තියෙන්නේ කොහේද? එළියේද, ඇතුළේද? හිත කියන එක සතරමහාධාතුද? හිත දැනගන්නේ වෛතසිකයක්, සංඥාවක්. ධාතුද ගත්තේ, වෛතසිකයක්ද?

බාහිර තියෙන දෙයක්ද දැන් උදව්වෙලා තියෙන්නේ, හිතේ ඇති වුණ දෙයක්ද? මම අදහස් කරන්නේ අලුත් දෙය. මේ මොහොතේ ගත්තු සංඥාව නේ අලුත් දෙය. ඒක බලන්න පැති ගොඩක් තියෙනවා. එක පැත්තක් මම ඔය පෙන්නාගෙන ගියේ. සංඥාව කියන්නේ මතක තියාගන්න: බාහිර දෙයක් නෙවෙයි, හිතේම හටගන්න හිතත් එකක් ඇතිවෙන දෙයක් - වෛතසිකයක්. එතකොට මේ වෛතසිකයක් ඇති වුණා විතරයි. ඕනෑන ආයෙ හදගන්න පුළුවන්.

**පිළිතුරක් :-** විත්ත වෛතසික කියන්නේ - හිත දැනුවත් කරන්නේ වෛතසික වලින්. එක එක වෛතසික වෙනම ගත්තොත් තේරෙයි. වේදනාව කියන එකට දැනුවත් කරන්න පුළුවන් මේකට කැමතිද, අකැමැතිද - සුබ, දුක්ඛ, අදුක්ඛමසුඛ කියන මට්ටම. සංඥාවෙන් කරන එක වේදනාවට කරන්න බැහැ. ඒ දෙක දෙකක්, වැඩ දෙකක්. එක එක වෛතසිකයට වෙන වෙන කෘත්‍යයන් තියෙනවා. ඒ කෘත්‍ය කියන්නේ හිත දැනුවත් කරන එක එක ගති. වෛතසික කියන්නේ ඒකයි. හිතට කේලාම් කියන්න කට්ටිය දලා තියෙනවා. ඒකට තමයි වෛතසික කිව්වේ. එයාට පුළුවන් ඒ වැඩේ විතරයි. වෙන

කෙනෙක්ගේ වැඩක් එයාට බැහැ. අපි එක එක්කෙනා දලා තියෙනවා. ඒ ගොල්ලන්ට තියෙන්නේ වෙන වෙන හැකියාවන්. ඒ හැකියාව නවීකරණය කරනවා හිත. ඒක තමයි වෛතසික. වෛතසික ගැන මූලිකව දැනගන්න, වෛතසික කියන ඒවා හිතත් එක්ක ඇතිවෙලා, හිත නිරුද්ධ වෙන කොට නිරුද්ධයි. ඒවායේ පිළිවෙලක් නැහැ. හිත තියෙන්නේ විත්තක්‍ෂණය නම්, වෛතසික ඒ විත්තක්‍ෂණයේ තිබුණා, හටගත්තා, නැතිවුණා. එකටමයි ඇතිවෙන්නේ, එකටමයි නැතිවෙන්නේ. අපි බල්බි එකක ස්විච් එක දන කොටම ආලෝකයක් එනවා නේ. පාට එන්නේ කොයි වෙලාවේද? ඒ වෙලාවේ මයි. රස්නය? ඒ වෙලාවේ මයි. ඒ පත්තුවෙනවත් එක්ක තියෙන රස්නය, ආලෝකය, පාට, ඕවා සේරම එකට වෙන්නේ. වෛතසිකත් ඒ වගේ දකින්න. හිත ඇතිවෙන කොට ඒකට අදළ වෛතසික ඔක්කෝම ඇතිවෙනවා.

වෛතසික නැතුව හිතට ඇතිවෙන්න බැහැ. ඔක්කෝම වෛතසික ඕන නෙවෙයි. හිතේ යෙදෙන වෛතසික ටික යෙදෙනවා. ඒ ටික හැබැයි හිතට කලින් හටගන්නවාත් නෙවෙයි, පසුව හටගන්නවාත් නෙවෙයි, හිත හටගන්න මොහොතේම හටගෙන, හිත නිරුද්ධවෙන කොට නිරුද්ධ වෙනවා.

හැබැයි ඕකේ අපි පිළිවෙලක් දෙනවා නේද, එස්සපච්චයා වෙදනා. ඔහොම කියනවා නේ. පටිච්චසමුප්පාදයේ තියෙන ලක්‍ෂණ ටිකක් තමයි එක මොහොතේ හටගන්නාට, එකකට එකක් උදව්වෙනවා කියන ලක්‍ෂණයකුත් දකින්න පුළුවන්. දැන් සෙවනැල්ලක් ඇතිවෙන හැටි ගන්න. ගහයි, ආලෝකයයි, පොළොවයි තියෙන්න ඕන හෙවනැල්ල ඇතිවෙන්න. දැන් හෙවනැල්ල ගැන කතා කරන්න පුළුවන්ද ගහ නැති වුණොත්? බැහැ. ආලෝකය නැති වුණොත්? ඒත් බැහැ. එතකොට හෙවනැල්ල දකින මොහොතේ අපට දැනුමක් තියෙනවා, මේ මොහොතේ ගහත් තියෙනවා, ආලෝකයත් තියෙනවා, පොළොවත් තියෙනවා. ඒ හේතු ටික ඔක්කෝම යෙදිලාමයි හෙවනැල්ල තියෙන්නේ. එතකොට ඔය කියපු ජාති හතරම - ආලෝකයයි, ගහයි, පොළොවයි, හෙවනැල්ලයි කියන හතරම එක මොහොතේ නේද තියෙන්නේ? හෙවනැල්ල තියෙන මොහොතේ අනිත් ටිකත් තියෙන්න ඕන. එකක් හරි අඩු වුණොත් හෙවනැල්ල ගැන කතා කරන්න බැහැ. පෙනෙන්නේ නැහැ. එතකොට මේ ටික එක මොහොතේ තියෙන්නේ. හිතයි, වෛතසිකයි ඒ වාගේ ගන්න - එක මොහොතේ තියෙන්නේ. එක මොහොතේම නේද හටගන්නේ? එක මොහොතේම නේද නිරුද්ධ වෙන්නේ? ඒ වුණාට දැන් ඕවා අතරේ අපට කතා කරන්න පුළුවන්, මේ හෙවනැල්ල තියෙන්නේ ගහ නිසා, ආලෝකය නිසා, අන්න එහෙම පච්චයා කතාවක් කතා කරන්න පුළුවන්. උදව්වෙලා - ඒ නිසා. එහෙම කතා

කළා කියලා අර හේතුව නිරුද්ධ වෙලා ඵලය හටගන්නා නෙවෙයි. ඒ මොහොතේම, ඉමසීමිං සති, ඉදං හොති - මේ දෙය තියෙන කොට මේ දෙයත් තියෙනවා. පටිච්චසමුප්පන්න බව තේරුම්ගන්න - මෙය තියෙන කොට මෙය තියෙනවා. මේක නැතිවෙලා මේක හටගන්නා නෙවෙයි. භාල්වලින් බත් ආවා වගේ නෙවෙයි. හෙවනැල්ල ඇති වුණා වගෙයි කියලා තේරුම්ගන්න. හේතු වැය වෙලා ඵලය ආවා නෙවෙයි. හේතුවයි, ඵලයයි දෙකම එකට විද්‍යමාන වෙන්නේ. ඉමසීමිං සති ඉදං හොති.

**පිළිතුරක් :-** ජලය ඉවරවෙලා නේ වාෂ්ප. මේක එහෙම නෙවෙයි. ඒ කතාව නෙවෙයි මේ කියන්නේ. අපි වාෂ්ප ගැන කතා කරන කොට ජලය නැහැ නේ. මේ අවිජ්ජාපච්චයා සංඛාරා චක්‍රය නෙවෙයි. ඔතැන තමයි පටිච්චසමුප්පාදය තේරුම්ගන්න ඕන ගැඹුරු තැනක්. පටිච්චසමුප්පාදයේ පච්චයා කියන එක තේරුම් කරන්නේ ඉමසීමිං සති ඉදං හොති - හේතුව තියෙන කොට ඵලය තියෙනවා. ඒ දෙකම එකට, එක මොහොතේ පවතින්නේ. එකක් නැතුව අනෙකට තියෙන්න බැහැ. එහෙම සම්බන්ධයක් තියෙනවා.

අනිත්‍ය ගැන නැවත කෙටියෙන් කියන්නම්. දූන් තේරෙනවා නේ අර බල්ලාගේ අනිත්‍ය බලලා හරියන්නේ නැහැ කියලා. එතකොට ඇහැට පෙනෙන පෙනෙන රූපයේ නෙවෙයි අනිත්‍යය බලන්න ඕන. අනිත්‍යය බලන්න බුදුරජාණන්වහන්සේ අනිච්චසඤ්ඤ සූත්‍රයේ දී දේශනා කරන්නේ - දූන් රූපයේ අනිත්‍යය බලනවා කියන කොට කරුණු තුනක් කියනවා. ඉති රූපං, ඉති රූපස්ස සමුදයො, ඉති රූපස්ස අඤ්ඤාමො. ඔය තුනම බලන කෙනා තමයි අනිත්‍ය සංඥාව වඩනවා කියන්නේ. රූපය කියන්නේ මොකක්ද? එතැනින් පටන් අරන්, ඒ රූපය හටගත්තේ ඇයි? ඒ රූපය නිරුද්ධ වෙන්නේ කොහොමද? ඔය තුනම දකින කෙනා තමයි අනිච්ච සංඥාව වඩන්නේ.

අපි දූන් බල්ලෙක් ඉන්නවා කියන එකෙන් පටන්ගත්තහම, ඊළඟට බලන්න ඕන ඔය බල්ලා හටගත්තේ කොහොමද? ඔන්න නුවණින් බලනකොට පෙනෙනවා, මනසින් තමයි හටගෙන තියෙන්නේ. මෙතැන සිද්ධවෙන ක්‍රියාවේ ඇත්ත ඇති හැටි නොදන්නා තාක් කල්, සිහිය නුවණ පිහිටන්නේ නැති තාක් කල්, අපට එහේ බල්ලෙක් පිහිටනවා. සිහිය නුවණ පිහිටන කොට එහේ බල්ලා නිරුද්ධ වෙනවා, පිහිටන්නේ නැහැ. ඒ කියන්නේ සමුදය නැත්නම් ඵලය නැ. සමුදය තියෙනකම් - අපේ අවිද්‍යාවයි, මුළාවයි යෙදෙනකම් එහේ බල්ලා ඉන්නවා. බාහිර ලෝකයම තියෙනවා. ලෝකය හටගන්නා හැටියි, ලෝක සමුදයයි. සමුදය දුක්කොත් නිරෝධය පෙනෙනවා - අඤ්ඤාමය. ඔය තුන දකින කෙනා අනිත්‍ය සංඥාව වඩනවා කියනවා. එහෙම වැඩුවොත්, එතකොට අනිත්‍ය සංඥාවෙන් මේ අවබෝධයට

එනවා නේද? නිකම්ම එළියේ ඉන්න බල්ලා වෙනස් වෙනවා කියලා බැලුවාට ඔය අවබෝධය එන්නේ නැහැ. දැන් තියෙනවා කියලා හිතෙන රූපය වෙනස් වෙනවා කිව්වාට ඇත්ත ඇතිහැටි අවබෝධ වෙයි ද? ඔන්න නුවණින් බලන්න. එතකොට රූපයක් තියෙනවා, ශරීරයක් තියෙනවා - එතැනින් පටන්ගන්න - ඉති රූපං. ඊළඟට රූපයේ සමුදය හොයාගන්න ඕන. මේ රූපය තියෙනවා කියලා දැනගත්තේ කොහොමද? අන්න එදට රූප නිරෝධයත් දකින්න පුළුවන් වෙයි. අප්‍රච්ඡේදයක්. අන්න එහෙම කෙනාට කියනවා රූපයේ අනිත්‍ය සංඥාව වඩනවා කියලා. එයාට තමයි ඇත්ත ඇතිහැටි අවබෝධ වෙන්නේ.

ප්‍රශ්නය :- ඒ ටිකයි සබ්බේ සඛ්ඛාරා අනිච්චාති කියන එක අතර සම්බන්ධය මොකක් ද?

පිළිතුරක් :- සබ්බේ සඛ්ඛාරා - සියලු සංඛාර ටික ඔතැන තියෙනවා. සංඛාර - සංස්කරණය නේ ඔය කරන්නේ. සිතෙන්නේමයි. සිතෙන්නේම හදන ධර්ම ටික. සිතෙන්නේම හදන ඔක්කෝම. අවිද්‍යාවෙන් හදන සංඛාර කියන්නේ අපි ඔය එළියෙන් තියෙනවා කියලා විශ්වාස කරන ටිකයි. දැන් හිත ඇතුළේ කියලා දන්නේ නැහැ. නොදන්නාකම නේ අවිද්‍යාව. අපි විශ්වාස කරන්නේ මේ එළියේ තියෙන දේවල් දැනගන්නා. අපේ ශරීරයත් එළියේ මේ භෞතිකව තියෙනවා කියලා නේ හිතන්නේ.

ඒ සංඛාරයත් පටිච්චසමුප්පන්නයි, සංඛතයි. හේතු ප්‍රත්‍යය යි. ඒකේ ඇත්ත ඇතිහැටි දැකීම තුළ නිරෝධය තියෙනවා. විසංඛාර කරන්න පුළුවන්. සංඛාර ඇති නොවෙන මට්ටම කියන්නේ සමුදය නිරුද්ධ වෙන කොට හටගන්නේ නැහැ. එතකොට ලෝක විනාශයක් වගේ තමයි. ලෝකෝත්තර - ලෝකය ඉක්මවා දැකීම කියන එක. ලෝකෝත්තර ගතිය.

පිළිතුරක් :- ඔය ටික ඔක්කෝම මේ කියාපු කරුණු තුළ තියෙනවා. මුළාව අනුව තමයි අපි ඔය එක එක බෙදන්නේ. දැන් ඔය බල්ලා ගැන එක එක්කෙනාට තිබුණේ එක එක සංඥා නේ. නානත්ත සඤ්ඤා, තමන් තුළ ගත්තොත් එක සංඥාවයි.

පිළිතුරක් :- ආයතන හයත් දැනගන්න. ඔය ඇහැ තියෙනවා කිව්වාට, ඒ මොහොතේ දැකීම සඳහා ඇහැක් හදලා තියෙනවා. පෙර නොතිබීම හටගන්නවා. ඉතුරු නැතිව නිරුද්ධ වෙනවා. ඔන්න ඔහොම ධර්මතා තියෙනවා. ඊළඟ එක අත්දකින්නේ ආයතනයක් හදලාමයි. කලින් තිබුණ ආයතනයකින් නෙවෙයි දකින්නේ. ඒ මොහොතේ ආයතනය හටගන්නේ. ඇහැ කියන්නේ අපි දැනට හිතන් ඉන්න ඇහැ නෙවෙයි. අපි දැනට හිතන් ඉන්නේ අර උපදින කොට හම්බවෙනවා, මැරෙණකම් තියෙන ඇහැ නේ. ඒ



කියන්නේ නිත්‍ය සංඥාවෙන් ගත්තු ඇහැ නේ. මේ ඇහැ කියන එක අනිත්‍යයි. අනිත්‍ය ගැඹුරෙන් දකින්නේ ඔය ඔතැනයි. ඇහැ කියන එකෙන් පටන් අරන් ඇහේ සමුදය දකින්න ඕන අස්ඵලය, නැත්නම් නිරෝධය දකින්න. ඒක තමයි අනිත්‍ය සංඥාව. අනිත්‍ය සංඥාව වැඩිම තුළ ඇත්ත දකිනවා. අපි දැනට වඩන අනිත්‍ය සංඥාව - මේ ඇහැ වෙනස්වෙලා යනවා. නිත්‍ය සංඥාවේ ඉඳන් අනිත්‍ය සංඥාව වඩනවා.

---

**27-02-2016 නුගේගොඩ සුභදාරාමයේ දී පැවැත් වූ ධර්ම සාකච්ඡාව  
සංඛත පටිච්චසමුප්පන්න බව**

විමුක්තියට නිවන පිළිසරණ වෙන්නේ කොහොමද කියලා අහනවා. මොන සූත්‍රයේද එහෙම කියලා තියෙන්නේ? උණ්ණාහ බ්‍රාහ්මණ සූත්‍රයේ. ඒක හරි වැදගත් සූත්‍රයක්, අපි හුඟක් සාකච්ඡා කරලා තියෙනවා. උණ්ණාහ බ්‍රාහ්මණ සූත්‍රයේ, උත්තාහ බ්‍රාහ්මණයා ඇවිල්ලා බුදුරජාණන්වහන්සේගෙන් ප්‍රශ්න අහනවා. අද අපේ තෙරුවන් සරණ ගිය බෞද්ධයන්ට නම් ඒ වගේ ප්‍රශ්න අහන්න අමාරුයි. ඇයි? එව්වර හිතන්නේ නැහැ. ඒ කාලයේ බ්‍රාහ්මණයෝ හිතුවා. කොච්චර ගැඹුරට හිතලා තියෙනවාද බලන්න.

මුලින්ම අහන්නේ, මේ ඉන්ද්‍රිය පහක් තියෙනවා - නානාවිසයානි, නානාගොචරානි. මොනවද ඉන්ද්‍රිය පහ? ඇස, කන, නාසය, දිව, ශරීරය. ආයතන පහක්, ඉන්ද්‍රිය පහක් තියෙනවා. ඒ පහ නම් තියෙනවා නමුත් ඒවා ගැන සොයලා නැති එක තමයි ප්‍රශ්නය.

දැන් බ්‍රාහ්මණයා අහනවා, මේ පස් දෙනා, නානාවිසයානි, ඒ ඒ ආයතනයට විෂය වෙන දෙය වෙනස්. ඇහැට විෂය නෙවෙයි කනට විෂය. ඇහෙන් මොකක්ද කරන්නේ? රූප දකිනවා. ඇහැට පුළුවන් වණි හඳුනාගන්න. කන මොකක්ද කරන්නේ? කනට විෂය වෙන්නේ ශබ්ද. නාසයට විෂය වෙන්නේ ගන්ධ රූප - ගඳ සුවඳ. දිවට රස රූප. කයට ස්පර්ශ, ඒවාට පොට්ට්ටි කියලා කියනවා.

දැන් ඒ එක එක්කෙනාගේ විෂය වෙනස් නේද? ඇහැට විෂය වෙන එක කනට විෂය වෙන්නේ නැහැ. ඇහැට ශබ්ද අහන්න බැහැ. ශබ්ද විෂය නැහැ. ඇහැට ගඳ සුවඳ දැනෙනවාද? නැහැ. රස දැනෙනවාද ඇහැට? නැහැ. එකකොට ඒගොල්ලන්ගේ විෂයයන් වෙනස්. දැන් අපි දෙස්තර කෙනෙකුයි, නීතීඥයෙකුයි ගත්තොත් ඒ දෙන්නාගේ විෂයයන් වෙනස්. නීතීඥයා ලඟට යන්නේ නැහැ නේ බෙහෙත් අහන්න. එයා ඒ විෂය දන්නේ නැහැ. එයාගේ විෂය වෙනස්.

ඒ වගේ තමයි අපි ඇහැ ප්‍රයෝජනයට ගන්නේ වණි රූප දකින්න. ශබ්ද අහන්න ඇහැ ප්‍රයෝජනයට ගන්නේ නැහැ. මොකද එයාට ඒක විෂය නැහැ. ඒ වගේ කනෙන් ශබ්ද අහනවා මිසක් කනෙන් වණි රූප දකින්න බැහැ. කනට ගඳ සුවඳ දූනෙන්නෙත් නැහැ. රස දූනෙන්නෙත් නැහැ. එතකොට විෂය වෙනස් කියන එක තේරෙනවාද? එතකොට මේ පස්දෙනා නානාවිසයානි.

ඊළඟට තව එකක් කියනවා නානාගොවරානි කියලා. විෂය වෙනස් වුණහම ඒ විෂය තමයි එයාගේ ගෝචර භූමිය. ඇහැට ගෝචර භූමිය තමයි වණි රූපය. කනට ගෝචර භූමිය ශබ්ද. එතකොට ගෝචර නානාකියක් තියෙනවා. ඒ ගෝචර වෙන දෙය ඇතුළේ වෙනසක් එයාට පෙන්න්න පුළුවන්. එක වණි සටහනකින් තව වණි සටහනක් වෙනස් කියන කථාව ඇහැට ගෝචරයි. එක ශබ්ද සංඥාවකට වඩා තව ශබ්ද සංඥාවක් වෙනස් කියන ගතිය, ඒක එයාගේ ගෝචර භූමියේ ඇතුළේයි. කනට ගෝචර වෙන එක ඇතුළේ නානාකියක් දකින්න, වෙන් කරගන්න පුළුවන්. ඒකයි ඒවාට සංඥ කියන්නේ. එක ශබ්ද සංඥාවකට වඩා තව ශබ්ද සංඥාවක් වෙනස් කියන එක කනට කියන්න පුළුවන්. ඔක්කෝම ශබ්ද එක වගේ වුණා නම් එහෙම වෙන් කරගන්න බැහැ. මම කතා කරන ශබ්දයි, අරෙහෙන් ඇහෙන ශබ්දයි එක වගේ වුණා නම්, වෙසනක් නොතිබුණා නම් එහෙම අපට වෙන්කර ගන්න බැරි වෙනවා. සංඥාවක් දෙන්න බැරි වෙනවා.

දැන් ඇහැට හැම පැත්තෙන්ම පෙනෙන්නේ එකම පාට නම් - නිල් අහස හරි, මුහුද හරි වගේ වුණා නම් කිසි දෙයක් වෙන්කර ගන්න බැහැ. රූප නානාකියක් එන්නේ නැහැ. එතකොට ගෝචර නානාකියක් තියෙනවා. ඒ කියන්නේ එයාගේ ගෝචර භූමිය ඇතුළේ වෙන්කර ගැනීමේ හැකියාවක් තියෙනවා. ඒකට කියනවා ගෝචර නානාකිය - නානාගොවරානි.

නානාවිසයානි කියන කොට එක්කෙනෙකුට විෂය වෙන එක අනිත් කෙනාට විෂය වෙන්නේ නැහැ. එයාගේ විෂය වෙනස්. නානාගොවරානි කියන්නේ තමන්ගේ ගෝචර භූමිය ඇතුළේ වෙනසක් දකින්න ඒ එක එක්කෙනාට පුළුවන්. ඒ නිසා තමයි සංඥ නානාකියක් තියෙන්නේ.

ඔය දෙය අපි දකලා නැති වුණාට බ්‍රාහ්මණයා දකලා තියෙනවා. බ්‍රාහ්මණයා බුදුරජාණන්වහන්සේගෙන් අහනවා; මෙහෙම පස්දෙනෙක් ඉන්නවා; ඒගොල්ලෝ නානාවිසයානි, නානාගොවරානි. ඒ විතරකුත් නෙවෙයි, තවත් ලක්ෂණයක් කියනවා. ඔය පස්දෙනාට අරමුණ විඳින්න බැහැ. ගෝචර භූමිය තිබුණාට මේ අරන් දෙන්නේ මොන අරමුණද කියන එක එයා දන්නේ නැහැ. ඇහැ දන්නවාද දැන් මේ රූපයයි අරන් දෙන්නේ කියලා?

දන්නේ නැහැ. ඇහැ නිකම් කන්නාඩිය වගෙයි. දුන් කන්නාඩිය දන්නවාද මේ මොහොතේ හදන්නේ මොන ප්‍රතිබිම්බය කියලා? දන්නේ නැහැ. එහෙම නැත්නම් ඇහැ කියන්නේ කැමරාවක් වගෙයි. කැමරාව දන්නවාද මේ මොහොතේ මම ගන්නේ මේ පොටෝ එකයි කියලා. එහෙම දන්නේ නැහැ. එක එක ජාතියේ පොටෝ ගන්න පුළුවන්. ගන්නේ මොන පොටෝ එකද කියලා අරමුණ විදීමේ හැකියාව තියෙනවාද? අරමුණ දැනගැනීමේ හැකියාව තියෙනවාද? නැහැ.

මේ පස්දෙනාත් ඔය වගේ කියනවා. කවුද පස් දෙනා? ඇහැ-කන-නාසය-දිව-ශරීරය. ඒගොල්ලන්ට අරමුණු විදීමේ හැකියාව නැහැ. අරමුණ අරන් දෙන්න පුළුවන් වුණාට, විදීමේ හැකියාව නැහැ. ඒ කියන්නේ නිකම් කැමරාවක් වගෙයි. උපකරණයක් විතරයි. ඇහැ කියන්නේ කැමරාවක් වගෙයි. කැමරාවට පුළුවන් ඒ වෙලාවේ වණි සටහන අරන් දෙන්න විතරයි. ඒ අරන් දුන්නේ මොකක්ද කියලා බලන්න බැහැ. හඳුනාගන්න බැහැ. ගත්තේ මොන පොටෝ එකද කියලා කැමරාව දන්නේ නැහැ. දන්නවා නම් අහන්න පුළුවන්; 'ඔයා දුන් ගත්තේ මොන පොටෝ එකද?' කැමරාව කියන්න ඕන එතකොට නේද? කැමරාවට එහෙම බැහැ. කන්නාඩියෙන් ඇහුවොත්, 'දුන් හැදුවේ මොන ප්‍රතිබිම්බයද' කියලා, කන්නාඩිය දන්නවාද? නැහැ. එයාගේ කෘත්‍යය තමයි ප්‍රතිබිම්බ හදන එක. හැබැයි හැදුවේ මොන ප්‍රතිබිම්බයද කියලා දැනගැනීමේ හැකියාව එයාට නැහැ. අරමුණ භුක්ති විදීමේ හැකියාව නැහැ.

මේ පස්දෙනාම ඔය වගෙයි. ඇහැ-කන-නාසය-දිව-ශරීරය කියන පස්දෙනා, ඒගොල්ලන්ගේ විෂය වෙනස්. ඇහැට විෂය කනට විෂය වෙන්නේ නැහැ. ඊළඟට ගෝවර නානකයක් තියෙනවා. මේ ගෝවර භූමිය ඇතුළේ වෙන්කර ගැනීමේ හැකියාවක් තියෙනවා. ඒ වුණාට අරමුණ විදීමේ හැකියාව නැහැ. හරියට වැඩකාරයෝ පස්දෙනෙක් වගෙයි. නැත්නම් උපකරණ පහක් වගෙයි. ඒගොල්ලන්ට අයිති වැඩේ කරනවා විතරයි. ඒවා භුක්ති විදීමේ හැකියාව නැහැ. එතකොට ඒගොල්ලෝ අසරණද නැද්ද? අනුන්ට වැඩක් කරලා දෙනවා විතරයි. දුන් කාට හරි බත් උයලා දෙනවා හැබැයි කන්න බැහැ - ඒ වගේ වැඩක්. දුන් අසරණ නැද්ද එතකොට? අසරණයි. අසරණ නම් ඉතින් පිළිසරණකුත් හොයන්න වෙනවා.

දුන් බ්‍රාහ්මණයා දකිනවා මේ පස් දෙනා හරි අසරණයි කියලා. ඒ ඇයි? වැඩ පහක් කරනවා. ඒ වුණාට අරමුණ භුක්ති විදීමේ හැකියාව නැහැ. එහෙනම් අහනවා කවුද මේ ගොල්ලන්ට පිළිසරණ වෙන්නේ කියලා. පාලි වචනය - පටිසරණ. පිළිසරණ වෙන්නේ කවුද මේ පස් දෙනාට? බුදුරජාණන්වහන්සේ දේශනා කරනවා, මනස පිළිසරණයි කියලා. ඇහැ-කන-නාසය-දිව-ශරීරය කියන පස්දෙනාට පිළිසරණ වෙන්නේ මනස කියනවා.

හොඳට මේ කියන දෙයට නුවණ පිහිටන්න. මේ කියන එක සිහියෙන් අහන්න. තමන් ළඟ ඉන්න පස්දෙනා ගැනයි මේ කියන්නේ.

**පිළිතුරක්:** ඇහැ-කන-නාසය-දිව-ශරීරය කියන පස්දෙනා තමන් ලඟ ඉන්නවාද? ඒවායේ ලක්ෂණ තමයි මේ කියන්නේ. හරි අසරණයි කියනවා. ඇයි? අරමුණු භුක්ති විඳින්න බැහැ. අර කැමරාව වගේ අරමුණු අරන් දෙනවා විතරයි. ඇහැ කියන්නේ කැමරාව වගේ දෙයක්. එයාට පුළුවන් පොටෝ ගන්න, නමුත් ගත්තේ මොකක්ද කියලා දැනගන්න බැහැ. ඔය පස්දෙනාම එහෙමයි. කනට පුළුවන් ශබ්ද සංඥාව අරන් දෙන්න. මේ මොන ශබ්දයද කියලා දැනගන්න බැහැ. නාසයට පුළුවන් ගඳ සුවඳ අරන්න දෙන්න. මේ මොන සුවඳද, ගඳද කියලා දැනගැනීමේ හැකියාව නැහැ. දිවට පුළුවන් රස අරන්න දෙන්න. මේ රස මොකකින්ද ආවේ, මොන රසද කියලාවත් දැනගන්න එයාට බැහැ. අරමුණු භුක්තිවිඳීමේ හැකියාවක් නැහැ. කයටත් එහෙමයි, ස්පර්ශ අරන් දෙන්න පුළුවන්, මේ මොකක්ද කියලා දැනගැනීමේ හැකියාව නැහැ.

එතකොට කවුද ඒවාට පිළිසරණ වෙන්නේ? මනසයි. දැන් තමන් අවධානය යොමු කරන්න ඕන, මේ මගේ ආයතන ගැනයි මේ කියන්නේ. මගේ ඇහැ ගැනයි මේ කියන්නේ. මගේ කන ගැනයි මේ කියන්නේ කියලා එහෙම මෙනෙහි කරන්න.

එතකොට මේ ගොල්ලන්ට නා නා විෂය තියෙනවා, නා නා ගෝචර තියෙනවා. ඒ වුණාට ඒ එක අරමුණක්වත් විඳීමේ හැකියාව නැහැ. එතකොට ඒ ගොල්ලන්ට පිළිසරණ වෙලා තියෙන්නේ මනසයි.

දැන් මොකද හිතෙන්නේ? කවුරු ගැනද එහෙනම් දැන් අපි වැඩියෙන් හොයන්න ඕන? ආයතන පහ ගැනද, මනස ගැන ද? මනස ගැනයි. මනස නැත්නම් අරගොල්ලෝ හරි අසරණයි. කිසිම වැඩක් කරන්න බැහැ.

**පිළිතුරක් :** විඤ්ඤණය කියන්නේ කවුද? දැනගන්න ස්වභාවයටයි විඤ්ඤණය කියන්නේ. එතකොට විඤ්ඤණ කියක් උපදිනවා ද? හය ආකාරයකට ඇතිවෙනවා. ඇහැ නිසා වක්ඛු විඤ්ඤණය, කණ නිසා සෝත විඤ්ඤණය, නාසය නිසා ඝාත විඤ්ඤණය, දිව නිසා ජීවිහා විඤ්ඤණය, කය නිසා කාය විඤ්ඤණය, මනස නිසා මනෝ විඤ්ඤණය. එතකොට ඒ හයදෙනා මුල්කරගෙන ඇතිවෙන විඤ්ඤණයකුත් තියෙනවා. ඒකත් දැනගන්න ගතියක්. විඤ්ඤණය කියන්නේ දැනුවත්වෙන ස්වභාවයයි.

හැබැයි විඤ්ඤණය අපව දැනුවත් කරන්නේ ඇත්ත ඇති හැටියට නෙවෙයි. බුදුරජාණන්වහන්සේ විඤ්ඤණය මායාකාරයෙකුට උපමා කරනවා.

විඤ්ඤාණය දැනුවත් කරනවා, නමුත් දැනුවත් කරන්නේ ඇත්ත ඇති හැටියෙන් නොවෙයි, මායාකාරී ස්වභාවයෙන්. විඤ්ඤාණය පහළ වුණාට එයා බොරුවක් තමයි පෙන්න්නේ, දැනුවත් කරන්නේ. එතකොට ආයතන නිසා විඤ්ඤාණයක් හටගන්නවා තමයි. හැබැයි ඒ විඤ්ඤාණය පෙන්න්නේ ඇත්ත ඇති හැටි නෙවෙයි. මූලාකරනවා. මායාකරනවා. එහෙනම් මායාකාරයාට පුළුවන් වේවිද පිළිසරණ වෙන්න? රවට්ටන එක්කෙනා. දැන් අපි එයාගේ ඇත්ත දකින්න තමයි මේ මාර්ගයක් හොයන්නේ.

එතකොට ආයතන පහට - ඉන්ද්‍රිය පහට පිළිසරණ මනස කියනවා. මේ මනසත් අපේ එක ආයතනයක් - මනායතනය. අර පස්දෙනත් ආයතන, මනසත් ආයතනයක්. ඇයි ආයතන කියන්නේ? ඒ හය දෙනාටම පුළුවන් විඤ්ඤාණයක් උපද්දන්න. ආයතනයෙන් කරන්නේ මොනවා හරි උපද්දනවා. ඒවායින් විඤ්ඤාණයක් ඉපද්දවා නම්, විඤ්ඤාණය මායාකාරයෙක්. එයා ඇත්ත නෙවෙයි කියන්නේ. ඒකත් මතක තියාගන්න ඕනේ.

දැන් නැවතත් සූත්‍රයට ගියොත්: ඉන්ද්‍රිය පහට පිළිසරණ කවුද? මනස. (දැන් බ්‍රාහ්මණයා නිකම් ඉන්නේ නැහැ ඔය ඇත්තෝ නිකං හිටියාට!) එයා අහනවා එහෙනම් මනසට පිළිසරණ කවුද කියලා. මනසට පිළිසරණ සතිය. ඊළඟට අහනවා, සතියට පිළිසරණ කවුද? විමුක්තිය. විමුක්තියට පිළිසරණ කවුද කියලා අහනවා. නිවනයි.

නිවනට පිළිසරණ කවුද කියලාත් අහනවා. එතකොට බුදුරජාණන්වහන්සේ දේශනා කරනවා, ඔන්න ප්‍රශ්න ඉක්මවා ගියා, සීමාව ඉක්මවා ගියා කියලා.

ඔය ටික අහන කොට ඒ බ්‍රාහ්මණයා අනාගාමී වුණා. බ්‍රාහ්මණයා ඔය ටික අහලා උත්තරත් අරගෙන සතුටුවෙලා යනවා. ඊට පස්සේ බුදුරජාණන්වහන්සේ අනිත් හිටිය පිරිසට දේශනා කරනවා, ඔය බ්‍රාහ්මණයා දැන් මැරුණොත් උපදින්නේ බ්‍රහ්ම ලෝකයේ කියලා. ආපහු කාම ලෝකයට එන්නේ නැහැ කියනවා. ඒකෙන් තේරුම්ගන්න ඕන අනාගාමී වෙලා කියලා. ඉතින් ඔය ටික හරියට තේරුම් ගත්තොත් අනාගාමී වෙන්න පුළුවන්. සිහිය පිහිටන්න ඕන. හරියට අවධානය යොමු කරගෙන ඕක මෙනෙහි කරන්න ඕන. තමන්ගේම ඉන්ද්‍රිය ටික ගැනයි මේ කියන්නේ කියලා.

විමුක්තියට පිළිසරණ නිවන කියන එක තේරුම්ගන්න ඉස්සෙල්ලා ඊට කලින් ටික තේරුම් අරන් හිටියොත් තමයි අරකට හරියට උත්තරය එන්නේ. නැත්නම් වචන ගොඩක් විතරයි, අපි නිකම් කතා කරන වචන වගෙයි. දැන් මේ පිළිවෙල ටිකක් තේරුම්ගන්න පුළුවන් ද? ඇයි මේ පස්දෙනාට පිළිසරණ මනස කිව්වේ?

පිළිතුර : මනසෙන් මොනවාද දැනගන්නේ? හොඳට මෙනෙහි කරලා බලන්න. දැන් ආයතන පහට දැනගන්න පුළුවන්ද? බැහැ. ඇහැට දැනගන්න බැහැ. ඇහැ කියන්නේ උපකරණයක් විතරයි.

අපි භෞතික ශරීරය පැත්තෙන් හිතුවොත්, ඇහේ කාචයක් තියෙනවා. ඔය කාචයට පුළුවන් ඇහැ ඇතුළේ ප්‍රතිබිම්බයක් හදලා දෙන්න. ඊට වඩා දෙයක් එයාට කරන්න බැහැ. තව පැත්තකින් අහලා තියෙනවා ඇහැට ගෝචර වෙන්නේ වණි විතරයි කියලා. එතකොට ඇහැට පුළුවන්ද වණි වලට අමතරව කිසියම්ම දෙයක් දැනගන්න? බැහැ. නමුත් අපි ඇහෙන් දැකලා ඔයට වඩා දේවල් දැනගන්නේ නැද්ද?

අද අලුත් පොතක් බෙදුවා කියලා දැනගත්තේ කොහොමද? ඇහෙන් දැකලා. පොතේ නමත් දැනගත්තා නේද? ආලොකො උදපාදි. මේ ටික දැනගත්තේ කොහොමද? ඇහෙන් දැකලා. එතකොට වර්ණයක් විතරද දැනගත්තේ? මනසෙන් ගොඩක් දේවල් කිව්වා. ඇහැ අරන් දුන්නේ පොතේ ගොටෝ එක විතරයි, කැමරාව වගේ. ඒ ගොටෝ එකේ තියෙන්නේ අර ඇල්බම් එකේ ගොටෝ එක වගේ තමයි. විත්‍රයක් විතරයි තියෙන්නේ. ඇහැට ගෝචර වෙන්නේ විත්‍රයක් විතරයි. පොතක ගොටෝ එකක් තමයි ඔය ගත්තේ කියන එක ඇහැට කියන්න බැහැ. ඕක බණ පොතක් කියලා ඇහැට කියන්න පුළුවන්ද? අනිත් ඒවාට වඩා හොඳ පොතක් වෙන්න ඇති කියලා එහෙමත් හිතූණා නේද? ඒ ඇහැද කිව්වේ? කවුද ඒ ටික කිව්වේ? මනස.

දැන් ඇහෙන් ගත්ත ටික උදව් කරගෙන මනස වැඩ ගොඩක් කරලා. වක්ඛායතනයෙන් මොනවා හරි අරන් දුන්නා. අපි දන්නවා එයාට වණි සංඥාවක් විතරයි අරන් දෙන්න පුළුවන්. වණි සංඥාවක් අරන් දෙනවාට වඩා වැඩක් ඇහැට කරන්න බැහැ. හැබැයි එයා නිසා උපදින විඤ්ඤණයට පුළුවන් තව දේවල් කරන්න. ඇයි? එයා මායාකාරයා නිසා. මැජ්ක්කාරයාට පුළුවන් ඕන තරම් මැජ්ක් පෙන්න්න, මවන්න. ඇහැ කරන දෙයට අමතර දේවල් හදලා පෙන්න්න විඤ්ඤණයට පුළුවන්. වක්ඛු විඤ්ඤණයට පුළුවන් විත්‍රයක් විතරක් කියන එක නෙවෙයි, එතැනින් එහා දේවල් ටිකක් මවලා පෙන්න්න පුළුවන්.

දැන් නිකම් හිතලා බලන්න වක්ඛු විඤ්ඤණය මොනවාද මවන්න ඇත්තේ? ඇහෙන් දකින කොට වක්ඛු විඤ්ඤණය පහළ වුණා. දැන් පොතක ඡායාව, සටහන දැක්කා නේ. ඒ සටහන අරන් දෙන එක ඇහේ කෘත්‍යය. දැන් පොත කියලා දන්නවාද? නැහැ. විත්‍රය ඇඳලා දුන්නා, ගොටෝ එක වගේ. විත්‍ර සටහන අරන් දුන්නා. වක්ඛු විඤ්ඤණයෙන් මොකක්ද කිව්වේ? පොතක් කියලා කියන්න වක්ඛු විඤ්ඤණයට බැහැ. අපි ඉස්සෙල්ලා කිව්වේ අරමුණ විදින්න බැහැ කියලා. බණ පොතක් කියලා කියන්න වක්ඛු විඤ්ඤණයට

බැහැ. කහපාට කියලාවත් කියන්න වක්බු විඤ්ඤාණයට බැහැ. දැන් පාට හඳුනන්නේ නැති ළමයෙක්ගේ ඇහෙන් ඔය උගාටේ එක ගත්තා නම් වර්ණ සංඥාවක් විතරයි. ඇහේ කෘත්‍යය වණි සංඥාවක් අරන්දෙන එක විතරයි.

දැන් අපි වෙනම හඳුනාගන්න ඕන මනසෙන් කරපු ටිකයි, ඇහෙන් කරපු ටිකයි. වක්බු විඤ්ඤාණයෙන් කරපු ටිකයි, මනෝ විඤ්ඤාණයෙන් කරපු ටිකයි වෙන්කර ගන්න ඕන. දැන් බණ පොතක් කිව්වේ මනෝ විඤ්ඤාණය. පොතක් කියලා කිව්වෙන් මනෝ විඤ්ඤාණය. ඒකත් වක්බු විඤ්ඤාණයට බැහැ. වක්බු විඤ්ඤාණයට නම් දෙන නැහැ. ඇයි? පරණ දේවල් මතකද වක්බු විඤ්ඤාණයට? නැහැ. වක්බු විඤ්ඤාණයට අතීත දේවල් ඇදලාගන්න බැහැ. වක්බු විඤ්ඤාණය කරන්නේ ඒ මොහොතේ ඇහැ අරන් දෙන එක දිහා බලාගෙන මොනවා හරි කියනවා. පරණ දේවල් මතක් කරන්න එයාට බැහැ. ඒ හැකියාව තියෙන්නේ කාටද? මනසට. දැන් තමන් කලින් පොතක් අත්දැකලා නැත්නම්, මේ දැක්කේ පොතක් කියලා කියන්න බැහැ නේ. එහෙනම් පරණ අත්දැකීමක් තමයි එතැනට ඇදලා තියෙන්නේ. ඒක කලා නම් ඒක කරලා තියෙන්නේ මනෝ විඤ්ඤාණයෙන්. වක්බු විඤ්ඤාණයේ වැඩක් වෙන්න බැහැ. වක්බු විඤ්ඤාණයේ කෘත්‍යය තමයි වණි සටහනක් තියෙනවා කියලා පෙන්නන එක. විත්‍රයක් පෙන්නනවා - ඒ එයාගේ කෘත්‍යය.

දැන් අපි කෘත්‍යයෙන් නවත්වන්නේ නැහැ නේ. එතන මායාකාරී ස්වභාවයකුත් තියෙනවා. මොකක්ද ඒ මායාකාරී ස්වභාවය? දැකීමක් වෙනවා කියන එක, දකිනවා කියන එක තමයි කෘත්‍යය. දැන් වණි සටහනක් පෙනෙනවා කියන එකට අමතරව, ඒ කියන්නේ දැකීමට අමතරව වෙන මොනවා හරි කිව්වා නම්, පරණ ඒවා දැනන්නේ නැතුව, වෙන මොනවා හරි කිව්වා නම් ඒක මායාවක් වෙන්න ඕන.

එළියේ දෙයක් තියෙනවා - දැන් විත්‍රයට අමතරව මොනවාදෝ දෙයක් ඔන්න පෙනෙනවා. බාහිර මොකක් හරි දෙයක්. පාටක්, නමක් ආදිය දුන්නේ නැතුවාට අනික් පාට වලින් වෙන්කරගන්න පුළුවන්. ඒකට කියනවා වණි සංඥාව කියලා. එළියේ තියෙන දෙයක් තමයි මේ දැකලා තියෙන්නේ. ඒ දෙය මොකක්ද කියලා දන්නේ නැහැ. පොතක් කියලා දන්නේ නැහැ. මොනවාදෝ දෙයක් - ඒකට අපි පොදුවේ කියනවා රූපයක් කියලා. රූපය කිව්වහම ඒකේ විස්තර මොකුත් නැහැ නේ. රූපයක් තියෙන බවට අපව දනුවත් කරනවා.

විඤ්ඤාණයේ මැජික් එක තමයි රූපයක් තියෙනවා කියලා පෙන්නන එක. දැන් රූපයක් තියෙනවා කියන්න පරණ අත්දැකීම් ඕනේ නැහැ. තවම රූපය හඳුනාගෙන නැහැ. මොකක්දෝ දකින්න දෙයක් තියෙනවා. ඒක තියෙන්නේ කොහේද? බාහිරයේ. ඇහැ ඇතුළේ තියෙනවා කියලා නෙවෙයි නේද පෙන්නන්නේ? ඔය දකින දෙය එළියේ තියෙනවා. තවම මොනවාද

කියලා විස්තර මොකුත් දන්නේ නැහැ. හැබැයි දකින්න දෙයක් එළියේ තියෙනවා. ඒක දකින්නේ කවුද? ඇස. දකින්න ඇහැකුත් තියෙනවා, රූපයකුත් තියෙනවා කියලා කියනවා. කවුද කියන්නේ? දැනුවත් කරන්නේ විඤ්ඤාණය. රූපයක් තියෙනවා කියලාත් දැනුවත් කරනවා. ඔය රූපය අනුවෙන් ඇහැට කියලාත් දැනුවත් කරනවා.

දැන් ඕක අපි තව ආයතනයකට දලා බලමු. එතකොට තව පැහැදිලි වෙයි. රූපය කියන එක පොදු වචනයක් නේ. කන ගනිමු. දැන් කනෙන් මොකක්ද කරන්නේ? ශබ්දයක් අහනවා. දැන් ඒ වෙලාවේ සෝත විඤ්ඤාණයෙන් මොකක්ද කියන්නේ? ශබ්දයක් තියෙනවා. කොහේද, කන ඇතුළේද? බාහිරයේ ශබ්දයක් තියෙනවා. ඒක ඇහෙන්නේ මොකෙන්ද? කනෙන්. කවුද ඔය කතාව කිව්වේ? මොනවා හරි කිව්වා නම් කියලා තියෙන්නේ විඤ්ඤාණයෙන්. එතකොට මොන විඤ්ඤාණයෙන්ද ඕක කිව්වේ? සෝත විඤ්ඤාණයෙන්.

දැන් ඕක මනෝ විඤ්ඤාණයෙන් කිව්වා නෙවෙයි. කනකුත් තියෙනවා, ශබ්දයකුත් තියෙනවා කියන කතාව කිව්වේ කවුද? සෝත විඤ්ඤාණය. ඇහැකුත් තියෙනවා, රූපයකුත් තියෙනවා කියන කතාව කිව්වේ කවුද? වක්ඛු විඤ්ඤාණය. දැන් මෙහෙමයි. එයා මැජ්ක්කාරයා කියලා හිතන්න. විඤ්ඤාණය මැජ්ක්කාරයා නේ. මැජ්ක්කාරයාට පුළුවන් මැජ්ක් එකක් පෙන්න්න. මැජ්ක්කාරයා මැජ්ක් එකක් පෙන්නවා. දැන් ඒ මැජ්ක් එක බලන අයත් ඉන්නවා නේ. මැජ්ක්කාරයාම මැජ්ක් එක බලනවා නෙවෙයි නේ. වෙන අයට නේ ඔය සන්දර්ශණය තියන්නේ. ඒ බලාගෙන ඉන්න එක්කෙනා - මනෝ විඤ්ඤාණය තමයි මැජ්ක් එක බලන්නේ. ඊළඟට ඉන්න එක්කෙනා.

දැන් වක්ඛු විඤ්ඤාණයෙන් මැජ්ක් එකක් පෙන්නවා. එයා මැජ්ක්කාරයා. රැවටෙන්නේ කවුද? රැවටුණොත් රැවටෙන්නේ බලන කෙනායි. එතකොට බලන කෙනාට වැඩ දෙකක් කරන්න පුළුවන්. එක්කෝ රැවටෙන්න පුළුවන්. නැත්නම් ඔය කරන්නේ මැජ්ක් එකක් කියලා දකින්නත් පුළුවන්. එතකොට ඒ දෙක සිද්ධවෙන්නේ මනෝ විඤ්ඤාණයෙන්. වක්ඛු විඤ්ඤාණය මැජ්ක් එකක් පෙන්නවා. ඒක එයාගේ මායාකාරී ස්වභාවය. මායාකාරී ස්වභාවය තිබුණාට රැවටෙන්නම ඕන නැහැ. මනෝ විඤ්ඤාණය වක්ඛු විඤ්ඤාණයෙන් කියන දෙය එහෙම්මම භාරගන්න අවශ්‍යය නැහැ. කැමති නම් භාරගන්න පුළුවන්. මම කියන ඒවා එහෙම්ම ම භාරගන්නවා වගේ මේ ඇත්තෝ. හොයලා බලන්නේ නැහැ. ඒ හින්දා නේ අවබෝධ වෙන්නේ නැත්තෝ! අනුච විශ්වාස කරන්නත් පුළුවන්. නැත්නම් නුවණින් හොයන්නත් පුළුවන්.



එතකොට අපි තේරුම්ගන්න ඕන දැන් මෙව්වර කල් අපි මනෝ විශ්ලේෂණය ගැන නුවණින් හොයලාද, නැත්නම් අන්ධව, ලෝකයට අයිති පුරුද්දටද වැඩ කරලා තියෙන්නේ කියන කාරණාව. සංසාරයේ යන පුරුද්දට. ඒ කියන්නේ මූලාවෙලා. එතකොට බුදු දහමක් අහලා තමයි අපි ඇත්ත ඇති හැටි මෙතන දැනගෙන ඒක පෙන්න්නේ. මැජික් එක බලලා රැවටිලා ඉන්න අයට ඔතැන මැජික් එකක් තියෙන්නේ කියලා පෙන්න්නේ දහම දක්කොත්. බුදුරජාණන්වහන්සේ තමයි ඇත්ත ඇති හැටි පෙන්නලා දෙන්නේ. දහම අහලා නැති අය රැවටිලා ඉන්නේ. ලෝකයට අයිති විදියට තමයි භාරගන්නේ.

අපි ඉස්සෙල්ලා එතකොට ලෝකයට අයිති විදිය තමයි තේරුම් ගන්න ඕනේ. අපි ඉන්න තත්වය තේරුම් ගන්න ඕනේ. එතකොට ඇහෙන්න දෙයක් දැක්ක ගමන් මූලිකව දැනගන්නේ ඇහැකුත් තියෙනවා, දකින්න රූපයකුත් තියෙනවා. කනෙන් ශබ්දයක් ඇහෙන කොටම මොකද වෙන්නේ? කනකුත් තියෙනවා, අහන්න ශබ්දයකුත් තියෙනවා. ඔය දෙක අපි දෙපැත්තකටත් බෙදනවා. එකක් අජ්ඣන්තයී; අනික් එක බහිද්ධියි. දැන් ඔය විදිහට ආයතන හයටම කරනවා නේද? මේ ආයතන විශ්ලේෂණය පහළවෙන කොටම, අපට දැන් ජාති දෙකක් තියෙනවා - අජ්ඣන්ත, බහිද්ධ කියලා - දෙපැත්තකට බෙදන්න. අජ්ඣන්ත කියන්නේ මේ පැත්තේ, බහිද්ධ කියන්නේ බාහිරයේ, එළියේ.

එතකොට දැකීම සිද්ධවෙන කොට අපට අජ්ඣන්ත රූපයකුයි, බහිද්ධ රූපයකුයි හැදිලා ඉවරයි. මේකට රූපය කියන්නත් පුළුවන්, ආයතනය කියන්නත් පුළුවන්. ඇසීම සිද්ධවෙන කොට බාහිර ආයතනයකුයි, අජ්ඣන්ත ආයතනයකුයි හැදිලා ඉවරයි. එතකොට ඒ ස්වභාවය පෙන්නුම් කරන්නේ ඊට අදාළ විශ්ලේෂණයෙන්. දැකීම කියලා දැනුවත් වෙන කොටම ඕකේ හැංගිලා තියෙනවා : දකින්න නම් ඇහැකුත් තියෙන්න ඕනේ, රූපයකුත් තියෙන්න ඕනේ කියන සිද්ධිය. ඇසීම කියන සිද්ධිය වෙන කොටම, ඕකේ හැංගිලා තියෙනවා : ශබ්දයකුත් තියෙනවා, අහන්න කනකුත් තියෙනවා. දෙපැත්තකුත් පෙන්නවා. ශබ්දය අරෙහේ, කන මෙහේ - අජ්ඣන්ත බහිද්ධ කිව්වහම. අජ්ඣන්ත කියන්නේ මේ පැත්තේ, බහිද්ධ කියන්නේ අර පැත්තේ, බාහිරයේ.

දැන් මූලික විශ්ලේෂණයෙන් ඔය දෙය කරනවා නේද? ඔය දෙයට අපි අහුවෙලා ඉන්නේ. දකින කොටම තව මොකක්ද කියලා දැනගන්න නම්, 'ආ එළියේ දෙයක් තියෙනවා, ඕක දකින්න ඇහැක් තියෙනවා' කියලා හිතෙනවා නේද? එතකොට තේරුම්ගන්න ඕක තමයි විශ්ලේෂණයේ තියෙන මායාකාරී ස්වභාවය. විශ්ලේෂණයේ කෘත්‍යයකුත් තියෙනවා, මායාකාරී ස්වභාවයකුත් තියෙනවා. ඒ කෘත්‍යය හඳුනාගන්න ඕනේ - දැකීම කරන්න විතරයි ඇහැට

පුළුවන් කියලා. ඇහැට පුළුවන් දකින්න. ඒකට පාලියෙන් කියනවා දස්සන කෘතිය කියලා. දැකීමේ ක්‍රියාව කරන එක තමයි ඇනේ හැකියාව.

ඇහැන් තියෙනවා, රූපයන් තියෙනවා කියන එක - ඒක කෘතිය නෙවෙයි. දැන් කෘතිය දස්සන කෘතිය විතර නේ? දැකීමට අමතරව තව ජාති දෙකක් දලා තියෙනවා. අප්‍රකාශන ආයතනයකුයි, බාහිර ආයතනයකුයි. ඊළඟ අදියරයන් බලන කොට ඕක තව පැහැදිලි වෙයි. මනස නේ ඕක දැන් භාරගන්නේ. දැන් ආයතන විඤ්ඤාණය එයාගේ කෘතිය කරලා එයා නිදගන්න. ඇහැරලා වැඩේ කරලා ආයතන නින්දට ගියා. ඇනේ කෘතිය දැන් ඉවරයි. ඇහැ එක පාරක් ඇරලා වහගන්නා කියලා හිතන්න. නැත්නම් කැමරාවේ බොත්තම එබුවා. දැන් කැමරාවේ වැඩේ ඉවරයි.

ඊට පස්සේ තව එක්කෙනක් ඉදන් හොරෙන් බලනවා, ඔය ගත්තේ මොකක්ද කියලා? කවුද ඕකේ ඉන්නේ? දැන් පොටෝ එක දිහා බලනවා. ඕක නේ කරලා පුරුදු - අනිත් අය කරන්නේ මොනවාද කියලා බලන එක. මට හොරෙන් ඔයා මොකක්ද කෙරුවේ? ඔන්න දැන් බලනවා. අරයා එයාගේ වැඩේ ඉවරයි. එයාගේ වැඩේ ප්‍රතිබිම්බය අරන් දෙන එක විතරයි. හැබැයි අරන් දීලා නිකම් ඉන්නේ නැහැ. දැන් ඕපාදුප අහන කෙනෙක් ඉන්න කොට අපිත් ටිකක් වැඩිපුර දලා නේ කියන්නේ. ඒ වැඩිපුර දුපු ටික තමයි, ඇහැකුයි රූපයකුයි තියෙනවා. නැත්නම් කනකුයි ශබ්දයකුයි තියෙනවා. හැබැයි අපි තේරුම් ගන්න ඕනේ ඒක මායාකාරී වැඩක් කියන එක. ඇත්ත ඇති හැටි නෙවෙයි. ඒ එයා එකතු කරපු ටික. එකතු කරපු ටික භාරගන්නේ කවුද? හොරෙන් බලන කෙනා. දැන් ඕපාදුපයක් අහනකොට එයා ඇහුවේ මොකක්ද කියලා දන්නේ නැහැ නේ. එයා කියපු ටික නේ දන්නේ. එයාට පුළුවන් අර වික්‍රය දකින්න විතරයි. වික්‍රය දකලා එයා විස්තරයක් කියනවා. ඔන්න ඇහැකුත් තියෙනවා, රූපයකුත් තියෙනවා. කනකුත් තියෙනවා, ශබ්දයකුත් තියෙනවා. ඇහැ මේ පැත්තේ ඉන්නේ - රූපය අර පැත්තේ. කන මේ පැත්තේ ඉන්නේ - ශබ්දය අර පැත්තේ කියලා එයා කියනවා. එතැන තේරුම් ගන්න එයාගේ කෘතියයි, මායාවයි. මායාකාරී ගතිය තමයි ආයතන දෙකක් බෙදලා පෙන්නනවා අප්‍රකාශන-බහිද්ධ කියලා.

එතකොට ඒ පෙන්නන බව, ඔය දෙන්නාම ඉන්නවා කියලා කිව්වේ, දැනුවත් කළේ කවුද? විඤ්ඤාණය. මොන විඤ්ඤාණයද? වක්ඛු විඤ්ඤාණයේ තියෙන මායාකාරී ගතිය. දැන් තුන්දෙනෙක් ඉන්නවා. කවුද තුන්දෙනා? බාහිර ආයතනයයි, අප්‍රකාශන ආයතනයයි, (ඒ කියන්නේ ඇහැයි රූපයයි, නැත්නම් කනයි ශබ්දයයි) ඔය බව කියපු විඤ්ඤාණයයි. වක්ඛු විඤ්ඤාණය, නැත්නම් සෝභ විඤ්ඤාණය. දැන් ඔය තුන්දෙනා ඉන්නවා කියලා කවුද පිළිගන්නේ? අර කේළම අහන කෙනා - මනස. දැන් අර තුන්දෙනාගේ වැඩේ ඉවරයි.

නිරුද්ධ වෙලාත් ඉවරයි. හටගත්තා, නිරුද්ධවුණා. මනස වැඩ පටන්ගන්න කොට ඒ ගොල්ලෝ නැහැ. නිරුද්ධයි. පණිවිඩය දුන්නා, ගියා. අවුස්සලා තියලා එයා ගියා. දැන් මෝඩයෝ මොකද කරන්නේ? එයා ගියාට කමක් නැහැ, මම මේක තව ඉස්සරහට ගෙනියන්න ඕන.

දැන් මනස භාර අරගෙන තියෙනවා තුන්දෙනෙක් ඉන්නවා කියලා. කවුද තුන්දෙනා? ඇහැයි, රූපයයි, චක්ඛු විඤ්ඤාණයයි. ඔය තුන් දෙනෙක් ඉන්නවා කියන කොටම, ඒකට වචනයකුත් කියනවා - එස්සය. ඇහැකුයි රූපයකුයි චක්ඛු විඤ්ඤාණයකුයි තියෙනවා කියන කොට ඒකට කියනවා චක්ඛු සම්පස්සය කියලා. කනකුයි ශබ්දයකුයි සෝභ විඤ්ඤාණයකුයි ඉන්නවා කියන කොට කෙටියෙන් කියනවා සෝභ සම්පස්සය කියලා.

එස්සය කියන්නේ මොන වගේ එකක්ද? අප්ඤ්ඤාදා? බහිද්ධද? කොහේ තියෙන එකක්ද? දැන් ඇහැ කිව්වොත් ඇතුළේ ඉන්න කෙනෙක් කියනවා. රූපය කිව්වොත් එළියේ ඉන්න එක්කෙනෙක් කියනවා. එස්සය කියන්නේ මොන වගේ කෙනෙක්ද? මොකක්ද එයාගේ ලක්ෂණ ටික? එයා එළියේ තියෙන රූපයක්ද? ඇතුළේ ඉන්න රූපයක්ද? එස්සය කියන්නේ රූපයක් නෙවෙයි, නාම ධර්මයක්. තව විදියකට කිව්වොත් වෛතසිකයක්. වෛතසික ඇතිවෙන්නේ සිතත් එක්ක. හිතේ ඇතිවෙන ගති ටිකක්. තව විදියකට කිව්වොත් හිත දැනුවත් කරන ගති, ස්වභාව ටිකක් වෛතසික කියන්නේ.

දැන් හිත දැනුවත් කරන එක්කෙනෙකුට තමයි අපි එස්සය කියලා කියන්නේ. හිතට මොනවා හරි කියන්න ඕනෑ නේ. තව කේලමක් කියන්න ඕනෑ නේ. මොකක් හරි ගැන කියන්න ඕනේ. මොනවා ගැනද කියන්නේ? තුන් දෙනෙක් ගැන. ඇහැකුයි, රූපයකුයි, විඤ්ඤාණයකුයි ගැන කියන එක්කෙනෙක් ඉන්නවා. කාටද කියන්නේ? හිතට. හිතත් එක්ක පහළවෙන වෛතසිකයක්. වෛතසිකයක් ඉපදිලා තියෙන්නේ. සිතිවිල්ලක්. හිතත් එක්ක ඇතිවෙන වෛතසිකයක්.

**පිළිතුර :** එළියේද, ඇතුළේද - එහෙම කියන්න බැහැ වෛතසික ධර්ම වලට. එස්සය නාම ධර්මයක් විතරයි. ඒක රූපයක් නෙවෙයි. (ඕවා මතක් වෙන්න ඕන. කට පාඩමේ තිබුණාට හරියන්නේ නෑ කියන්නේ ඒකයි. ධර්මය දකින කොට මොකක්ද මේකේ තේරුම? අර්ථය තේරුම්ගන්න ඕන. වචන ටික පාඩම් කරගෙන ඉඳලා මදි.)

ඔන්න දැන් එස්ස වෛතසිකය ඇති කලා. එස්ස වෛතසිකයේ කෘත්‍යය තමයි තුන් දෙනෙක් ඉන්නවා කියලා කියන එක. ඒක ඇත්තද බොරුද කියන එක වෙනම කතාවක්. එයාගේ වැඩේ තමයි තුන් දෙනෙක්

ඉන්නවා කියලා කියන එක. කවුද තුන් දෙනා? අභ්‍යන්තර ආයතනයයි, බාහිර ආයතනයයි, ඒකට අදාළ විඤ්ඤාණයයි. ඔහොම තුන් දෙනෙක් ඉන්නවා කියන ගතිය තමයි එස්සය. තිණ්ණං සචගති එස්සො කියන්නේ ඒකයි.

දැන් අපි අහලා තියෙන්නේ ඇහැත් රූපයත් නිසා වක්ඛු විඤ්ඤාණය හටගන්නවා කියලා. වක්ඛුඤ්ච පටිච්ච රූපෙ ව උප්පජ්ජති වක්ඛුවිඤ්ඤාණං. දැන් හේතු-ඵල සම්බන්ධය බැලුවොත් ඉස්සෙල්ලා ඉන්නේ කවුද? ඇහැයි රූපෙයි - වක්ඛුඤ්ච පටිච්ච රූපෙ ව : එතකොට හේතු පැත්තේ තියෙන්නේ කවුද? ඇහැයි රූපෙයි. ඒ දෙක නිසා තමයි තුන්වෙනියා උපදින්නේ. වක්ඛුඤ්ච පටිච්ච රූපෙ ව උප්පජ්ජති වක්ඛුවිඤ්ඤාණං. දැන් විඤ්ඤාණය ඉස්සෙල්ලා හිටියාද? නැහැ. හේතු-ඵල. විඤ්ඤාණය ඉබේ පහළවුණාද? නැහැ. හේතු-ඵල. හේතු-ඵලයි කියන්නේ සංඛතයි. හේතු ප්‍රත්‍යයෙන් හටගත්තේ. සංඛත විතරක් නෙවෙයි, පටිච්චසමුප්පන්නයි. සංඛතයි, පටිච්චසමුප්පන්නයි. ඇයි පටිච්චසමුප්පන්නයි කියන්නේ? පටිච්චසමුප්පන්න කියන කොට ඒ මොහොතේමයි හටගත්තේ. ඉමස්මිං සති ඉදං හොති. මේ දෙය ඇති විට මේ දෙයත් තියෙනවා. මේ දෙය නැතිවෙන කොට මේ දෙයත් නැහැ. ඉමස්මිං අසති ඉදං න හොති. ඒ තමයි පටිච්චසමුප්පන්න ස්වභාවය. හේතුඵලවලට වඩා පොඩි වෙනසක් තියෙනවා.

හේතු-ඵල කියන කොට, හාල් හේතුවෙලා තේද බත් හැදෙන්නේ? එතකොට බත් සංඛතද නැද්ද? සංඛතයි. හේතු ප්‍රත්‍යයෙන් හටගත්තේ. දැන් ඔතන හාලුයි බතුවයි ගන්න කොට හේතුවයි ඵලයයි විදියට, ඒක පටිච්චසමුප්පන්නද? නැහැ. ඇයි? මේ හාල් ටික තියෙන කොට ඒකට අදාළ බත් ටික තියෙනවා ද? හාලුයි බතුවයි එක මොහොතේ නැහැ. හාල් ටික නිසා හැදෙන බත් ටික ගැන අපි දැන් කතා කරන්නේ - බත් තියෙන කොට හාල් තියෙනවාද? නැහැ. දැන් හේතුවෙන් තොරව ඵලයට තියෙන්න පුළුවන් තේද? පිඟානේ බත් තියෙන්නේ කොහොමද හාල් නැතුව? ඵලය හොඳට තියෙනවා නේ. දැන් ඉමස්මිං සති ඉදං හොති ද? මේ දෙය තියෙන කොට මේ දෙය එතන තියෙනවාද? නැහැ. හැබැයි හේතුඵල නෙවෙයිද? හාල් හේතුවෙන් නෙවෙයිද බත් හටගත්තේ? හේතුඵලයි. පටිච්චසමුප්පන්න නැහැ. ඒකට අනුවෙන්නේ නැහැ. මොකද ඉමස්මිං සති ඉදං හොති කියන ධම්මාවය එතන නැහැ. ඉමස්මිං අසති - දැන් හාල් ටික නැති වුණා, හාල් නැහැ නේ. ඉදං න හොති - බත්වලටත් තියෙන්න බැහැ, පටිච්චසමුප්පන්න වුණා නම්. එතකොට ඒ ධම්මාවයට මේ උපමාව ගැලපෙන්නේ නැහැ.

පටිච්චසමුප්පාදයට ගැලපෙන උපමාවක් තමයි හෙවනැල්ල හැදෙන ආකාරය. හෙවනැල්ලක් ගැන කතා කරද්දී, හෙවනැල්ලට තියෙන්න පුළුවන්ද ගහයි ආලෝකයයි නැතුව? ගහට ආලෝකය වැටුනහම හෙවනැල්ලක්

වැටෙන්න පොළොවකුත් තියෙන්න ඕන. එතකොට දැන් හෙවනැල්ල තියෙන මොහොතේ ගහ තියෙනවාද? තියෙන්න ඕන. නැත්නම් හෙවනැල්ලක් කොයිත්ද? හෙවනැල්ල තියෙන මොහොතේ ආලෝකය තියෙන්න ඕනද? තියෙන්න ඕන. තියෙන්න ඕනම ම යි. ඒ මොහොතෙම තියෙන්න ඕන. ඉමස්මිං සති ඉදං හොති. ඉමස්මිං අසති - ගහ හරි ආලෝකය හරි නැත්නම් ඉදං න හොති. හෙවනැල්ල නැහැ. ප්‍රතිබිම්බයත් ඒ වාගෙයි. කන්තාඨියේ ප්‍රතිබිම්බය ගත්තත් ඒ වාගෙයි.

එහෙම නැත්නම් පහන් දැල්ලේ ආලෝකය. දැන් ආලෝකය තියෙන කොට දැල්ල තියෙන්නම ඕන. දැල්ල නැතුව ආලෝකයක් ගැන කතා කරන්න පුළුවන්ද? ඉමස්මිං සති ඉදං හොති. ඉමස්මිං අසති, දැල්ල නැත්නම් ඉදං න හොති. මෙතැන හේතු-ඵලයකට එහාට ගිය දෙයක් තියෙනවා මේ මොහොතේම හේතුවයි ඵලයයි එකට විද්‍යමාන වෙනවා කියන ධර්මතාවය. දැන් බලන්න විඤ්ඤාණය සංඛතත් වෙනවා. ඇහැයි, රූපයයි හින්ද තමයි විඤ්ඤාණය. වක්ඛුඤ්ඤාණය පටිච්ච රූපෙ ව උප්පජ්ජති වක්ඛුච්ඤ්ඤාණං. දැන් ඇහැයි රූපයයි නිරුද්ධ වෙලාද විඤ්ඤාණය හටගෙන තියෙන්නේ? හාල් නිරුද්ධ වෙලා තමයි බත් හටගත්තේ වගේ. බත් තියෙන කොට හාල් නැහැ නේ. එහෙම නැහැ. එතකොට විඤ්ඤාණය හේතුඵල විතරක් නෙවෙයි පටිච්චසමුප්පන්නයි. පටිච්ච උප්පජ්ජති - පටිච්ච සමුප්පන්නයි. වක්ඛුඤ්ඤාණය පටිච්ච රූපෙ ව - ඇහැයි රූපයයි. (ව කියන්නේ 'ත්' යි.) ඇහැත්, රූපයත්. පටිච්ච කියන්නේ නිසා. උප්පජ්ජති වක්ඛුච්ඤ්ඤාණං - ඒ දෙන්නා නිසා තමයි උපදින්නේ. දැන් ගහයි, ආලෝකයයි නිසා තමයි හෙවනැල්ල උපදින්නේ. හැබැයි එතැන පටිච්චසමුප්පන්න බවක් තියෙන හින්ද ඒ මොහොතේ ඉමස්මිං සති ඉදං හොති බවක් තියෙනවා. එතකොට ඇහැයි රූපයයි තියෙන මොහොතේම වක්ඛුච්ඤ්ඤාණයත් විද්‍යමාන වෙන ස්වභාවයක් තියෙන්නේ. ඒ දෙන්නා නිසා තමයි හටගන්නේ, ඒ වුණාට එක මොහොතේ. කාල පරතරයක් නැහැ.

එතකොට ඔන්න දැන් තිණ්ණං සංඛගති කියන කතාවත් කියන්න පුළුවන්. තුන්දෙනාම එක මොහොතේ විද්‍යමාන වෙනවා. අර ගහයි, ආලෝකයයි, හෙවනැල්ලයි වගේ. තුන් දෙනාම එක මොහොතේ - එක මොහොතේ සිද්ධියක් නේද ඕක? එක ඤාණයක සිද්ධියක්. එකක් හරි අඩු වුණොත් අනික් ඒවා ගැන කතා කරන්න බැහැ. ඒ තියෙන ඤාණයේ දී, තියෙන මොහොතේ දී තුන් දෙනා ගැනම කතා කරන්න වෙනවා. හේතුවෙන් තොරව ඵලයක් ගැන කතා කරන්න බැහැ.

පටිච්චසමුප්පන්න කියන කොට එහෙම තේරුම්ගන්න. වක්ඛුඤ්ඤාණය පටිච්ච රූපෙ ව උප්පජ්ජති වක්ඛුච්ඤ්ඤාණං කියන කොට

පටිච්චසමුප්පාදයක් පෙන්නන්නේ. පටිච්චසමුප්පාදය කියන කොට තේරුම්ගන්න ඕන, ඇහැයි රූපයයි නිරුද්ධවෙලා විඤ්ඤාණය හටගන්නා නෙවෙයි. හේතු නිරුද්ධවෙලා ඵලය හටගන්නා නෙවෙයි. හේතු නිරුද්ධ නම් ඵලයත් නිරුද්ධයි. හේතු ඉපදිලා නම් ඵලයත් ඉපදිලා. ඉමස්මිං සති ඉදං හොති, ඉමස්සුප්පාද ඉදං උප්පජ්ජති. ඉමස්මිං අසති ඉදං න හොති, ඉමස්ස නිරොධා ඉදං නිරුජ්ඣති.

පටිච්චසමුප්පාදය දකිනවා කියන්නේ ඔන්න ඔය කරුණු හතර දකින්න ඕන. පච්චයා කියන කොට කරුණු දෙකක් තියෙනවා. ඉමස්මිං සති ඉදං හොති. මේ දෙය තියෙනවා නම් මේ දෙය තියෙනවා. හේතුව තියෙනවා නම් ඵලය තියෙනවා. ඉමස්සුප්පාද ඉදං උප්පජ්ජති. හේතුව ඉපද්දුවොත් ඵලයත් ඉපදිලා. පටිච්චසමුප්පාදයේ පච්චයා කියන කොට එහෙම නොවී තියෙන්න බැහැ.

නිරොධා කියන කොට ඉමස්මිං අසති ඉදං න හොති. මේ දෙය නැත්නම් මේ දෙයත් නැහැ. ඒක ගැන කතා කරන්නවත් බැහැ. ඉමස්ස නිරොධා - මේ දෙය නැති කළොත් ඵලයත් නැතිවෙනවා ම යි. ගහයි ආලෝකයයි දෙකෙන් එකක් හරි නැති වුණොත් හෙවනැල්ල නැහැ. එයාට පිහිටන්න බැහැ. ඉමස්ස නිරොධා ඉදං නිරුජ්ඣති.

පිළිතුරක්: පටිච්චසමුප්පාදයට අනුව සඛ්ඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං කියනවා නම් එතන පටිච්චසමුප්පන්න ස්වභාවය තියෙන්න ඕන. මොකක්ද පටිච්චසමුප්පාදය? සංඛාරය තියෙන කොටමයි විඤ්ඤාණය තියෙන්නේ. සංඛාරය නැතුව විඤ්ඤාණය ගැන කතා කරන්න බැහැ. මේ හේතු-ඵල සම්බන්ධය නෙවෙයි. හේතු-ඵල නම් ඉතින් හේතුව නැතිවෙලා ඵලය එන්නත් පුළුවන්. සීනි-තේකොළ දලා තේ එක හදන කොට, තේ එක තියෙන කොට සීනියි තේකොළයි නැහැ. හැබැයි හේතු-ඵලයි. නමුත් පටිච්චසමුප්පන්න නැහැ. ඒකට ගැලපෙන්නේ නැහැ. පටිච්චසමුප්පන්න කියන කොට ඒ දෙකම විද්‍යමාන වෙන්න ඕනේ. ඉමස්මිං සති, ඉදං හොති. සඛ්ඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං කියන එක පටිච්චසමුප්පන්න නම් සංඛාරය එක්කමයි විඤ්ඤාණය යෙදිලා තියෙන්නේ. එක මොහොතේ සිද්ධියක්. කාල පරතරයක් නැහැ.

පිළිතුරක්:- තමන් ගැන හොයන්නයි මේ ටික කියන්නේ. ඇහෙන්න රූපය දකින කොට මොකද වෙන්නේ? ඇහෙන්න දැකීම වෙන කොට වෙන සිද්ධිය තේ අපි කතා කරන්නේ. විඤ්ඤාණයේ කෘත්‍යයකුත් තියෙනවා, විඤ්ඤාණයෙන් කරන මායාවකුත් තියෙනවා. මායාව පටිච්චසමුප්පන්නයි. ඒ ඇයි? නිතරම මායාව භාරගන්න කොට, ඇත්ත කියලා භාරගන්න කොට අවිද්‍යාව යෙදිලා තියෙන්නේ. ඇත්ත ඇති හැටි දැක්කා නම් අවිද්‍යාව නැහැ.

ඇත්ත ඇති හැටි දැක්කේ නැති නම් අවිජ්ජාපච්චයා සංඛාරා. අවිද්‍යාවෙන් කරන සංඛාරය තියෙනවා. දැන් සංඛාරයට තියෙන්න බැහැ අවිද්‍යාව නැතුව. ඇත්ත ඇති හැටි නොදන්නකම මතමයි සංඛාරය තියෙන්නේ - සකස් කරන්නේ.

**පිළිතුරක් :-** අනිත්‍යතාවය ලෝකයට අයිති විදියටත් ප්‍රකට වෙනවා, ලෝකෝත්තර විදියටත් ප්‍රකටවෙනවා. ඔය ප්‍රකට වෙලා තියෙන්නෙ ලෝකයට අයිති විදියට. ඇහැක් හටගන්නා. ඒ ඇහැ නැති වුණා. ඔය තියෙන ඇහැක් ගැන නේද කියන්නේ? ඒ ඇහැ තියෙන්නේ කොහේද? අජ්ඣන්තයි. ඇහෙන්න දකින රූපයත් හටගන්නා. ඒකත් නිරුද්ධ වුණා. ඒක තියෙන්නේ කොහේද? බාහිරයේ. දැන් අජ්ඣන්ත-බහිරුද්ධ දෙක හටගෙන නේද? අභ්‍යන්තරයේ මගේ ඇහැ තියෙනවා, ඇහෙන්න දකින්න ඇහැට බාහිර රූපය එළියේ තියෙනවා. දැන් ලෝකයට අනුවෙලාද නැද්ද? අනුවෙලා. එකකොට එතන අනිත්‍ය - ඇහැත් හටගෙන නිරුද්ධ වෙනවා, රූපයත් හටගෙන නිරුද්ධ වෙනවා, නමුත් මේ ලෝකයට අයිති ඇතිවීමක්, නැතිවීමක්.

අපට දැන් ලෝකෝත්තර දැක්මකට එන්න වෙනවා. ලෝකය ඉක්මවා යන දැක්මකටත් එන්න වෙනවා. ලෝකය භාර අරන් දකින දැක්ම - ලෝකයට අයිති විශිෂ්ට ඥානයත් තියෙනවා. ලෝකයට අයිතියි, හැබැයි ඇතිවෙලා නැතිවෙනවා. ඒ ඇතිවීම නැතිවීමේ දී මෙහේ 'මම' ඉන්නවා, අරෙහෙ 'රූපයත්' තියනවා. ඇතිවෙලා නැතිවෙන බව දැනගන්න මමත් ඉන්නවා. ඒක තමයි තේරුම්ගන්න ඕනේ. අවිද්‍යාව සහිතව - තව විදියකට කියනවා නම්. ආත්ම දෘෂ්ටියත් ඒකේ ඉන්නවා. සක්කාය දිට්ඨියත් ඉන්නවා. අනිත්‍ය බව දැනගන්නේ කවුද? මම. 'මයා දන්නේ නැහැ නේ, මම දන්නවා නේ' කියලා කියන්නත් පුළුවන්.

නමුත් ලොකෝත්තර දැක්මයේදී එහෙම පිහිටන්නේ නැහැ. ලෝකයට අනුවෙන්නේ නැහැ. ඒ ලෝකෝත්තර දැක්මකට එන්න තමයි අපි මේ ධර්මය ලෝකයට අයිති පැත්තෙන් ඉස්සෙල්ලා හොයාගෙන යන්නේ. අපි ඉන්න මට්ටමෙන් හොයාගෙන යන්න වෙනවා. අපි ඉන්න මට්ටම තමයි: ඇහැකුත් තියෙනවා, රූපයකුත් තියෙනවා. ඇහෙන්න දකින කොට ඇහැකුත් තියෙනවා, රූපයකුත් තියෙනවා කියන මට්ටමේ නේ ඉන්නේ? අජ්ඣන්ත ආයතනයත් තියෙනවා, බාහිර ආයතනයත් තියෙනවා. දැන් හටගන්නා නේද?

එකකොට ඇහැ කියන එකත් සංඛතයි, පටිච්චසමුප්පන්නයි. ධර්මයේ එහෙම සඳහන් වෙනවා. ඇහැත් සංඛතයි, පටිච්චසමුප්පන්නයි, ඇහෙන්න දැනගන්න රූපයත් සංඛතයි, පටිච්චසමුප්පන්නයි.

සංඛතයි පටිච්චසමුප්පන්නයි කියන කොට දැන් වෙනදට වඩා හිතන්න ඕනේ. සංඛතයි කියන කොට මොනවාද දන්නේ? සකස් වුණා, ඉබේ පහළ වුණේ නැහැ. හේතූන්ගෙන්මයි, හේතූන් නිසාමයි හටගත්තේ. සංඛතයි. පටිච්චසමුප්පන්නයි කියන කොට ඒක අලුත් ධර්මතාවයක්. පටිච්චසමුප්පාදය දැක්කේ නැති හින්දා තමයි අපි සසරේ යන්නේ. සංඛත බව නම් සමහර විට දැකලා ඇති. බුදු දහම දකින්න නම් පටිච්චසමුප්පන්න බව දකින්න වෙනවා. පටිච්චසමුප්පන්න කියන කොට මොකක්ද වෙනස? හේතූන්ගෙන් ඵලය හටගත්තා විතරක් නෙවෙයි, හේතුවයි ඵලයයි එක මොහොතේ යෙදෙන්නේ - ඉමස්මිං සති ඉදං හොති. ඉමස්සුප්පාද ඉදං උප්පජ්ජති. මෙය නැති විට ඵලය තියෙන්නත් බැහැ. ඉමස්මිං අසති ඉදං න හොති. හේතු නැත්නම් ඵලයක් ගැන කතා කරන්නවත් බැහැ. ඉමස්ස නිරොධා ඉදං නිරුජ්ඣති. ඔය ධර්මතාවයත් පෙනෙන්න ඕනේ. එතකොට ඇහැ සංඛතයි කියන කොට නම් ඔන්න හේතු යෙදුන හින්දා ඕක හටගත්තා - එහෙම කියලා බේරෙන්න පුළුවන්. හැබැයි ලෝකයට අනුවෙලා. පටිච්චසමුප්පාදය දැක්කොත් ලෝකයෙන් එතෙර වෙන්න පුළුවන්.

**පිළිතුරක්:-** ඇහැයි, රූපයයි, වක්ඛු විඤ්ඤාණයයි පටිච්චසමුප්පන්න නම් එකටම හටගෙන එකටම නිරුද්ධ වෙන්න ඕනේ. හේතුවල නම් එහෙමම වෙන්න ඕනේ නැහැ.

දැන් අපට නුවණක් තියෙනවා විඤ්ඤාණය තිබුන එකක් නෙවෙයි කියලා. විඤ්ඤාණය ඒ මොහොතෙයි හටගෙන තියෙන්නේ. එතකොට විඤ්ඤාණය පටිච්චසමුප්පන්න නම් විඤ්ඤාණයට අදාළ හේතු ටිකත් පටිච්චසමුප්පන්න වෙන්න ඕනේ. එහෙම නම් ඒ ඇහැත් පෙර නොතිබීම හටගෙන ඉතුරු නැතුවම නිරුද්ධ වෙන්න ඕනේ නේද? විඤ්ඤාණය තියෙන කොට නම් ඇහැ තියෙන්නේ, විඤ්ඤාණය නැති කොට ඇහැ නැත්නම් - ඔන්න දැන් අපට ධර්මය ටිකක් පෙනෙනවා. කලින් තිබුණ ඇහැක් වෙන්න බැහැ. මේ සඳහාම ඉපදුන, පෙර නොතිබීම මේ සඳහාම ඉපදිලා තියෙන්නේ. අනුඤා සම්භූතං භුඤා න භවිස්සති. අනුඤා සම්භූතං කියන්නේ පෙර නොතිබීම මයි හටගත්තේ. භුඤා න භවිස්සති කියන්නේ නැවත ඉතුරුවක් නැතුවම නිරුද්ධයි.

දැන් විඤ්ඤාණයට නම් ඕක පැහැදිලියි නේද? විඤ්ඤාණය පෙර නොතිබීම මයි හටගත්තේ, ඉතුරුවක් නැතුවම නිරුද්ධ වුණා. එහෙනම් ඔන්න නුවණක් එන්න ඕනේ, ඇහැටත් ඔය ධර්මතාවයම වෙන්න ඕනේ. මොකද මෙතැන පටිච්චසමුප්පාදයක් තියෙන්නේ. ඇහෙන දැනගත්තු රූපයටත් ඔය ධර්මතාවයම වෙන්න ඕනේ. ඒකත් පටිච්ච සමුප්පන්නයි. එහෙනම් ඇහැ විතරක් නෙවෙයි, ඇහෙන් දැනගන්න රූපෙයි, විඤ්ඤාණයයි



තුනම එකම ධර්මතාවයක් - පෙර නොතිබීම හටගෙන, ඉතුරු නැතුවම නිරුද්ධවෙන ධර්මතාවයට යටත් වෙනවා. එහෙම වෙන්න ඕනේ නේද? දැනත් අනිත්‍යයක් දකිනවා ඉස්සෙල්ලාට වඩා ගැඹුරින්. දැන් එහෙනම් තිබුණ ඇහැකිත්ද දැකලා තියෙන්නේ? නැහැ. විඤ්ඤාණය හටගන්න මොහොතේම පහළ වුණ ඇහැකිත් නේද දැකලා තියෙන්නේ? ඒ දැකපු රූපය? එළියේ තිබුණ රූපයක්ද දැකලා තියෙන්නේ? නැහැ. ඒ විඤ්ඤාණය හටගන්න මොහොතේම කොහෙන්දෝ ඉපදුනු, ඒකත් එක්කම ඉතුරුවක් නැතුවම නිරුද්ධ වෙන රූපයක් තමයි දැකලා තියෙන්නේ.

එහෙම රූපයක්ද අර ගන්න හදපු බණ පොත? එහෙම වුණා නම් දැන් තණ්හාවක් ඇතිවෙයිද? 'අනේ මට ඒක හම්බ වුණේ නැහැ' කියලා දුකක් හටගනියිද? හම්බ වුණේ නැහැ කියලා දුකයි. අරයා නම් ගන්නා, මට හම්බ වුණේ නැහැ. දුකයි නේද? දැන් ඔන්න දුකයි දුක්බ සමුදයයි දකින්න පුළුවන්. පොත හම්බ වුණේ නැති වුණහම දුකයි නේ? පොත තියනවා කියලා දැනගත්තේ කොහොමද? ඇහෙන දැකලා. දැන් මෙව්වර කල් ලෝකයට අයිති මට්ටමේ එතකොට තිබුණ පොතක්, තවම පොත තියෙනවා, ඒ පොත මට හම්බවුණේ නැහැ. ඒ හින්දා දුකයි. දුක ඒ මොහොතේමයි හටගෙන තියෙන්නේ.

දැන් දුකට හේතුව බලාගෙන යනකොට ආයතන මට්ටමට ගියොත්, පොත තියෙනවා කියලා දැනගත්තේ කොහොමද? ඇහෙන දැකලා. ඇහෙන දකිනවා කියන්නේ මොකක්ද? වක්ඛුඤ්ඤාව පටිච්ච රූපෙ ච උප්පජ්ජති වක්ඛුච්ඤ්ඤාණං. ඔය තුන සංඛතයි, පටිච්චසමුප්පන්නයි. පටිච්චසමුප්පන්නයි කියන්නේ මොකක්ද? ඉමසීමිං සති ඉදං හොති - මෙය ඇති කල්හි මෙයද ඇති. පෙර නොතිබීම හටගන්නා, ඉතුරු නැතුවම නිරුද්ධ වුණා. දැන් පොත ඉතුරු නැතුව නිරුද්ධ වුණාද? දකින කොටම නිරුද්ධ වුණා නම් දැන් ඉල්ලාගන්න පොතක් තියෙනවාද? තමන්ට හම්බ නොවුණු පොතක් තියෙනවාද? පටිච්චසමුප්පාදය දක්කා නම් පොතත් නැහැ, දුකත් නැහැ. ලෝකට අනුවුණහම පොතකුත් තියෙනවා, දුකකුත් ඉතුරු වුණා. පොත ලැබුණ කෙනාට සතුටකුත් හම්බවුණා, ඒක තණ්හාවෙන් එකතු කර ගත්තු, ලෝකයට අයිති සතුටක්. ඒ සතුටට ආයතී ධර්මයේ කියන්නේ දුක කියලා. ඔය අරගත්තේ දුකක්. ඔය ඉපැද්දුවෙන් දුක, අරගත්තෙන් දුක, ගෙදර අරන් යන්නෙන් දුක, තණ්හාවෙන් තියාගන්නෙන් දුක.

**පිළිතුරක්:-** අනිත්‍යය බලන්න යනවාට වඩා මේ කියන එක ගැන බලන්නකෝ. ඔය ඇත්තෝ දන්න අනිත්‍යය බලලා මේක අනුවෙන්නේ නැහැ. ඔය පොත ඉතින් විනාශ වෙලා යනවා නේ, කැඩිලා බිඳිලා යනවා නේ, ඔහොම හිතලා ඔය දුක නැතිවෙයිද? 'ආ ඔයාගේ පොත අනිත්‍යයි නේ. ඒ

හින්දු මට දෙන්නකෝ' කියලා ඉල්ලාගන්න. 'ඔයා අනිත්‍යය බල බලා ඉන්න; මම පොත බලන්නම්'. ගත්තු පොත අනිත් කෙනාට දෙනවාද? තව කෙනෙක් කියනවා, 'ඔයා ඔය පොතේ අනිත්‍යය බලන්න, මම පොත අරන් ගිහින් කියවන්නම්. මට ඕක නිත්‍යයි. ඔයාට අනිත්‍ය නේ'.

ඔහොම අනිත්‍යය දැකලා මේ ධර්මය අවබෝධ කරන්න බැහැ. අනිත්‍යය දකින්න ඕනේ පටිච්චසමුප්පාදය අවබෝධ වෙන විදියටයි. පටිච්චසමුප්පාදය දැක්කා නම් අනිත්‍යය දකිනවා. 'එහෙනම් ඔයා පොත අරන් යන්න. මම ධර්මය දකින්නම්. ඔයා පොත ගෙනිහින් තණ්හා කරලා ඕකට ආසාවෙන් ආයෙ සසරේ උපදින්න මොකෙක් හරි වෙලා. මම ඔතැනම ධර්මය අවබෝධ කරලා මම සෝවාන් වෙන්නම්. මට ඔය පොත ඕනේ නැහැ'. පටිච්චසමුප්පාදය දැක්කා නම් පොත ඕනේ නැහැ. ඔය පොත කියෙව්වොත් සංසාරයේ යනවා. ඔය පොතට ආසාවෙන් යනකොට දැන් මැරිලා වැටෙනවා. කොහේ යයි ද? අපායේ තමයි යන්නේ. වෙන කොහේ යන්න ද? පොතට තණ්හාව නේ. පොත කියවන්න බැරි වුණා කියලා මැරෙනවා. පොත හම්බවුණත් අපායේ යනවා, පොත හම්බ නොවුණත් අපායේ යනවා. අනේ මට පොත හම්බ වුණේ නැහැ කියලා මැරෙනවා. ඒත් අපායේ යනවා. තරහෙන් නේ මැරෙන්නේ. පොත හම්බවුණා කියලා ලෝභයෙන්, අනේ මේක කියවන්න බැරිවුණා කියලා යනවා. ඒත් අපායේ. පෙනෙනවාද පොතක් උස්සාගෙන කරගත්තු දෙය. දුකමයි හටගන්නේ, දුකමයි අරන් යන්නේ කිව්වේ ඒකයි.

ඔය ධර්මතාවය දැක්කා නම්, පටිච්චසමුප්පන්න බව දැක්කා නම්, පොත තව කෙනෙකුට දීලා ධර්මය අරන් යනවා. ධර්මය අවබෝධ කරනවා. එයා නම් මැරුණොත් දිව්‍ය ලෝකයේ හරි යයි. නැත්නම් ආයෙ උපදින්නේ නැති වෙන්නත් පුළුවන් හොඳටම තේරුණොත්.

ඔන්න ඔතැනයි වෙනස තියෙන්නේ. ඔය ගොල්ලෝ හදන්නේ ලෝකයට අහුවෙලා, 'අනේ ඔය පොත අනිත්‍යයි නේ. කමක් නැහැ. මට ඕක දෙන්න'. ඒ දකින අනිත්‍යයෙන් වැඩක් නැහැ. ඕක තේරෙන්නේ නැත්නම් මේ අනිච්ච සඤ්ඤ සුත්‍රය පොත තව සැරයක් කියවන්න. තුන්වෙනි පොත. ඕක කියෙව්වා නම් ඉතුරු පොත් ගන්නේ නැහැ. කියවලා නම් ඇති නමුත් තේරුම් අරගෙන නැහැ.

**ප්‍රශ්නයක්:-** එතකොට මේ පොත කියන්නේ දුකයි?

**පිළිතුර:-** හරියට හරි. ඒ ඇයි? පොත කියන්නේ ලෝකයට අයිති දෙයක්. ලෝකයේ පවතින්නේ දුක තමයි. ඒ පොත තියෙනවා කියලා දැනගන්නේ කවුද? මම - සක්කාය දිට්ඨිය. ඕක ලෝකය නෙවෙයි නම්

මොකක්ද? දුක නෙවෙයි නම් මොකක්ද? ඕකට තමයි පංචඋපාදනස්කන්ධය කියන්නේ. පොත තියෙන කොට රූපය තියෙනවාද? ඒක ගැන වේදනාවක් තියෙනවාද? කැමැති අකැමැති බව තියෙනවා. පොතට අදාළ සංඥාවක් තියෙනවාද? ඒක ගැන චේතනා, අදහස් තියෙනවාද? හොඳ පොතක්, බණ පොතක්, ඕක කියෙව්වොත් විතරයි මට ධර්මය අවබෝධ වෙන්නේ. වෙන එක පොතකින්වත් නෙවෙයි, ඔය පොතම ඕනේ. දැන් චේතනා, සංඛාර - ඕවා ටික දැනගත්තේ මොකෙන් ද? විඤ්ඤණයෙන්.

ඔය පංචඋපාදනස්කන්ධ නෙවෙයිද? ඕකට තමයි බුදුරජාණන්වහන්සේ සංඛිත්තෙන පංචුපාදනක්ඛන්ධා දුක්ඛා කියලා දේශනා කළේ. ඒ ගැන අවබෝධ කරලාද දැන් ඔය පොත උස්සාගෙන යන්නේ? තිබුණත් දුක; නැතත් දුක. හටගත්තෙන් දුක, පවතින්නෙන් දුක, නැතිවුනෙන් දුක. ඔය තුනටම අනුචුණා. ලෝකයට අනුචුණා කියන්නේ ඕකයි. ඔය ධර්මතාවය දැක්කොත් කිසිම පොතක් ඕනේ නැහැ. මේ ධර්මතාවය බලන්න විතරයි තියෙන්නේ. ඇහෙන් දැක්කත් වෙන්නේ ඕක. කනෙන් ඇහුවත් වෙන්නේ ඕක. පංචඋපාදනස්කන්ධයේ අනිත්‍යය බලන්නේ අන්න එහෙමයි. තියෙන පොතේ අනිත්‍යය බලලා හරියන්නේ නැහැ. පොත හැදුනේ කොහොමද කියලා බලන්න. ඉති රූපං ඉති රූපස්ස සමුදයො. එතකොට තමයි ඉති රූපස්ස අඤ්ඤාමො කියන එකට එන්නේ. පොත ඉක්මවා යෑමක් තියෙනවා. දුක ඉක්මවා යෑමක් තියෙනවා. දුකයි, දුක්ඛ සමුදයයි, දුක්ඛ නිරෝධය කියලා දෙයක් තියෙනවා. සමුදය තියෙනකම් දුක තියෙනවා. ලෝකයට අනුවෙනකම් දුක තියෙනවා. ලෝකෝත්තර දර්ශනයේදී, ලෝකය ඉක්මවා යන දර්ශනයේ අනිත්‍යයේදී තමයි දුකෙන් මිඳෙන්නේ. දැන් දුක තියාගෙන ඒකේ අනිත්‍යය බලනවා. ඒ දුක තිබුනත් දුකයි, නැතත් දුකයි. අපට ලෝකයට අයිති විදියට ඒකේ ආස්වාදයක් තියෙනවා. ඒ මොකද - අටලෝ දහමට අනුවෙලා. මට පොත හම්බවුණා - හරි සැපයි. මට පොත හම්බවුණේ නැහැ - හරි දුකයි. ඔය අටලෝ දහම. ඒ ඇයි? පොතට අනුචුණා. ඇහෙන් වෙන සිද්ධිය දැක්ක කෙනා, එතැන පටිච්චසමුප්පාදය දැක්ක කෙනා, පොත ඉක්මවා යනවා. එයාට පොත පිහිටන්නේ නැහැ. පෙර නොතිබීම හටගෙන ඉතුරු නැතුවම නිරුද්ධවුණු ධර්මතාවයක්.

**පිළිතුරක්:-** ඇලෙන්තේ මොකටද ඉතින් නිරුද්ධ වුණා නම්. නිරුද්ධ වුණේ නැත්නම් තමයි ඇලෙන්තේ. පොත ගැන හිත හිතා ගෙදර යන්නත් පුළුවන් - පොත හම්බවුණත් පොත අල්ලාගෙන, පොත නැති වුණත් පොත අල්ලාගෙන. 'අනේ මට පොත හම්බවුණේ නැහැ' කියලත් පොත අල්ලාගෙන. ඔය තමයි තණ්හාව. හම්බවුණත් තණ්හාවෙන් අරගෙන, නැතිවුණත් තණ්හාවෙන් අරගෙන. ඒ ඇයි? ආයෙ ආයෙ මතක් කරන්න පුළුවන්. ඇයි මතක් කරන්න පුළුවන්? නිමිති හදගෙන. නිමිති හදගන්නා

කියන්නේ හිතෙන් හදපු දෙය එළියෙන් තියෙනවා කියලා රූපයකට සම්බන්ධ කරලා.

ප්‍රශ්නයක්:- එතකොට මනස ඒ වෙලාවේම ක්‍රියාත්මක වෙනවා ද අර තුනත් එක්කම?

පිළිතුර:- දැන් ඕක ඇහෙන්න කරපු වැඩක්ද, මනසෙන් කරන වැඩක්ද? වක්ඛායනනයද, මනායනනයද? විඤ්ඤාණයේ මායාවට අනුවුණාද නැත්ද? මැජ්ඣිමනිකායට අනුවුණා. ලෝකයට අනුවුණා කියන්නේ ඒකයි. මේ පැත්තේ ඇහැ තියෙනවා, අරෙහෙ රූපය තියෙනවා. දැන් මනසට රූපය ගැන ඕනේ තරම් හිතන්න පුළුවන්. ඒ හිතන හැම එකක්ම අවිජ්ජා පච්චයා සංඛාරා නෙවෙයි ද? එළියේ තියෙනවා කියලා භාර අරගෙන ඒක ගැන නේ හිතන්නේ.

ප්‍රශ්නයක් :- එතකොට ඒ මනසෙන්ම නේද ආපනු කියන්නේ මේක වැරදියි කියලා?

පිළිතුර :- ඒ මනසෙන්ම කියලා අපි කියන්නේ ලෝකයට අයිති විදිහට. ඒ වුණාට ඒක ගැන තව හිතන්න. මන, ධම්ම, මනෝ විඤ්ඤාණය කියන්නේ තවත් හිතක්. ඒ විඤ්ඤාණයත් නිරුද්ධ වෙලා තවත් එකක් හදනවා. ඕක ගැනම ආයෙත් හිතනවා. ආයතිං පඤ්චුපාදනස්ඛන්ධා උපවයං ගච්ඡති. නැවත නැවත පඤ්ච උපාදනස්ඛන්ධ රැස් කරනවා. මෙතන මුළු වුණොත්, ඒකේ ඇලෙනවා, බැඳෙනවා සිහිමුළා වෙනවා. සිහිමුළා වුණ ගමන් නැවත නැවත ඕක ගැන හිත හිතා පඤ්චඋපාදනස්ඛන්ධ නැවත නැවත හදනවා. තව පහේ පොදි හදන්නේ. රූප විතරක් නෙවෙයි, පහේ ගුලි හදන්නේ. ආයතිං පඤ්චුපාදනස්ඛන්ධා - ඒවා රැස්කරනවා -උපවයං ගච්ඡති.

ප්‍රශ්නයක්:- මම අහන්නේ ඒ මනසින්ම ද ආපනු හදන්නේ?

පිළිතුර :- ඒ මනසින්ම නෙවෙයි. අලුත් මනසකින් හදන්නේ. අපිට ඒක තේරුමක් නැහැ. පටිච්චසමුප්පන්න කියන්නේ පෙර නොතිබීම හටගෙන ඉතුරු නැතුවම නිරුද්ධවෙන තවත් හිතක් ඕක. අර මුලින් පොත තියෙනවා කියලා දැනගත්තු හිත ඉතුරු නැතුවම නිරුද්ධයි. අපි ආයෙ ඔය පොත ගැන හිතන්න තව හිතක් හදනවා. අර තියෙන එකම නෙවෙයි. අලුතෙන් එකක් හදනවා. ඒක තව පඤ්ච උපාදනස්ඛන්ධයක්. ඒක ගැන හිතන්න තව හිතක් හදනවා. ඒක තව පඤ්ච උපාදනස්ඛන්ධයක්. ඒකයි නැවත නැවත මේ පඤ්ච උපාදනස්ඛන්ධ රැස්කරනවා කියන්නේ.

පිළිතුරක් :- බලෙන් නිරුද්ධ කරන්න ඕනේ නැහැ. හිතුවත් නැතත් නිරුද්ධයි. අපට නිරුද්ධ වෙන බව පෙනෙන්නේ නැහැ. ඒ ඇයි? අපි ඒක අල්ලාගෙන ඉවරයි. සිහිමුළාවෙලා ඉවරයි. නිරුද්ධවෙන බව පෙනෙන්නේ කොහොමද ඉතින් පටිච්චසමුප්පාදයක් පෙනෙන්නේ නැතුව? බලන්නෙන් තියෙන එකේ අනිත්‍යය නේ. පෙර නොතිබීම හටගත්ත එක නිරුද්ධ වෙනවා කියලා නෙවෙයි නේ බලන්නේ. හේතු යෙදුන හින්දයි මේක සකස් වුණේ කියලා එහෙම නෙවෙයි නේ බලන්නේ. ඇහැ මේ පැත්තේ තිබුණා, රූපය අර පැත්තේ තිබුණා, විඤ්ඤාණය විතරයි අලුතෙන් ඉපදිලා තියෙන්නේ. එහෙම නේ අපි බලන්නේ. එතකොට ඒ ලෝකෝත්තර දැයිය නෙවෙයි. විඤ්ඤාණය විතරක් නෙවෙයි, ඇහැත් පටිච්චසමුප්පන්නයි, රූපයත් පටිච්චසමුප්පන්නයි කියන එක දකින්න ඕනේ. පෙර නොතිබීමයි හටගෙන තියෙන්නේ. ඕක අපට පෙනෙන්නේ නැහැ, ලෝකයට අයිති දැක්මෙදි.

එතකොට ඔය තුන් දෙනාම, ඇහැයි, රූපයයි, විඤ්ඤාණයයි, ඉන්න බව තමයි අපි පිළිඅරන් තියෙන්නේ. ඉන්න බව. හව කියන්නේ ඉන්නවා, තියෙනවා, පවතිනවා. ඇහැත් ඉන්නවා, රූපයත් ඉන්නවා. තියෙන බව භාරගන්නා. එතැනම උපද්දලා ඉවරයි. පොතකුත් ඉපද්දුවා, ඇහැකුත් ඉපද්දුවා, ඒක තියෙන බව පිළිගන්නා. හව පිළිගන්නා. දැන් අපි මොන හව ද පිළිගන්නේ? කාම ලෝකයට අයිති හවයි. ඇහැත් කාම ලෝකයට අයිතියි, ඇහෙන් දැනගන්න රූපයත් කාම ලෝකයට අයිතියි. එතකොට අපි කාමභවයට අනුවුණා. එවෙලේම අනුවෙලා ඉවරයි. ඔය හවය කැඩුවොත් උපදින්නේ නැහැ. භවපච්චයා ජාති. ඔය හවයට අනුවුණොත් උපදිනවාමයි. තියන බවට අනුවුණා. කාම ලෝකයේ මට්ටමේ කෙලෙස් යෙදුනා.

පටිච්චසමුප්පාදය දැක්කේ නැති හින්දා තමයි මෙච්චර කල් හවයේ ආවෙත්, ඉස්සරහට යන්නෙන්. ඒකේ කෙළවරක් පෙනෙන්නේ නැහැ - පුබ්බාකොට් න පඤ්ඤායති. ආපු දුර පෙනෙන්නේ නැහැ, ඉස්සරහට යන කෙළවරක් පෙනෙන්නේ නැහැ මේ පටිච්චසමුප්පාදයට අනුවෙච් ගියොත් ඒක දකින්නේ නැතුව. ඒ ඇයි? පටිච්චසමුප්පාදය අවිද්‍යාව මතයි පිහිටලා තියෙන්නේ. ඇත්ත ඇති හැටි දකින්න ඕනේ නම් දහමක් අහලා සම්මාදිට්ඨිය යෙදුවොත්, එයා තමයි මිඳෙන මාර්ගය වඩන්නේ. මේ හවයෙන් මිඳෙන මාර්ගය. 'තියෙන බව' භාරගන්න පුරුද්දක් නේ අපට තියෙන්නේ. ඕක තියෙනකම් උපදිනවා. ඉතින් ඒක කැඩෙන විදියේ දෙයක් කරනවා නම් එයාට කියනවා විදැයිය කරනවා, ආයථි මාර්ගය වඩනවා කියලා.

පිළිතුරක්:- අපට තියෙන්නේ ලෝකික සම්මාදිට්ඨිය, නමුත් අපි ඇති කරගන්න හදන්නේ ලෝකෝත්තර සම්මාදිට්ඨිය. ලෝකයෙන් මිඳෙන සම්මාදිට්ඨිය නේද දැන් ඇතිකරගන්න හදන්නේ? තමන්ට ලෝකික

සම්මාදිවිය කියෙනවා. ඒ සම්මාදිවියෙන් ඔය අනිත්‍යය වැඩුවොත් ලෝකයේ යනවා. හැබැයි හොඳ තැනක උපදිනවා. 'අනේ පොතක් මට දුන්නේ නැහැ නේ. ඒ වුණාට ඔය පොත අනිත්‍යයි නේ, අනිත්‍යයි නේ' කියලා වඩ වඩා ගියොත්, ඒ වෙලාවේ මැරුණොත්, දිව්‍ය ලෝකයේ යනවා. අපායේ යන්නේ නැහැ එතකොට. 'අනිත්‍යයි නේ ඕක මට නැතිවුණාට කමක් නැහැ. අනිත්‍යයි අනිත්‍යයි අනිත්‍යයි'. මේ කුසල සිතක්. ඕක අරමුණු වුණොත් හොඳ තැනක උපදිනවා. පටිච්චසමුප්පන්න බව දැක්කොත් - අනිත්‍ය කරන්න පොතකුත් පිහිටන්නේ නැහැ නේ. පෙර නොතිබීම හටගත්තු එක ඉතුරු නැතුවම නිරුද්ධ වෙලා. අවිද්‍යාව නිසා හටගන්නා. අවිද්‍යාව යෙදුනේ නැත්නම් හටගන්නේ නැහැ. එයාට ඕක මෙනෙහි වුණොත් උපදින්නේ නැහැ. ඒකයි මම කිව්වේ, හරියට මෙනෙහි කළොත් නැවත නූපදින්නත් පුළුවන්. මැරෙන ඤාණයේ වුණත් රහත් වෙන්න පුළුවන් ඔතෙන්ට හිත පිහිටියොත්. ඒකයි ලෝකෝත්තර දැනියේ වෙනස.

ප්‍රශ්නයක් :- රූප හවය කියන්නේ මොකක්ද?

පිළිතුර:- කාම හවයෙන් රූප හවයට යන්න මේ ආයතන ටිකකින් මිඳෙන ඕනේ. කයයි, නාසයයි, දිවයි කියන ආයතන තුනෙන් මිදුනොත්, ඒ මට්ටමට කෙලෙස් යටපත් කළොත්, එතකොට රූපාවචර බ්‍රහ්ම ලෝකයේ උපදින්න පුළුවන්. රූප හවය කියන්නේ ඒකට. එතකොට කෙලෙස් පිහිටන්නේ අර ආයතන තුන හදන්නේ නැති මට්ටමට. ඇහැයි, කනයි දෙකත් නැතිවෙන මට්ටමට කෙලෙස් යටපත් කළොත් එතකොට හිත විතරයි. එතකොට අරූපාවචර. හැබැයි ඒකත් හවයමයි. අවිද්‍යාවෙන් හදන හවයමයි.

ආයඪී දක්මේදී තුන් හවයෙන්ම මිඳෙනවා. ඒකයි අපරියාපන්න කියන්නේ. ඒ තුනටම අනුවෙන්නේ නැහැ. ඒ දැනිය ඇතිකරගන්න තමයි පටිච්චසමුප්පන්න බව දකින්න ඕනේ. එතකොට පටිච්චසමුප්පාදය බව දකින්න අපි හිතාගෙන ඉන්න වචන දෙළහ කටපාඩම් කෙරුවාට හරියන්නේ නැහැ. ඔය දෙකක් අතර තියෙන සම්බන්ධය - පච්චයා කියන එකයි, නිරොධා කියන එකයි හොඳට අවබෝධ කරගන්න ඕනේ. අවිජ්ජාපච්චයා සංඛාරා කියලා දැමීමොත් ඒ දෙකට ඒක පොදුයි. අවිද්‍යාව තියෙනවා නම් සංඛාර තියෙනවාමයි. අවිද්‍යාව නැත්නම් සංඛාර ගැන කතා කරන්න දෙයක් නැහැ. ඒකයි රහතන්වහන්සේලාට සංඛාර නැත්තේ. කමී නැහැ.

එතකොට සංඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං කියන කොටත් ඒ ධම්තාවයමයි. සංඛාරයට අදාළ විඤ්ඤාණය තියෙනවා. ඒ අවිද්‍යාව මතයි ඔය දෙකම තියෙන්නේ. සංඛාර නැත්නම් විඤ්ඤාණය පිහිටන්න බැහැ. විඤ්ඤාණයෙන් මැජ්ක් එක පෙන්නන්න බැරිවෙනවා එතකොට. ඇත්ත දකින මට්ටමට විද්‍යාව පහළ වුණ කෙනාට විඤ්ඤාණ මායාකාරයාට මුළාකරන්න

බැරිවෙනවා. එතකොට මොකද වෙන්නේ? දැකීම කියන සිද්ධිය තියෙනවා. නමුත් ඇහැයී රූපයයි මවන්ත පුළුවන් වෙයිද? අප්‍රකාශිත බහිද්ධ රූප මවලා ලෝකයට අනුකරන්ත පුළුවන් වෙයි ද? බැහැ. මැජික්කාරයා කරන මැජික් එක දකිනවා. මායාව මොකක්ද කියලා දකිනවා. එයා රැවටෙයිද එයා හදලා පෙන්නන ඒවාට? නැහැ. අනුවෙන්නේ නැහැ. එයාව ලෝකයට අනුකරන්ත බැහැ. ලෝකය හදන්නේ මායාවෙන් නම්, මායාව කරන හැටි දැක්ක කෙනා ඒකට අනුවෙන්නේ නැහැ. ලෝකය ඉක්මවා යනවා.

**පිළිතුරක් :-** තේරුම්ගන්න ඕනේ කායානුපස්සනාව වඩන්නේ මොකටද කියලා? කයේ පටිච්චසමුප්පන්න බව දකින්න. ඇයි කයේ පටිච්චසමුප්පන්න බව දකින්නේ? කුමක් සඳහාද? මොකක්ද ප්‍රතිඵලය? කයෙන් මිඳෙනවා. කයට අනුවෙන්නේ නැහැ. රූපයෙන් මිඳෙනවා.

දැන් අවිද්‍යාවෙන් තේ රූපයට අනුවෙලා ඉන්නේ, ශරීරයට අනුවෙලා ඉන්නේ, ශරීරය භාර අරන් තියෙන්නේ. විද්‍යාව පහළවෙන කොට ශරීරයක් පිහිටන්නේ නැහැ. න ව කිඤ්චි ලොකෙ උපාදියති වෙනවා. මේ ලෝකයේ රූප කියලා ජාතියක්, කිසිම දෙයක් උපාදන කරන්න ඉතුරු වෙන්නේ නැහැ. රූප අනුවෙන්නේ නැහැ නෙවෙයි, රූප පිහිටන්නේ නැති වෙනවා. තව දුරටත් රූප පිහිටන්නේ නැති මට්ටමක් එනවා ලෝකෝත්තර දැක්ම ආවොත්. ලෞකික දැක්ම ආවොත් කයක් තියෙනවා, ඕක වෙනස් වෙනවා කියලා දකියි. ඒ අනිත්‍යය දකින එකක් හොඳයි. හැබැයි ඒක පූච්ච ප්‍රතිපදාව.

පටිච්චසමුප්පාදය දකින සම්මාදිට්ඨිය පැත්තෙන් බැලුවොත්, පෙර නොතිබීම හටගෙන ඉතුරු නැතිව නිරුද්ධවීමක්. මොන ආයතනයෙන්ද කය තියෙනවා කියලා මේ මොහොතේ දැනගන්නේ? ඇහෙන්න දැකලාද? කනෙන්න අහලාද? අල්ලලා බලලාද? ඔය එකකින් තේ ශරීරය තියෙනවා කියලා දැනගන්නේ. ඔය ආයතන පස්දෙනාම සංඛතයි, පටිච්චසමුප්පන්නයි. එතකොට කලින් තිබුණ කයක්ද? නැහැ. ඒ විඤ්ඤණයට ඒ මොහොතේ හටගන්න රූපයක්. පෙර නොතිබීම හටගන්න, ඉතුරු නැතුව නිරුද්ධවෙන.

දැන් මේ නුවණ ඇති කරගන්න. තවම දකින්න බැහැ. ඔය සඳහායි කායානුපස්සනාව තියෙන්නේ, රූපය පිරිසිදු දකින්න. රූපයේ යථාභූත ස්වභාවය දකින්න. රූපයේ ඇත්ත ඇති හැටි දකින්න. එදට කියන හැකියි න ව කිඤ්චි ලොකෙ උපාදියති - ඔය රූප කියන ලෝකයේ කිසිවක්ම උපාදනය කරන්නේ නැහැ. අනිස්සිනො ව විහරති - රූපය ඇසුරු කරගෙන ජීවත් වෙන්න ඕනේ නැහැ. නිශ්‍රිත කියන්නේ ආශ්‍රය කරනවා. අනිස්සිනො ව විහරති - ඉස්සර නිශ්‍රිතව, කය ඇසුරු කරගෙන ජීවත් වුණේ. දැන් ඇසුරු

කරන්න කයක් නැතිවෙනවා. අනිස්සිතො ව විහරති. න ව කිඤ්චි ලොකෙ උපාදියති.

ඊට කලින් පාඨයේ කියවෙනවා අත්තී කායොති වා පනස්ස සති පච්චුපට්ඨිතා හොති. යාවදෙව ඤ්ණමත්තාය - අනාගතයේ, දූන් නෙවෙයි. කායානුපස්සනාව වැඩුවොත් අනාගතයේ ඥානය පහළ වෙයි. යාවදෙව ඤ්ණමත්තාය - අනාගතයේ ඥානය පිණිස කායානුපස්සනාව වඩන්නේ. පටිස්සතිමත්තාය - පිහිටලා සිටින, එළඹ සිටින සිහිය. පටිස්සතිමත්තාය අනාගතයේ, දූන් නැහැ නේ සිතිය. නමුත් අනාගතයේ එළඹ සිටින සිහියක් පිහිටයි. ඤ්ණමත්තාය පටිස්සතිමත්තාය අනිස්සිතො ව විහරති. නිග්‍රය කරගෙන ඉන්න එකක් නැහැ. අනිස්සිතො ව විහරති. නිග්‍රය කරන්නේ, ආග්‍රය කරන්නේ පිහිටියොත් නේ. අනිස්සිතො ව විහරති වුණොත් අල්ලාගන්න කිසිම දෙයක් ඉතුරු වෙයිද? නැහැ. න ව කිඤ්චි ලොකෙ උපාදියති.

කොහොමද පටන්ගන්නේ - අත්තී කායොති වා පනස්ස සති පච්චුපට්ඨිතා හොති - ඔන්න දූන් වෙනද දූක්කේ නැති තේරුමක් එනවා. අත්තී කායොති වා පනස්ස සති පච්චුපට්ඨිතා හොති. අත්තී කියන්නේ ඇත. අත්තී කායොති - කයක් ඇත. දූන් ඉන්නේ අත්තී කායොති - දූන් කයක් තියෙනවා නේ. පනස්ස - ඔන්න නුවණක් එනවා - තියෙනවා කියලා පනවාපු කයක් නේද? තියෙනම කයක් නෙවෙයි. තියෙනවා කියලා පනවාගත්තු කයක් නේද? අත්තී කායොති වා පනස්ස. සති - ඔන්න සිහිය පිහිටනවා. සති පච්චුපට්ඨිතා හොති - ඒකටම සිහිය පිහිටනවා. පනවාගත්තු කයක් නේද මේ තියෙනවා කියලා හිතාගෙන ඉන්නේ? අත්තී කායොති වා පනස්ස සති පච්චුපට්ඨිතා හොති. යාවදෙව ඤ්ණමත්තාය - ඔන්න දූන් නුවණ. නුවණින් ඕක පෙනෙන්නේ. ඤ්ණමත්තාය පටිස්සතිමත්තාය - ඒකටම එළඹ සිටි සිහිය තියෙනවා. එතකොට නිග්‍රය කරන්න කයක් නැහැ - අනිස්සිතො ව විහරති. එදට ඉතින් න ව කිඤ්චි ලොකෙ උපාදියති - කය කියන ලෝකයේ අල්ලාගන්න කිසිවක්ම පිහිටන්නේ, ඉතුරුවෙන්නේ නැහැ.

දූන් පෙනෙනවාද කායානුපස්සනාව කොච්චර වඩන්න ඕනේද කියලා? අත්තී කායොති වා පනස්ස සති පච්චුපට්ඨිතා හොති. යාවදෙව ඤ්ණමත්තාය පටිස්සතිමත්තාය අනිස්සිතො ව විහරති. න ව කිඤ්චි ලොකෙ උපාදියති - ඔන්න ඔය සදහායි කායානුපස්සනාව දීලා තියෙන්නේ. මේ තියෙන කය වෙනස්වෙනවා, අනිත්‍යයි අනිත්‍යයි කියනවාට වඩා එහා, පටිච්චසමුප්පාදයක් දකින කෙනාටයි මේ ටික තියෙන්නේ. ධර්මය දකින කෙනාටයි මේ ටික තියෙන්නේ.



පිළිතුරක් :- ශරීරයෙන් මිදෙන කොට ආයෙ කබලිංකාරාභාරයක් ඉතුරුවෙයිද? ශරීරයම නොපිහිටනවා නම්, ආයෙ ආභාරයක් ගැන කතා කරන්න ඉතුරු වෙයිද? අනිස්සිතො ව විහරති න ව කිඤ්චි ලොකෙ උපාදියති - මේවායින් කියන්නේ ඒක තමයි. හැබැයි ඒ ගැඹුරින් දැකලා කිව්වොත් විතරයි. නමුත් ඉතින් අපට අහන්න ලැබෙන්නේ මීට වෙනස් දෙයක්. ශරීරය තියෙනවා, අපි උපාදන කරන්නේ නැහැ. ශරීරය පැත්තක තියෙනවා, ඔහේ තිබුණදෙන්. අපි උපාදන කරන්නේ නැහැ. අර බල්ලා වතුරට එබ්ලා, 'අන්න බල්ලෙක් ඉන්නවා. ඉතින් අපට මොකද, අපි උපාදන කරන්නේ නැහැ. ඔය බල්ලා එහෙම හිටපුදෙන්.' දැන් වෙනස තේරෙනවා ඇති නේද?

පිළිතුරක් :- ඉස්සෙල්ලා ඇහැ-කන-නාසය-දිව-ශරීරය කියන පස් දෙනාගෙන් මිදෙන්න බලන්න, මනස ටිකක් පැත්තක තියලා. ඔය පස්දෙනා සංඛතයි, පටිච්චසමුප්පන්නයි කියලා දැක්කොත් රූපයක් පිහිටයිද? අප්කුත්ත රූප, බහිද්ධ රූප ඉතුරු වෙයිද? අප්කුත්ත - බහිද්ධ වෙන්කරන්නේ නැති දවසට සක්කායදිට්ඨියක් තියෙයිද?

එහෙනම් තමන්ට පෙනේවි ඔන්න සක්කායදිට්ඨිය කැඩෙන මාර්ගයටවත් වැටුණා කියලා. හවයෙන් මිදෙන මාර්ගයටවත් වැටුණා. ජාතියෙන් මිදෙන මාර්ගයට වැටුණා. දුක්ඛතීරෝධ මාර්ගයට වැටුණා කියන්න පුළුවන් නුවණක් එයි. කයක් ඉතුරුකරගෙන යන්න ගියොත් නම් ඔය කථාව කියන්න පුළුවන් වෙයිද කියන එක නුවණින් බලන්න.

ඒකයි අර ත්‍රිලක්ෂණයට දෙන්න තියෙන උත්තරය. ලෝකයට අයිති ත්‍රිලක්ෂණයකුත් තියෙනවා. ආයඝී දඹනගේ, ලෝකෝත්තර දැක්මේ ත්‍රිලක්ෂණයකුත් තියෙනවා. බුද්ධ ශාසනයේ විතරයි ඒ ආයඝී - ලෝකෝත්තර දර්ශනයට එන ත්‍රිලක්ෂණය තියෙන්නේ. අන්‍ය ශාසනවලත් ත්‍රිලක්ෂණය වැඩුවා - 'අනිත්‍යයි, අනිත්‍යයි' කියලා වඩපු තීර්ථකයෝ හිටියා. 'ඔවා වෙනස් වෙලා යනවා. කය තියෙනවා, ඕක වෙනස් වෙනවා. පොඩි කාලයේ හිටිය හැටි නෙවෙයි දැන්. තව අවුරුදු දෙක තුනක් යනකොට මෙහෙම නෙවෙයි'. එහෙම ත්‍රිලක්ෂණයකුත් තියෙනවා. 'ඉතින් වයසට යන එක දුක තමයි. ශරීරය වෙනස් වෙනවා. වයසට ගියහම දුකයි. ඉතින් මැරිලත් යනවා'. බුදුරජාණන්වහන්සේ ලෝකයට අනුවෙලා දුකෙන් මිදෙන විදියක් නම් පෙන්නුවේ නැහැ. ඒ වගේ අයට තමයි ප්‍රශ්න තියෙන්නේ, 'ඉතින් ඔය රහතන්වහන්සේත් වයසට ගියා නේ, ලෙඩවුණා නේ, මැරුණා නේ. බුදුරජාණන්වහන්සේත් වයසට ගියා නේ, ලෙඩවුණා නේ. කෝ ඉතින් දුක නැති කරලා නැහැ නේ' කියලා ප්‍රශ්න ගොඩක් තියෙනවා.

ඉතින් ඕක තේරුම් කරන්න බැරුව නිවනත් බෙදනවා කොටස් දෙකකට. දුක තියෙන නිවනයි, දුක නැති නිවනයි. සෝපාදිසේස නිබ්බානයි, අනුපාදිසේස නිබ්බානයි කියලා කඬනවා තමන්ගේ තේරුමට ගැලපෙන්න. දහමේ ඒ වචන දෙක තියෙනවා, ඒක නැතුවා නෙවෙයි. නමුත් අපි ඒකට තේරුම් දෙන්න යනවා, දුක ඉතුරු වුණ නිවනයි කියලා. ඒ කියන්නේ දුකේ කොටසක් ඉතුරු වුණ නිවන - ඒක කොච්චර ධර්මයට ගැලපෙනවාද කියලා මට නම් තේරෙන්නේ නැහැ.

ධර්මයේ පැහැදිලිවම පෙන්නවා දුක ඉතුරු නැතුවම, අවිද්‍යාව ඉතුරු නැතුවම නිරුද්ධ කළා. දුක ඉතුරු නැතුවම නිරුද්ධ කරපු මට්ටමයි රහතන්වහන්සේ කියන්නේ කියලා. එහෙම එකට අපි දනවා මේ දුකේ කොටසක් රහතන්වහන්සේටත් තිබුණා නේ කියලා. දුක දැනුණා නේ, වයසට ගියා නේ, ලෙඩවුණා නේ. නමුත් රහතන්වහන්සේ ගැන කියවෙන්නේ ආයෙ ජරාවට යන්නේ නැහැ, ලෙඩ වෙන්නේ නැහැ, මැරෙන්නේ නැහැ, අජර, අමර, ඉපදීමක් නැහැ කියලායි.

නමුත් අපි රහතන්වහන්සේ ගැන කියන්නේ ජරාවට පත්වෙන, ලෙඩවෙන, මැරෙන - ඉතින් අපි තේරුම් ගන්න ඕනේ මේ තමන්ගේ අවබෝධයේ අඩුවක් මිසක ධර්මයේ අඩුවක් නෙවෙයි කියලා.

රූපයට අනුවෙලා කතා කරන අපට රූපය ඉක්මවා ගිය රහතන්වහන්සේගේ මනස තේරෙන්නේ නැහැ. අර වතුරට එබෙන බල්ලා වගේ තමයි. 'අර බල්ලන් ලෙඩවෙනවා, ඕකත් වයසට යනවා, ඕකත් මැරෙනවා' කියලා කියනවා වගේ කතාවක් අපි රූපය අල්ලාගෙන, ඒ රූපයට වෙන දේවල් ටික කියනවා. රහතන්වහන්සේ කියන්නේ රූපය ඉක්මවා ගිය, රූපයක් පිහිටන්නේ නැති මට්ටමක්. තුන් භූමියෙන්ම මිදුනු කෙනෙක් ගැන කියන්න යනවා මේ කාම භූමියේ තියෙන ශරීරයක් අල්ලාගෙන. අර වතුරට එබෙන බල්ලා, බල්ලා ගැන කියනවා වගේ නෙවෙයිද ඕක? තමන්ම භාරගත්තු ශරීරයක් ගැන, ඒක රහතන්වහන්සේටත් අයිති කරලා, ශරීරය එහෙමම අතහැරපු, ඉක්මවා ගිය රහතන්වහන්සේට ශරීරයකුත් භාර දීලා, ඔය ශරීරයට වෙන ලෙඩ ගැන කියනවා රහතන්වහන්සේ විඳිනවා කියලා. මේ අවබෝධයේ අඩුවක් නෙවෙයිද? ඒක හොඳට තේරුම් ගත්තොත් තමයි අපට මිදෙන්න පුළුවන් වෙන්නේ.

**පිළිතුරක්:-** වචන දෙක තියෙනවා. ඒක තේරුම් කිරීමේ තමයි වරද තියෙන්නේ. නිවන කියන එක කතා කරණියං - තවත් කළ යුතු කිසිවක් නැහැ. අවිජ්ජා අසෙස විරාග නිරෝධා - අවිද්‍යාව ශේෂයක් නැතුවම නිරුද්ධ කරලා. අවිද්‍යාව නිරුද්ධ කළා නම්, අවිද්‍යාවෙන් භටගන්න රූප ගැන මොනවා කතා කරන්නද? සංඛත, පටිච්චසමුප්පන්න, අවිද්‍යාවට යටත් වුණු,

රූප ගොඩක් නේ කාම ලෝකය කියන්නේ. ඔය රූප ගැන නේ මේ අපි කතා කරන්නේ. ඒවා ඉක්මවා ගිය මට්ටමකට ඔවා යෙදෙනවාද? ඒවා අදළ නැහැ. ඒක ටිකෙන් ටික අවබෝධ වෙනවා මේ ආයතන පිරිසිඳ දකින කොට.

බුදුරජාණන්වහන්සේ දේශනා කරනවා ආයතන පිරිසිඳ දකින්නේ නැතුව නිවනක් පනවන්නේ නැහැ කියලා. අපි මේ ගැන හුඟක් සාකච්ඡා කරලා තියෙන නිසා මේවා කියන කොට ටිකක් අල්ලාගන්න පුළුවන්. මූල සාකච්ඡා අහලා නැත්නම් මේවා ටිකක් අමාරුයි. ඒ හින්දා තමයි මේ සාකච්ඡා කරපු දේශනා නැවත නැවත අහන්න කිව්වේ. මේ සම්බන්ධව අපි හුඟක් විස්තර කරලා ඇති.

**පිළිතුරක් :-** අංග දෙළහම එක මොහොතේ හට ගන්නේ කියන නුවණක් එයි. මොකද, අවිද්‍යාව යෙදුනා නම් එතැනමයි දුක. අවිද්‍යාවෙන් රූපය හැඳුවා නම් ඕකමයි දුක. රූප උපාදනය කරලා ඉවරයි. සංඛිත්තෙන පංචුපාදනක්ඛන්ධා දුක්ඛා කියන එකට අනුච්ඡා අවිද්‍යාවත් එක්ක. අවිද්‍යාව පිහිටියේ නැත්නම් පංච උපාදනස්කන්ධයක් පිහිටන්නේ නැහැ. දුක පිහිටන්නේ නැහැ. එතකොට අවිද්‍යාවයි, දුකයි අතර කොටස් ටිකකට තමයි ඔය නම් ටිකක් දීලා තියෙන්නේ.

අවිද්‍යාව තියෙන කොට ඔක්කොම ටික තියෙනවා. අවිද්‍යාව නැත්නම් එකක්වත් නැහැ. එකක්වත් නැහැ. ඔන්න ඕකයි තේරුම් ගන්න ඕනේ. අපි කියන්න හදන්නේ, 'නැහැ නැහැ රහතන්වහන්සේ වේදනාවෙන් එහා ටික විතරයි නැති කළේ. තණ්හා උපාදන ඔය ටික විතරයි නැති කළේ. වේදනාවෙන් මෙහා ටික තියෙනවා. වේදනාවත් තියෙනවා, එස්සයත් තියෙනවා, සළායතනයත් තියෙනවා, නාමරූපයත් තියෙනවා, විඤ්ඤුණයත් තියෙනවා. අර මූල ටිකත් කඩලා දනවා, ඇයි අවිද්‍යාව අනුවෙනවා නේ. අවිජ්ජා සංඛාර නැහැ. විඤ්ඤුණයේ ඉඳන් වේදනාව යනකම් තියෙනවා'. කොහේ තියෙන පටිච්චසමුප්පාදයක්ද කියලා මට නම් තේරෙන්නේ නැහැ. මොකද මම අහලා තියෙන පටිච්චසමුප්පාදය නම් වේදනා පච්චයා තණ්හා, වෙදනා නිරෝධා තණ්හා නිරෝධො - පටිච්චසමුප්පන්න බව දක්කොත් මිසක් වෙන තණ්හාව නිරෝධ කරන්න විදියක් නැහැ - ඉමස්මීං සති ඉදං හොති. අපි කියන්නේ 'නැහැ නැහැ වේදනාව තියෙනවා. අර එක පැත්තක් නැහැ'. එතැනම පටිච්චසමුප්පාදය දක්කේ නැහැ කියන එක විතරයි මට නම් කියන්න තියෙන්නේ.

මොන වචන දැම්මත් පටිච්චසමුප්පාදයට ගැලපෙන්න එපැයි. පැහැදිලිවම වෙදනාපච්චයා තණ්හා, වෙදනානිරෝධා තණ්හා නිරෝධො කියනවා නම්, අපි කියන්න හැදුවොත්, 'නැහැ නැහැ එක පැත්තක් ඉතුරු

වෙනවා, අනික් පැත්ත විතරයි කැඩෙන්නේ' කියලා ඒක වැරදියි නේද? ඔය මොන වචන දැමීමත් වේදනාව තියෙනවා නේ. වේදනාව තියෙනවා නම් ඉතින් වේදනාපච්චයා තණ්හා. වේදනාව නිරුද්ධ කරපු දවසට වේදනා නිරොධා තණ්හා නිරොධො වෙයි. ඒක තමයි මම අහලා තියෙන පටිච්චසමුප්පාදය.

**පිළිතුරක්:** බුදුරජාණන්වහන්සේ වේදනාව ගැන දේශනා කරලා තියෙනවා. හැබැයි මතක තියාගන්න, ඒ වේදනාව ලෝකයට අයිති අයට කියපු දෙයක්. දැන් අපටත් රැවටිලා ඉන්න කෙනෙක් එක්ක කතා කරන්න පුළුවන් ඒ මට්ටමෙන්. පොඩි ළමයි සෙල්ලම් බත් උයන කොට 'ඔය වැලි ගොඩක්' කියලා විසිකරලා දමන්නේ නැහැ. 'ආ, බත්' කියලා කාලා පෙන්නවා. ඒකෙන් කියනවාද අපි රැවටුණා කියලා? වතුරට එබ්ලා තරහ අරන් ඉන්න බල්ලෙක් හොඳටම තරහ අරන් ඉන්න කොට, ඌට 'බල්ලෙක් නැහැ' කිව්වාට වැඩක් නැහැ. ඌට වතුර එකක් ගහලා හරි තරහ නිවලා ඉන්න ඕන. 'ඒ බල්ලා හිටපුදෙන්, ඔයා තරහ අඩු කරගෙන ඉන්න කෝ' කියලා ඒ මට්ටමෙන් කතා කරන්න ඕන. ලෝකයට අයිති මට්ටමේදී, ලෝකයට අයිති මට්ටමෙන් ගනුදෙනු කරනවා. ඒක හැබැයි ආයතී භූමිය නෙවෙයි. රූපත් භාර අරගෙන, ගෙවල්දෙරවල් තියෙනවා, මිනිස්සු ඉන්නවා, පුද්ගලයෝ ඉන්නවා මට්ටමෙන් ගනුදෙනු කරනවා. හැබැයි ආයතී භූමියේදී පුද්ගලයින් පිහිටන්නේ නැහැ, ගෙවල්දෙරවල් පිහිටන්නේ නැහැ, ඉර හඳ තාරකාවත් පිහිටන්නේ නැහැ. ආයතී භූමියේ දී ලෝකයට අයිති කිසිවක්ම, සංඛත ධර්ම එකක්වත් පිහිටන්නේ නැහැ. නිවන අසංඛතයි.

ඔය ප්‍රශ්න ගැන දැන් මේ අය හිතන විදියට හිතන්න එපා. මොකක් හරි දෙයක් තියෙනවා කියලා දැනගත්තා නම් ඒ දැනගත්තේ කොහොමද කියලා ආයතන පැත්තෙන් නුවණින් හිතන්න පුරුදුවෙන්න. මොන ආයතන උදව් වෙලාද ඕක තියෙනවා කියලා දැනගත්තේ? මොන ආයතන උදව්වෙලාද ඕවා ගැන දැනගත්තේ කියන පැත්තෙන්, ආයතන පැත්තෙන් හිතන්න. එදට ඔය ප්‍රශ්න ටික විසඳෙයි. ඕනෑම දෙයක් ගැන එහෙම බලන්න පුරුදුවෙන්න. එළියේ රූපයක් තියෙනවා කියලා දැනගත්තා නම් මොන ආයතන උදව්වෙන්ද දැනගත්තේ? ඇහැයි මනයි ද, කනයි මනයි ද, දිවයි මනයි ද, නාසයයි මනයි ද - හැම තිස්සේම මන උදව්වෙලා තියෙනවා. අර මැජික් එක පිළිගන්නේ මනස නේ. එයාගේ උදව්ව ඇතුළුමයි ලෝකයට අනුවෙන්නේ. තමන්ගේ ශරීරය තියෙනවා කියලා දැනගන්නොත්, එක්කෝ ඇහෙන්, දැකලා ඇහැයි මනයි. නැත්නම් රිදෙනවා දූනෙනවා නම්, කයයි, මනයි. සුවඳක් ගඳක් දූනෙනවා නම්, නාසයයි මනයි. රසය නම්, දිවයි මනයි. අල්ලලා බැලුවොත් කයයි, මනයි.

ආයතන ටික හොඳට හඳුනාගන්න. ආයතන ගැන වෙන වෙනම බලන්න. ආයතනයේ හැකියාව මොකක්ද කියලා නුවණින් විමසන්න. ආයතනයත් සංඛතයි, පටිච්චසමුප්පන්නයි කියන ධර්මතාවය දැක්කා නම් ඒකෙන් පෙන්නන රූප එකකටවත් අනුවෙන්තේ නැහැ. රූප ඉක්මවා යනවා. ඒකයි ආයතන විදියට දකින්න කියන්නේ. මොනවාම දෙයක් දැනගන්නත් ආයතනයකින් තොරව දැනගන්න පුළුවන්ද? බැහැ. විඤ්ඤණයකට පහළවෙන්න බැහැ නේ ආයතනයක් නැතුව. එහෙනම් ආයතන ටික හඳුනාගන්න ඕන. කවුද මේ කේලම කියන්නේ? කවුද මෙතැන ඉන්න මායාකාරයෝ? ඔන්න ඕක හොයන්න. නැතුව අර කියපු දෙය අරගෙන ඒක ගැන හොයන්න යන්න එපා. ඒකට අනුවෙන්තේ නැහැ. ඒකයි ලෝකය බාහිරෙන් හොයන්න එපා කියන්නේ. අනුවෙන්තේ නැහැ. ලෝකය තමන් තුළින් දකින්න කියලා පැහැදිලිව කියලා තියෙනවා නේ. අපි හොයන්නේම බාහිරෙන්. බාහිරයේ මොකක් හරි කියලා ඒක වෙන්තේ කොහොමද කියලා අහනවා. එහෙම හෙවිවාට මේක අනුවෙන්තේ නැහැ.

අපි මූලාවේ ඉඳගෙන, මූලාවෙන් හදපු දෙය ගැන විස්තර අහනවා. හරියට වතුරේ බල්ලා හැඳුවාට පස්සේ ඒ බල්ලා ගැන ඉතින් එක එක විස්තර අහනවා. ඔය බල්ලා වයසට යනවා නේ, ඔය බල්ලා ලෙඩ වෙනවා නේ, ඉතින් ඒක දුක නැද්ද? දුක තමයි බල්ලා ඉන්න කෙනාට. ඒවා ඉක්මවා ගිය කෙනාට, ඇත්ත දුකපු කෙනාට, ඒ දුක ඉතුරුවෙන්තේ නැහැ. ශරීරය නිසා එන එකම දුකක්වත් ඉතුරුවෙන්න බැහැ ශරීරය අතහැරපු දවසට. න ව කිඤ්චි ලොකෙ උපාදියති වුණ දවසට, අනිස්සිතොව විහරති වුණ දවසට, මේ පනවාගත්තු කයක් අල්ලාගෙන නේ අපි ඉන්නේ. අපි කායොති වා පනස්ස කියලා දුක්ක දවසට - පනවාගත්තු කයක්. මේ පනවාගත්තු කය ලෙඩවෙනවා කියලා එතකොට දුක නැද්ද? දුක තියෙනවා කය අල්ලාගත්තු කෙනාට. කයේ ඇත්ත දුකලා, ඔය පනවාගත්තු කයක් නේ කියලා සිහිය නුවණ පිහිටිය දවසට අපි කායොති වා පනස්ස සති පව්වුපට්ඨිතා හොති.

එදට ඔය කය ගැන අහන ප්‍රශ්න ටිකට මොකක් වෙයිද? අපට අනුමාන ඥානයක් ගත්ත හැකියි නේද? මෝඩකමට අහන ප්‍රශ්න නේද කියලා. ඒකෙන් මිදුන කෙනාගෙන් අහනවා අපි අල්ලගත්තු කයක් ගැන ප්‍රශ්න ටිකක්. ලෙඩ වෙනවා නේද, වයසට යනවා නේද කියලා. නිවන ගැන පැහැදිලිව කියනවා අපර-අමර: ජාතියක් නැහැ, ජරාවක් නැහැ, මරණයක් නැහැ, ලෙඩක් නැහැ. එහෙම රහතන්වහන්සේ ගැන තමයි අපි ඔය ප්‍රශ්න හදගෙන කතා කරන්නේ. ඕක අවබෝධයේ අඩුවක්. ඒඅවබෝධය ගන්න මාර්ගය තමයි, මේ විදියට සිහිය දියුණු කරන්න, විදූනිය කරන්න ඕන.

භාවිතා බහුලීකතා - ඕක දැනගත්තු කෙනාට ඉතින් ආයෙ ආයෙ ඕක පෙන්නන එක තමයි කරන්න ඕන. සිහිය නුවණ පිහිටන්න පිහිටන්න ඔය ප්‍රශ්න එකින් එක අඩුවෙනවා. එදාට හිතෙයි අනේ මමත් මෝඩකමට අරවා අහ අහා හිටියා නේද කියලා. ලෝකයට අහුවෙලා අහන ප්‍රශ්න ඔක්කෝම ඉතින් අපේ මෝඩකමට අහන ඒවා. ඇයි, ලෝකය හදගෙන තියෙන්නේ අපි මයි. ලෝකය තියෙන්නේ තමන් තුළයි. තමන් තුළින් ලෝකය දකින්න. ආයතන විදියට බැලුවොත් අහුවෙයි. එදාට ඔය එළියේ තියෙන සතරමහාධාතුවක් ගැනවත් කතා කරන්න ඉතුරු වෙන එකක් නැහැ.

අපේ පස්වෙනි පොත කියවලා බලන්න, මූලපරියාය සූත්‍රයේ ඇසුරෙන්. මේ තප්පෝ සමන්තාහාරො පොතත් හරි වැදගත් ආයතන තේරුම්ගන්න. විඤ්ඤාණය පටිච්චසමුප්පන්න වුණේ ඇයි. තප්පෝ සමන්තාහාරො කියන්නේ එතැනින්ම උපන්න ස්වභාවයක් තමයි විඤ්ඤාණය දැනගත්තේ. පටිච්චසමුප්පන්නයි. පෙර නොතිබීම හටගත්තු දෙයක් විඤ්ඤාණයෙන් දැනගත්තා මිසක්, එළියේ තියෙන රූපයක්වත්, මෙහේ තියෙන ඇහැක්වත්, විඤ්ඤාණයට දැනගන්න බැහැ. මහා භස්ථපදෙපම සූත්‍රයේ ඒක පැහැදිලිවම තියෙනවා. නුවණ ඇතුව මේක කියවන්න. පරණ පුරුද්දෙන් දෘෂ්ටි ටිකට මේක දගෙන නම් හරියන්නේ නැහැ. මේ විස්තර කරන්නේ ඕවා දකින්න. විඤ්ඤාණයකින් දැනගත්තා නම්, දැනගත්තේ තප්පෝ සමන්තාහාරො - එතැනින්ම උපන් දෙයක්. අර ගිනිකුර ගැහුවහම උපදින ගිනිදර දැනගත්තා වගේ. ගිනිදර ගිනිකුරෙත් නැහැ, ගිනිපෙට්ටියෙත් නැහැ. එතැනින්ම පැනනැගුණු දෙයක්. එතකොට ඕනෑම විඤ්ඤාණයකින් දැනගන්නේ එතැනින්ම පැන නගින ස්වභාවයක්. එතැනම පෙනෙනවා නේද, පෙර නොතිබීමයි හටගන්නේ කියලා?

ඒ නුවණ නැතුව අපි අහුවෙනවා තියෙන දෙයක් දැනගත්තා කියලා. හැම ධර්ම කරුණක්ම තියෙන්නේ ඔන්න ඕක දකින්න, පටිච්චසමුප්පාදය දකින්න. පටිච්චසමුප්පාදය දකින කොට අවිද්‍යාව දුරුවෙනවා. අවබෝධය එතකොට අවිජ්ජාපච්චයා සංඛාරා පිහිටන්නේ නැහැ. පටිච්චසමුප්පාදය කියන්නේ අවිජ්ජා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ වගේ කොටස් ගොඩක් නෙවෙයි. ඒවා අතර තියෙන සම්බන්ධතාවය පෙන්නන ධර්මතාවයක්. ඔය පච්චයා, නිරොධා කියන එක නම් තියෙනවා. පටිච්චසමුප්පන්න සම්බන්ධය. ඉමස්මිං සති ඉදං හොති. ඉමස්මිං අසති ඉදං න හොති කියන ධර්මතාවය පෙන්නනවා, නිරෝධය පෙන්නනවා. අපට සමුදය පැත්ත විතරයි තියෙන්නේ. සමුදයයි, හටගත්තු එකයි අල්ලාගෙන ඒවා තියෙනවා කියනවා. මේවායේ නොපිහිටන මට්ටමක් ගැන හිතාගන්නවත් බැහැ. මේ රූප, ශරීර, ලෝකය ඔක්කෝම පිහිටන්නේ අවිද්‍යාව මත නේද? අවිද්‍යාව නැතිවුණ දවසට ඕවාට මොකද

වෙන්නේ? පිහිටන්නේ නැහැ. තියෙන දෙය නැතිවෙනවා නෙවෙයි. පිහිටන්නේ නැහැ.

**පිළිතුරක් :** ඒක හරි වැදගත්. තියෙන දෙය නැතිවෙනවා නෙවෙයි. හයවෙන්න එපා, එකක්වත් දන් දෙන්න වෙන්නේ නැහැ, එකක්වත් අතහරින්න ඕනේ නැහැ. උපද්දන්නේ නැහැ. තියෙන දේවල් දෙන්න ඕනේ නැහැ. අලුතෙන් උපද්දන්න එපා. නැත්නම් ඉතින් හයයි නේ අතහරින්න වෙයි කියලා නේද? අතහරින්න එපා, උපද්දන්නේ නැතුව ඉන්නකෝ. තිබුණොත් නේ අතහරින්න වෙන්නේ. ඉපැද්දුවේ නැත්නම් අතහරින්න දෙයක් ඉතුරුවෙයිද? නැහැ. උපද්දන්නේ මුළාවෙන්, අවිද්‍යාවෙන් කියන බව දකින්න.

**ප්‍රශ්නය:-** දැන් අපේ මාතෘකාව දුක. අතීතයෙන් දුක් වින්ද, වර්තමානයෙන් දුක් විදිනවා, අනාගතයෙන් දුක් විදින්නයි වෙන්නේ. ඉපදීම නිසාම නේ මේ දුක? එහෙම නම් නැවත ඉපදීම තමයි අපට කඩාගන්න ඕනේ?

**පිළිතුර:-** කොයි වෙලාවේ ඉපදීම ගැනද ඔය කියන්නේ? මැරෙනකම් ජීවත්වෙලා ඊට පස්සේ උපදින එකද? කොයි මොහොතෙද? ඊළඟ මොහොතේ උපදින එක නවත්වන්න කැමති නැද්ද? ඊළඟ ඤාණයේ. වර්තමානයේ සිහිය නුවණ පිහිටියොත්, ඊළඟ ඤාණය උපද්දන්නේ නැහැ.

**ප්‍රශ්නය:-** අපට දැන් කරන්න තියෙන්නේ මේ නැවත ඉපදීම නැති කරගන්න එක විතරද?

**පිළිතුර:-** මම අහන්නේ කොයි වෙලාවේ නැවත ඉපදීමක්ද ඔය අදහස් කරන්නේ?

**ප්‍රශ්නය:-** අපට ආයුෂ කියලා එකක් තියෙනවා.

**පිළිතුර:-** ඒක තමයි මම ඇහුවේ. ආයුෂය යන්නත් ඕන. සියදිවි නසාගන්න ඕනේ නැහැ. රහතන්වහන්සේලා සියදිවි නසාගෙන නෙවෙයි රහත් වුණේ. අවිද්‍යාව නැතිකරගෙනයි රහත් වුණේ. මේ මොහොතේ අවිද්‍යාව තියෙනවා නම් ඒක දකින්න. මේ මොහොතේ අවිද්‍යාව නැති වුණොත් ආයෙ උපදින්නේ නැහැ. ඊළඟ මොහොතේ උපද්දන්නේ නැහැ.

**ප්‍රශ්නය:** දුක් විදින්න ඕන නැත්නම් ඕක හඳුනාගත්තහම ඉවරයි?

**පිළිතුර:-** හැබැයි දුක හඳුනාගන්නත් ඕන. දිවි නසාගෙන ඕක කරන්න බැහැ. දිවි නසාගත්තාට ආයෙ උපදිනවා නේ. අපායෙ යනවා. ඉපදීම

කියන්නේ ඊළඟ මොහොතේ ඇහැක් උපද්දන එකයි නවත්වන්න ඕන. ඊළඟ මොහොතේ ඇහෙන් රූප දූකලා, රූප අල්ලාගන්න එකයි නවත්වන්න ඕන. ඒකට තමයි දුක කිව්වේ. රූප උපාදනය නේ දුක. ඊළඟ මොහොතේ දුක උපද්දන එකයි නවත්වන්න ඕන. සංඛිත්තෙන පංචුපාදනක්ඛන්ධා දුක්ඛා. ඒක නවත්වන්නේ කොහොමද? ඇහේ මුළාව පෙන්නන්න. මුළාව හින්දා නේ රූපය අල්ලාගත්තේ. ඇහැත් පටිච්චසමුප්පන්නයි, රූපයත් පටිච්චසමුප්පන්නයි. පෙර නොතිබීමයි හටගත්තේ. ඉතුරු නැතුවම නිරුද්ධ වෙනවා.

**ප්‍රශ්නය:-** එහෙනම් නැවත ඉපදීම නවත්වන්න තියෙන්නේ මේ මොහොතේද?

**පිළිතුර:-** මේ මොහොතේයි. ඒක තමයි මේ කියන්නේ. මැරෙනකම් ඉන්න එපා. මැරෙනකම් ජීවත්වෙලා නැවත ඉපදීම නවත්වන්න බැහැ. ජීවත්ව ඉද්දී තමයි නැවත ඉපදීම නවත්වන්න ඕන. එහෙම කෙනා තමයි රහතනවහන්සේ. අවිද්‍යාව දුරු කරන්නේ ජීවත්ව ඉද්දී. මැරුණායින් පස්සේ නෙවෙයි.

ඒකයි මම කිව්වේ මේ ධම්මාවය මෙනෙහි කළොත්, එළියට බහින කොට මැරුණත් නැවත නූපදින තත්ත්වයකට එන්න පුළුවන් කෙනෙකුට. ඒ තරම් සත්‍ය ධර්මයක් මේ. අකාලිකයි. මේ මොහොතේ දකින්න පුළුවන්. තමන් තුළින් දකින්න පුළුවන්, අවබෝධ කරන්න පුළුවන්. එහිපස්සිකයි.

**පිළිතුර:-** හැම ආයතනයක්ම ක්‍රියාත්මක වීම තුළම අපි අප්‍රීතීන් බහිද්ධ භාරගන්නා නම්, මතක තියාගන්න රූප උපාදනයට අනුච්ඡා. ඒ ඇයි? ඇහැත් රූපයක්, එළියේ තියෙන්නෙත් රූපයක් - උපාදන කරලා ඉවරයි. මොකක්ද මේ උපාදනය කළේ? මායාකාරයා හදලා දීපු දෙයක්. එතකොට අවිද්‍යාව නිසාමයි මේවා භාරගත්තේ. ඔය දුක බව තේරුම්ගන්න. ඕක නැවත නැවත හිතට පෙන්නුවොත් මෙතැන වෙන්නේ මෙහෙම දෙයක් කියලා, දවසක් එයි මැජික් එක පෙන්නුවාට රැවටෙන්නේ නැති. ඇත්ත දුක් දවසට.

**පිළිතුර:** කාල පරාසයට දැම්මොත් රැවටුණාමයි. ලෝකයට අනුච්ඡාමයි. ඕක මේ මොහොතේ ක්‍ෂණික සිද්ධියක්. කාලයත් ලෝකයට අයිතියි. මේ අවකාශයත් ලෝකයට අයිතියි. රූපය වගී කරනවානේ එකොළොස් ආකාරයකට. ඔය එකොළොස් මොකකට දැම්මත් මතක තියාගන්න රූප උපාදනයට අනුච්ඡා. ඒ ඇයි? එක්කෝ අතීත, වර්තමාන, අනාගත කියලා අනුවෙනවා, එක්කෝ දුර ලඟ කියලා අනුවෙනවා. කාලයට අනුවෙලා එක පැත්තකින්. එහෙම නැත්නම් දුර ලඟ කියන්නේ මේ අවකාශයට අනුවෙලා. එහෙම නැත්නම් අප්‍රීතීන්-බහිද්ධ කියන කොටත්



අවකාශයට අනුවෙලා. දුරක් දලා. හීන-ප්‍රණීත කියන එක කාලයෙන් නෙවෙයි, අවකාශයත් නෙවෙයි. මනසින් දන එකක්. කැමති අකමැති ගතිය. සියුම් ගොරෝසු එකත් ඒ වගේ ටිකක් මනසත් එක්ක සම්බන්ධයි. එතකොට ඕකේ අපි හදන මාන ජාති තුනක් තියෙනවා. ඒ තුනම අපි හදලා ලෝකයට අනුවෙලා දමන ඒවා.

දැන් න ව කිඤ්චි ලොකෙ උපාදියති වෙන කොට, අනිස්සිතොව විහරති වෙන කොට, ඔය පනවාගත්ත රූපයක් නේද කියල දකින කොට, ඔය එකකටවත් අනුවෙන්නේ නැහැ. එකොළොස් ආකාරයටම අනුවෙන්නේ නැහැ. කාලයයි, අවකාශයයි, මේ හිතෙන් මනින එකත් තියෙනවා. හොඳද නරකද කියලා. හීන ප්‍රණීත කියන කොට වේදනාව හදන්නේම ඕකෙන්. සුඛ දුක්ඛ හදන්නේම ඕකෙන්. ඕක තේරුම් ගත්තොත් අර වේදනාවෙන් මිඳෙන එක පෙනෙනවා. රහතන්වහන්සේ සුඛ වේදනා, දුක්ඛ වේදනා, අදුක්ඛම සුඛ වේදනා වලට අනුවෙන්නේ නැහැ. මොකද ඕවායේ රාගානුසය, පටිසානුසය, අවිජ්ජානුසය තියෙනවා. ඒ මට්ටමට යන්නේ නැහැ. ඒ වේදනාව ගැන තමයි අපි කතා කරන්නේ අර දුක් වින්දයි කියලා. ඒවා යෙදෙන්නේ නැහැ.

**ප්‍රශ්නය:-** කර්මය කියන්නේ පටිච්චසමුප්පාද ක්‍රියාවලි ගොඩක එකතුවක් ද?

**පිළිතුරක්:-** මෙහෙමයි - දැන් ඇහෙන පෙනෙනවා කියන එක කම් විපාකයක්. පෙනීම කියන එක, වක්ඛු විඤ්ඤණය කියන එක කම් විපාකයක්. අලුත් කර්මයක් නෙවෙයි. දැන් මැජ්ක්කාරයා මැජ්ක් එක පෙන්නුවාට රටටුනාද නැද්ද කියන එක වෙනම කතාවක්. විපාකය තමයි - මැජ්ක්කාරයාව හැදුවා. එතකොට මේ මොහොතේ රැවටෙනවාද නැද්ද කියන එක මේ මොහොතේ මනසෙන් කරන වැඩක්. රඟපෑම බලාගෙන ඉන්නේ මනායතනය නේ. එතකොට එයාට ඕනේ නම් රැවටන්නත් පුළුවන්, නැත්නම් නොරැවටී ඉන්නත් පුළුවන්. නොරැවටී හිටියොත් කම් කරන්නේ නැහැ. ලෝකයට අනුවෙන්නේ නැහැ. දැකීම දැකීම් මාත්‍රයක් වෙනවා. ඊට අමතරව මොකුත් දන්නේ නැහැ. රැවටුනොත් නව කර්ම සකස් කරනවා.

**පිළිතුරක්:-** විඤ්ඤණ දෙකක් එකට ඉන්න බැහැ. එක විඤ්ඤණයක් නිරුද්ධ වෙලාමයි තව විඤ්ඤණයක් පහළ වෙන්නේ. එහෙම ධර්මාවයක් තියෙනවා. එක මොහොතක එක සිතක් විතරයි. ඒකත් පටිච්චසමුප්පන්නයි. සිත් දෙකක් එක මොහොතේ තියෙන්නේ නැහැ. එකක් නිරුද්ධ වෙලාමයි අනිත් එක. මේ තියෙන භවයවත් යෙදෙන්නේ නැතිවෙන කොට අන්තරාභවයක් කොයින්ද? අන්තරාභවය කියන්නේ කෙලෙස් මත හදගත්තු තව සංකල්පයක් විතරයි. පටිච්චසමුප්පාදය දකින කොට, අවිද්‍යාව දුරුවෙන කොට ඕවා යෙදෙන්නේ නැහැ. තුන් භවයෙන්ම මිඳෙනවා.

**පිළිතුරක්:-** පෙනෙනවා කියන එක ගැන හිතන්න පුළුවන් ක්‍රම රාශියක් තියෙනවා. දැන් පෙනෙනවා කියන අවස්ථාවේ දී ඇහේ කෘත්‍යයට ගෝචර වණ් විතර නේ. දැන් අපට පෙනෙන දේවල්වල වණ් විතරද තියෙන්නේ? පෙනෙන ඕන දෙයක් ගන්න. මේ ශරීරයක් ගන්න. එතැන වණ් විතරද තියෙන්නේ? නැහැ. චිත්‍ර මාත්‍රයෙන් එහාට ගිහිල්ලා අපි ගොඩාක් දේවල් එකතු කරලා. නමුත් පෙනෙන්නේ චිත්‍රයක් විතරයි. බුදුරජාණන්වහන්සේ දේශනා කරනවා මේ ලෝකය කියන්නේ චිත්‍ර ගොඩක් විතරයි කියලා.

**පිළිතුරක්:-** මනසෙන් කෙනෙක් හදලා, ශරීරයක් හදලා, හදපු ශරීරයට පනක් දීලා, ඒ ශරීරය ගැහැනුද පිරිමිද, ලස්සනද, කැතද, මේ මගේ කවුද, ඔක්කෝම ටික මනසෙන් මේ පැත්තෙන් හදලා අරහෙට අයිති කරනවා. එළියෙන් තියනවා. පෙර ඇසුරු කරපු ආසුව. ඒවා ගලාගෙන එනවා. සැඩ පහරක්, ඕසයක්.

**ප්‍රශ්නය:** ඒක මතකයක් ද?

**පිළිතුරක්:-** මෙහෙම තේරුම්ගන්න. පෙර අපි ඇහැ කන පාවිච්චි කරන කොට නුවණින්ද පාවිච්චි කළේ? නැහැ. මෝඩකමකින් නේ. ලෝකයට අහුවෙලා ඒ ඉතුරු කරගත්ත ටික මෙතෙක්ටත් ගෙනැල්ලා දනවා. නිකමට හිතන්න අපට අතීතය ඔක්කෝම අමතක වුණා කියලා. මේ මොහොතේ එකපාරට යමක් දකිනවා නම් - ඔන්න චිත්‍රයක් දක්කා - එව්වරයි. අර පරණ ඒවා මොකුත් නැහැ. විපාකයක් විතරයි. පෙනීම කියන එක විපාකයක්. දැකීම මාත්‍රයක් විතරයි. ඒකට අපි අතීත නිමිති ඇදලා ගන්නවා. ඒ පුරුද්ද තමයි කඩන්න ඕනේ. ඉතින් මේ මොහොතේ වර්තමානයේ ඇත්ත දක්කොත් තමයි අර ගලාගෙන එන එක ටිකෙන් ටික නවතින්නේ. මේ මොහොතේයි ඒක කරන්නේ තියෙන්නේ. දැන් අපට අතීතයේ කරපු දේවල් අතීතයට ගිහිල්ලා ආයෙ හදන්න බැහැ නේ. මේ මොහොතෙ අපි රැවටෙන එක නවත්තන එක කරන්න දැන් පුළුවන්. එතකොට මේ මොහොතේ ඇහෙන්න දකින කොට දකින්නේ වණ් මාත්‍රයක් විතරයි කියන මට්ටමට සිහිය පිහිටියොත්, අතීත ඒවාට එන්න බැහැ. ඇයි එළියෙන් තියලා භාර අරන් නැහැ නේ. විඤ්ඤුණය කරන මායාවට අහුවෙන්නේ නැහැ. ඇහේ ඇත්ත දකින කොට එළියේ තියෙන දෙයක් ගැන හිතන්න විඤ්ඤුණය සකස් වෙන්නේ නැහැ. එතකොට දැකීම මාත්‍රයක් විතරයි.

**ප්‍රශ්නය:-** පෙර අතීත නිමිති අපට තියෙනවා නේද?

**පිළිතුරක්:-** ඒවා තිබුනාට කමක් නැහැ. ඒවාට වැඩක් කරන්න බැහැ නේ. අලුතෙන් කම් හදන්න බැහැ නේ. එතකොට ඒ විපාක දීම පෙනීමක්

ඇතිකරන එක විතරයි. ඊට වඩා විපාකයක් ඒ ගොල්ලන්ට දෙන්න බැහැ. ආයතන ක්‍රියාකාරිත්වයකට එහා ගිය විපාකයක් ඒ ගොල්ලන්ට දෙන්න බැහැ. ආයතන භය ක්‍රියා කරවන එකමයි, විපාක විඤ්ඤණයක් හදන එක විතරයි අතීත කම් වලට කරන්න පුළුවන්. එතැනින් එහාට මේ මොහොතේ අලුත් කම් නේ. අලුත් කම් හදන එක නවත්වන්නයි වෙන්නේ. අලුත් කම් හදන එක නවත්වන්නේ කොහොමද? මේ මොහොතේ ඇත්ත පෙන්නනවා හිතට. අතීතයේ ඒවා අස් කරනවා කියලා එකක් නැහැ. බුදු දහමේ නැහැ මේ කම් ගෙවනවා කියලා එකක්. කෙලෙස් තවනවා කියලා එකක් නැහැ. මම හරි විරුද්ධයි ඔය කෙලෙස් තවන විශ්වීය කියන එකට. ඒක මේ හින්දු ආගමෙන් ආපු එකක්. පවු තව තවා හිටියාය කියන එකක් බුද්ධාගමේ නැහැ. එහෙම තවන්න ගියොත් ඉතින් මේ අනවරාග්‍ර සංසාරයේ කෙලෙස් ටික තවන්න කොච්චර කාලයක් යයිද දන්නේ නැහැ.

එහෙම විශ්වීයක් නෙවෙයි. 'ආතාපී' කියන වචනය විතරයි පාලි වල තියෙන්නේ. ඕකේ කෙලෙස් තවන කතාව, මට හිතෙන්නේ පසුව දපු එකක් කියලා. ආතාපී කියන්නේ විශ්වීය, උත්සාහය. මේකේ තැවීමක් නැහැ. මේ මොහොතේ සිහිය නුවණ පිහිටන්නයි මේ සම්මාදිට්ඨිය තියෙන්නේ. පටිච්චසමුප්පාදය දකින්නයි තියෙන්නේ. පටිච්චසමුප්පන්න බව. ධර්මය දකිනවා කියන්නේ පටිච්චසමුප්පාදය දකිනවා කියන එක නේ. ඊට වඩා දෙයක් කියලා නැහැ.

ඔන්න දැන් නම් විමුක්තිය ගැන කතා කරන්න පුළුවන්. හැබැයි වෙලාව නම් ඉවරයි. විමුක්ති ගැන කතා කරන්න ගියොත් විමුක්ති තුනක් තියෙනවා. අනිමිත්ත, සුඤ්ඤත, අප්පනිහිත. වෙනත් විමුක්ති තුනක් තියෙනවා. ඒ විමුක්ති තුන කියන්නේ නිවන නෙවෙයි. හැබැයි ඒ මිදුණු කෙනාට සතිය පිහිටන්න ඕනේ නැහැ. ඒ මට්ටමට නුවණ දියුණු වන කෙනාට. දැන් අපට පෙනෙනවා නේ සතිය පිහිටවන එක කොච්චර අමාරුද කියලා. ඒක ලෙහෙසි වැඩක් නෙවෙයි නේ. මේ සතිය පිහිටවන එක දුකක් නෙවෙයි ද? ඒ ලෝකයට අහුවෙලා හින්දු නේ? ඕකෙන් මිදුන දවසට, කයෙන් මිදුන දවසට, සතිය පිහිටන්න ඕන නැහැ. මිදුනහම සතියට පිළිසරණ වෙලා විමුක්තිය. විමුක්තියට ආවහම, සුඤ්ඤත හරි, අනිමිත්ත හරි, අප්පනිහිත හරි විමුක්තියකට ආපු කෙනාට ආයෙ සිහිය පිහිට පිහිට පෙන්නන්න ඕනෙ ද, 'ඔන්න ඕකට අහුවුණා, ඔන්න ඕකට අහුවුණා' කියලා. එතකොට සතියට පිළිසරණ වෙලා නේද විමුක්තිය?

හැබැයි මතක තියාගන්න විමුක්තිය තවම සංඛතයි. හේතුඵලයි. ඉස්සර අහුවුණු රූපයට දැන් අහුවෙන්නේ නැහැ. බල්ලෙක් හිටියා, දැන් නැහැ. මෝඩකමට බල්ලෙක් හිටියා, නුවණ ආවහම දැන් ඒ බල්ලාගෙන් මිදුනා.

ශරීරයට අනුවණය, දැන් අනුවන්නේ නැහැ. පිහිටන්නේ නැහැ. මෝඩකමට ශරීරය තියෙනවා කියලා ගන්නා. දැන් එහෙම දෙයක් පිහිටන්නේ නැහැ. අනිස්සිතො ව විහරති. හැබැයි ශරීරයෙන් තමයි මිදිලා තියෙන්නේ. මිදුන දෙයක් තියෙනවා. හේතු එලයක් තියෙනවා.

විමුක්තිය - දැන් විමුක්තියක් කියන කොට මොකෙන්ද මිදුනේ? නිමිති වලින් මිදුනේ. අනිමිත්ත. අර තිබුණ දෙයකින් මිදුනා - සුඤ්ඤත. සැප විදින දේවල් ටිකෙන්, අපි ප්‍රණීතයි කියලා ගත්තු ඒවායින් මිදුණා - අප්පනිහිත. දැන් මිදුන දෙයක් තියෙනවා නේද විමුක්තියේ? හේතුවලයි. නිවන කියන එකේ මිදෙන්න දෙයකුත් නැහැ. අසංඛතයි. උපදින්නේ නැහැ. ඔය ඉපදුන දෙයකින් නේ මිදිලා තියෙන්නේ. එහෙනම් ඒ සංඛතෙන් මිදිලා තියෙන්නේ. ඒ කියන්නේ හේතුවලයි. නිවන කියන එකේදී උපදින්නේ නැහැ. උපදින්නේ නැත්නම් මිදීමක් තියෙනවාද? විමුක්තියක් තියෙනවාද? නිවනෙදී මිදෙන්න අවශ්‍යත් නැහැ.

ඒකයි මම කිව්වේ. දැන් දෙනන දෙයක් නැහැ. අතහරින්න දෙයක් නැහැ ඉපැද්දුවේ නැත්නම්. දැන් දන දෙනන බැරවෙනවා. ඇයි, මොකුත් නැහැ නේ. මොනවා දැන් දෙන්නද ඉපැද්දුවේ නැත්නම්? අඩු ගණනේ හිස වත් දැන් දෙනන පුළුවන්ද ශරීරය ඉපැද්දුවේ නැත්නම්? ඒකයි, වෙස්සන්තර රජ්ජුරුවොත් මාගීඵල ලැබුවේ නැහැ. මොකද දනය දෙනන දෙයක් තිබුණා, ලෝකයට අනුවෙලා හිටියා. දුකට අනුවෙලා හිටියා.

පිළිතුරක්:- අසෙස විරාග නිරොධා - ශේෂයක් නැතිවම කෙලෙස් දුරු වෙලා. දැන් විමුක්තිය කියන කොටත් ඕවා නැහැ. උපද්දපු දෙයින් මිදුනා කියලා දන්නවා. තවම නූපදින ගතියට ඇවිල්ලා නැහැ. උපදින්නේ නැත්නම් ඉතින් මිදීමක් නැහැ නේ. එතකොට විමුක්තියටත් පිළිසරණක් තියෙනවා නිවනෙන්. ඒවා ඉතින් ගැඹුරුයි. ඒක අවබෝධයත් එක්ක බලන්න ඕන. රහතන්වහන්සේගේ ශරීරය වගේ තමයි. විමුක්තියේදී ශරීරයෙන් මිදිලා. නිවනෙදී ශරීරයක් ඉපදිලා නැහැ. ඉපදිලා නැත්නම් මිදෙන්න ඕනෙ ද? නැහැ. ඒකයි අසංඛතයි කියන්නේ. ඒකේ හේතුවල කතාවක් නැහැ.

මේවා අනුමාන ඥානයෙන් පැහැදිලි කරගන්න - මෙන්න මෙහෙම ධම්තාවයක් තියෙන්නේ. ඒක පැහැදිලියි. අපේ අවබෝධයේ අඩුවක් මිසක්, සැක හිතන්නත් කිසිම තැනක් නැහැ. අපේ කෙලෙස් මට්ටමට තමයි ප්‍රශ්න එන්නේ. ඒ කෙලෙස් මට්ටමෙන් මිදෙන කොට ඒ ප්‍රශ්න වික නැහැ.

හැම දෙනාටම තෙරුවන් සරණයි.

## කතෘගේ වෙනත් පොත්

- බුදු දහම දැක ගනිමු - 1 පටිච්ච සමුප්පාද සාකච්ඡා
- බුදු දහම දැක ගනිමු - 2 මධ්‍යම ප්‍රතිපදාව
- බුදු දහම දැක ගනිමු - 3 අනිච්චසඤ්ඤ සූත්‍රය
- බුදු දහම දැක ගනිමු - 4 තජ්ජා සමන්තාහාරො  
(මහා හතථිපදෙපම සූත්‍ර දේශනාව)
- බුදු දහම දැක ගනිමු - 5 සතර මහා ධාතුවේ සතර ආකාරය  
(මූලපරියාය සූත්‍රය ඇසුරෙන්)
- බුදු දහම දැක ගනිමු - 6 ලෝකෝත්තර දැක්ම සඳහා කායානුපස්සනාව

මෙම පොත් වල අන්තර්ජාල සංස්කරණය (pdf) සහ සාකච්ඡා (mp3) ශ්‍රවණය/බාගත කිරීම සඳහා පහත සඳහන් වෙබ් අඩවියට පිවිසෙන්න.

To download mp3, right click and select the save as option.

<http://ravi.harimagga.com>

- ඔබගේ පුණ්‍යානුමෝදනාවක් සහිතව පොත් නැවත මුද්‍රණය සඳහා කතෘ අමතන්න.